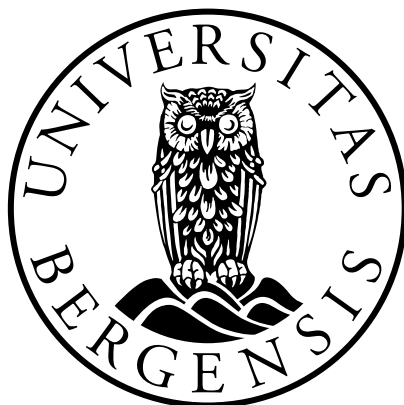

«Den neste hevnlyste terroristen kan lure bak neste hjørne»

**Kritisk metafor- og metonymianalyse av det politiske ordskiftet rundt
terror**

Mikkel Ekeland Paulsen

Masteroppgave i allmenn lingvistikk

ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium

Universitetet i Bergen

Høst 2018

Abstract

This thesis investigates the political discourse concerning terrorism in a Norwegian parliamentary context. It applies insights from conceptual metaphor- and metonymy theory (Barcelona, Benczes & de Mendoza Ibáñez, 2011; Kövecses, 2010; Lakoff & Johnson, 1980; Mannsåker, 2017; Radden & Kövecses, 1999) in order to enquire into the conceptualization of TERRORISM by Norwegian politicians. The discourse is further subject to critical evaluation with respect to how *terrorism* may be construed in a way that either benefits a particular ideological viewpoint, or perpetuates structures of power (Charteris-Black, 2004; Fairclough, 1995; Jackson, 2005b).

The study conducts a three-headed analysis of the linguistic environment surrounding the occurrences of the orthographic form *terror* in "Stortingskorpuset" (Proceedings of Norwegian parliamentary debates (2008-2015)).

The first analysis investigates compounds (with *terror* as either modifier or head) through a collocational analysis and metaphor/metonymy analysis of the most frequent compounds. Moreover, it discusses the most frequent modifiers (*anti*, *kontra*, *terror* and *terrorist*) and performs a semantic categorization of the compounds with *terror* as modifier.

The second analysis examines the collocates belonging to the lexemes *terror*, *terrorism* and *terrorist*. The collocates belonging to *terror* are further inspected through a collocational network (Baker, 2006). The analysis concludes with a categorization of the collocated terms into fitting groups which represent different *idealized cognitive models* (ICM) (Lakoff, 1987) that constitute the concept TERROR(ISM). It also identifies a selection of items that may enter into manifestations of conceptual metonymies.

The final analysis aims, through a metaphor analysis, to shed light on the degree to which the ICMs are manifested in linguistic examples from "Stortingskorpuset". It also includes a metonymic analysis of a selection of emergent metonymic sources.

The thesis ends with a discussion of how the discourse of terror may have an unfortunate impact on policy-making and public understanding of terror as a phenomenon. A particular attention is given to the potentially devastating effects of the conceptual metaphor TERROR AS WAR.

Forord

Som med de fleste masteroppgaver har også denne vært avhengig av en pålitelig besetning som har gjort en uvurderlig innsats i kulissene. Blant disse er:

Veilederne mine **Øivin Andersen** og **Kjersti Fløttum**, som har stått for en generelt rask ekspedering av veiledningsoppgavene. Tilbakemeldingene jeg har fått har vært konstruktive og oppmuntrende.

Evelyn, som har bidratt med gjennomlesing, adspredelse, erfaring, oppmuntring og en kullsviertro på mine evner. Hvert tastetrykk har blitt foretatt med litt større selvsikkerhet takket være denne støtten.

Anna, som med spanderbuksene (etter tysk: *Spendershosen*) på har gestaltet rollen som lesesalsinspektør og kaffekamerat. En særlig takk skal hun også ha for oppnavnet Mikkel Fugleskjorte.

Ingvild, som gjennom sin demonstrasjon av høyttenkningens kunst skapte et trivelig kontormiljø som tjente som et trivelig avbrekk fra lesesalen.

Hanne, som bidro med sin administrative eksellense da det gjaldt som mest.

Generelt hele administrasjonen ved IF, som har gitt meg verdifulle distraksjoner, beleilige arbeidsoppgaver og varme velkomster.

Helga Mannsåker, som har gitt meg nyttige litteraturtips og faglig inspirasjon.

Masterstudentene på nordisk, som har latt meg snylte på skriveseminarene sine.

Paul Meurer, som videreutviklet kollokasjonsmodulen til Stortingskorpuset etter mine ønsker, og det på dagen.

Mamma og Pappa, som uten mistro har latt meg ture i vei med akkurat det jeg har hatt lyst til, uavhengig av hvor fornuftig det måtte være.

Alle som har lyttet oppmerksomt når jeg noe famlende har forsøkt å forklare hva jeg skriver om.

Selv om denne oppgava inneholder kritikk av den politiske språkbruken rundt terror, er det ikke min hensikt å bagatellisere terror som fenomen - snarere tvert imot. Om noen skulle tolke det annerledes, beklager jeg for eventuelle uklarheter som leder dem til denne konklusjonen. Alle feil og mangler i oppgava tar jeg på min kappe.

Bergen, 9. september 2018

Innhold

Abstract	ii
Forord	iii
1 Innledning	1
1.1 Inngang til tema	1
1.2 Begrunnelse for tema	2
1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål	4
1.4 Disposisjon og hypotese	5
2 Teori	6
2.1 Terror i Norge	6
2.2 Språk og terror	8
2.3 Språk og kognisjon	10
2.4 Metaforer	13
2.4.1 Metaforer og overbevisning	15
2.5 Metonymi	17
2.5.1 Metonymi og overbevisning	19
2.6 Logiske følgeslutninger	20
2.7 Domener, rammer eller IKM-er	24
2.8 Sammensetninger	25

2.9	Oppsummering	27
3	Materiale og metode	28
3.1	Materiale	28
3.2	Begrep, begrepsliggjøring og diskurs	29
3.3	Metode	29
3.3.1	Kollokasjonsanalyse	30
3.3.2	Sammensetningsanalyse	32
3.3.3	Kollokasjoner til terror	34
3.3.4	Metafor- og metonymianalyse	35
4	Sammensetningsanalyse	36
4.1	Kontra og anti, terror og terrorist	37
4.1.1	Imot terror	37
4.2	Frekvente sammensetninger	45
4.3	Semantiske relasjoner i terrorsammensetningene	53
4.3.1	Syntetiske sammensetninger	54
4.3.2	Rotsammensetninger	55
4.3.3	Komprimering	59
4.4	Oppsummering	60
5	Kollokasjonsanalyse	61
5.1	Terrokollokater	61

5.2	Terrorisme og terrorist	64
5.3	Kollokasjonenes metaforer	67
5.4	Kollokasjonenes metonymi	68
6	Dybdeanalyse	70
6.1	Metaforanalyse	70
6.1.1	Krig	71
6.1.2	Kriminalitet	77
6.1.3	Ideologi	78
6.1.4	Opprør	83
6.1.5	Katastrofe	84
6.1.6	Oppsummering metaforanalyse	87
6.2	Metonymianalyse	88
6.2.1	Sted	88
6.2.2	Definerende karakteristikk/salient egenskap	91
6.2.3	Helhet	93
6.2.4	Kompresjoner	95
6.2.5	Virkning	97
6.2.6	Oppsummering metonymianalyse	98
6.3	Oppsummering dybdeanalyse	98
7	Diskusjon og oppsummering	99

7.1	Begrepet terror	99
7.1.1	Metaforer og metonymier	100
7.2	Motivasjon	100
7.2.1	Utveier	101
7.2.2	Overdrivelse	103
7.2.3	Delegitimering	103
7.3	Uheldige virkninger	104
7.4	Forbehold og videre forskning	108
7.5	Konklusjon	110
A	Bruk av terrorsammensetninger relativt til tid og avsenders tilhørighet	118
A.1	Terrorangrep	118
A.2	Terrorhandling	119
A.3	Terrortrussel	120
A.4	Terroranslag	120
A.5	Terrororganisasjon	121
A.6	Terroraksjon	122
A.7	Terrorberedskap	123
A.8	Relative tall	123
B	Terrorsammensetninger i Stortingskorpuset	127

Figurer

2.1	Viser hvor mange treff søkeordet «terror*» har i tidsrommet 1995-2017. . .	7
4.1	Rotsammensetningene strukturert ut fra semantisk kategori	55
5.1	Kollokasjonsnettverk for termen <i>terror</i>	63
5.2	Tilfeldig utsnitt av konkordanse med søkeord «internasjonal terrorisme». .	65
5.3	Utsnitt av konkordanse med leksetet «terrorist» som søkeord, og leksetet «muslim» innenfor konteksten.	66
6.1	Tilordninger mellom domenet krig og terror	71
6.2	Ekvivalenter i «kriminalitetsmodellen» til TERROR	78

Tabeller

4.1	Etterledd brukt sammen med enten terror- og terrorist- i tillegg til enten kontraterror- eller antiterror-	42
4.2	De mest frekvente sammensetningene som inneholder <i>terror</i>	45
4.3	De ti sterkest kollokerte ordformene med <i>terrorangrep</i>	46
4.4	De ti sterkest kollokerte ordformene med <i>terrorhandling</i>	47
4.5	De ti sterkest kollokerte ordformene med <i>terrortrussel</i>	49
4.6	De ti sterkest kollokerte ordformene med <i>terroranslag</i>	50
4.7	De ti sterkest kollokerte ordformene med <i>terrororganisasjon</i>	51
4.8	De ti sterkest kollokerte ordformene med <i>terroraksjon</i>	52
5.1	De femten sterkest kollokerte ordformene med <i>terror</i>	62
5.2	De femten sterkest kollokerte ordformene med <i>terrorisme</i>	64
5.3	De femten sterkest kollokerte ordformene med <i>terrorist</i>	66

Kapittel 1

Innledning

1.1 Inngang til tema

Nå er nesten alle ord **brukt opp**. De siste fire ukene har vært **tunge** for oss alle. Men nettopp da, er det godt å kunne være sammen. Mine **tanker har vært spesielt hos dere** som er direkte **berørt av terroren**, og dere som har **mistet** noen dere var glade i. Som far, bestefar og ektefelle kan jeg bare ane noe av deres smerte. Som landets konge føler jeg med hver og en av dere. Etter slike traumatiske opplevelser kan det ta lang tid å **bygge seg opp igjen**. I denne tiden er det viktig å huske på at **sorgen har mange uttrykk**, og det må være **rom** for dem alle.

I dette utdraget, som er henta fra Kong Haralds tale på minnesmarkeringa for terrorangrepet 22.juli, den 21.august 2011¹, er språklige virkemidler allestedsnærværende. For kan egentlig ord brukes opp? Og kan en uke i streng forstand være tung, og det attpåtil for absolutt alle? Var det ingen som hadde en lett uke? De uthevede partiene i utdraget er eksempler på metafor og metonymi, to virkemidler som ikke bare anvendes av konger i taler på minnesmarkeringer, men som også fins i hverdagspråk, politisk språk og utenfor språket. De fins til og med i hjernen vår og hjelper oss å forstå de tingene vi hverken kan se, høre eller ta på (Kövecses, 2010; Lakoff & Johnson, 1980).

I politiske diskusjoner må man ofte gi en språklig form til ting som er utenfor det vi kan sanse, og noen ganger utenfor det vi har noe erfaring med i det hele tatt. En av disse tingene er terror. I talen sin forsøker Kong Harald å gi språklig form til én av sidene ved terror, nemlig sorgen som føles av dem som blir rammet, indirekte eller direkte. Men terror har utover dette en politisk side som også må gis en språklig form, slik som i følgende sitat av forhenværende utenriksminister Jonas Gahr Støre:

¹Henta fra: <https://www.kongehuset.no/nyhet.html?tid=93403&ssek=26939>

La meg **slå fast** at regjeringen **tar skarpt avstand** fra enhver terrorhandling, uavhengig av hvem som **står bak**. Enhver som medvirker til å utføre terrorhandlinger, må **stilles** rettslig til ansvar, uavhengig av hvilke politiske, ideologiske, religiøse eller andre **beveggrunner** som **påberopes**.²

De markerte partiene i Gahr Støres utsagn er helt konvensjonelle formuleringer. Den jevne språkbruker ville kanskje oppfatte dem som umarkerte og nøytrale. En kjensgjerning er likevel at de er metaforiske i betydninga at det ikke er i bokstavelig forstand at Gahr Støre 'slår noe fast', 'tar skarp avstand fra'³, eller 'stiller noen et bestemt sted som innebærer rettslig ansvar'. Ei heller er det slik at de som utfører terrorhandlinger i bokstavelig stand befinner seg i stående positur bak handlingene (selv om akkurat dette ikke er helt umulig å tenke seg).

I denne oppgava vil jeg studere hvordan norske politikere snakker om terror. Hvilke språklige former gir de til dette fenomenet som på samme tid gir opphav til lokale tragedier og internasjonale storpolitiske forhandlinger?

1.2 Begrunnelse for tema

Terror har stått høyt på den politiske agendaen så godt som hele det 21. århundret, både i Norge og internasjonalt. Man kan finne mange eksempler på studium som diskuterer den språklige omgangen med fenomenet i amerikansk politisk kontekst (se blant andre Bartolucci (2012); Flusberg, Matlock og Thibodeau (2018); Hoffman og Modi (2012); Hülse og Spencer (2008); Jackson (2005b); Jackson og Hall (2016); Noor (2010); Silberstein (2004)). Likevel har ikke det norske politiske ordskiftet rundt terror, av det jeg har kunnet kartlegge, vært gjenstand for noen nærmere vitenskapelig undersøkelse. Dette innebærer altså at vi mangler kunnskap om hva slags forståelse av terror som ligger bak politikken som føres med hensyn til dette temaet i Norge.

Som et politisk anliggende har fenomenet terror vide prinsipielle og forvaltningsmessige implikasjoner. For eksempel er problemstillinger knyttet til terror en del av bildet når det

²Stortingskorpuset, cpos9974781

³Hvordan kan man i det hele tatt ta avstand på en skarp måte?

kommer til asyl- og flyktningspolitikk, etterretning og overvåkning, personvern, utenrikspolitikk; spesielt knyttet til krigen i Afghanistan, justis, beredskap, næringspolitikk med flere. I den senere tida har dessuten ulike forståelser av terror og terrorangrepet 22.juli skapt stor konflikt innad på Stortinget gjennom den såkalte «Listhaug-saken» der et bilde som ble lagt ut på Justis- og beredskapsminister Sylvi Listhaugs Facebook-side skapte såpass store oppstander at ministeren til slutt måtte trekke seg fra ministerposten⁴.

For å avdekke hva som er den kollektive forståelsen av terror i Stortinget kan det være hensiktsmessig å studere språkbruken som ledsager selve termen *terror* og dennes avledninger. Denne språkbruken kan nemlig si oss noe om hvordan fenomenet blir innrammet og framstilt, som igjen kan gi oss viktig informasjon om hva som blant annet inngår i begrepet **TERROR**. Ifølge den kognitive lingvistikken vil et begrep bestå av den samlede mengden kunnskap og assosiasjoner vi knytter til et abstrakt eller konkret fenomen. I prosessen med å begrepsliggjøre det mer eller mindre abstrakte fenomenet terror, vil man for eksempel kunne vente å finne en del aktive metaforer. Dette fordi metaforer er et effektivt verktøy for å vinne forståelse for abstrakte fenomener via mer konkrete og erfaringsnære fenomener.

”[...]recurrent ways of talking reflect recurrent ways of thinking - in no aspect of language is this more the case than with metaphor,”(Charteris-Black, 2004, 33). Hvis det skulle vise seg at bestemte metaforer er sentrale i begrepsliggjøringa av terror, vil man kunne hevde at nettopp disse metaforene strukturerer den underliggende forståelsen av terror, som videre utgjør basisen for politiske beslutninger som fattes for å løse det «politiske problemet» terror. Schön (1993, 150) påpeker at beskrivelsen av et problem i en stor grad bestemmer hvilke løsninger personer i maktposisjoner foreslår og iverksetter for problemet: ”The ways in which we set social problems determine both the kinds of purposes and values we seek to realize, and the directions in which we seek solutions”. Denne påstanden har senere blitt styrket av blant andre Thibodeau og Boroditsky (2011) som fant at to grupper forsøkspersoner som ble eksponert for en nærmest identisk tekst om kriminalitet, der kun metaforen var forskjellig (villdyr vs. virus), formulerte hver sine løsninger for å få ned kriminaliteten, som var i tråd med metaforen de var blitt eksponert for⁵. Med dette i

⁴Se: https://no.wikipedia.org/wiki/Sylvi_Listhaug

⁵Villdyrgruppa foreslo reaktive tiltak, mens virusgruppa foreslo proaktive tiltak, jamfør at villdyr ufarliggjøres gjennom jakt og innsperning/avliving, mens virus ufarliggjøres gjennom hygienetiltak, antismitte-tiltak og andre typer forebygging.

mente er det helt essensielt å studere problembeskrivelsen av terror, spesielt med sikte på å avdekke svakheter som i verste fall kan lede til en feilslått eller kontraproduktiv politikk. Et kritisk studium av metaforer i politisk diskurs kan bidra til å kaste lys over hvordan et fenomen kan bli begrepsliggjort i en politisk kontekst, og hvordan denne prosessen kan være påvirket og motivert av underliggende ideologiske hensyn (Charteris-Black, 2004).

En slektning av metaforen som også innebærer av noe blir omtalt ved hjelp av noe annet er metonymi. Forskjellen er at metonymien utnytter beslektede og ofte fremtredende siden ved et fenomen til å hentyde til selve fenomenet, for eksempel at man kan bruke et stedsnavn som stedfortreder for en hendelse som har inntruffet der. Også metonymier er overalt i språket, og også disse kan anvendes i politisk øyemed til ideologisk ladede språklige framstillinger av ulike fenomener. Metonymi er derfor også en språklig og kognitiv funksjon som i en politisk kontekst burde studeres med en kritisk innfallsvinkel.

1.3 Problemstilling og forskningsspørsmål

- 1a. Hvordan blir begrepet *TERROR* forma i språklige ytringer på Stortinget?
- 1b. Hvilken rolle spiller metafor og metonymi i begrepsliggjøringa av terror?
2. Hva motiverer bruken av metafor og metonymi i ytringer om terror?
3. Hva er de eventuelle uheldige effektene av Stortingets terrordiskurs og -begrep?

For å finne svar på disse spørsmålene vil jeg undersøke språkbruken som omgir den ortografiske formen *terror* i Stortingskorpuset. Innfallsvinkelen min gjør seg bruk av kvantitativ metode (kollokasjonsanalyse) for å identifisere eventuelle mønstre som jeg deretter analyserer ved hjelp av to kvalitative metoder (sammensetningsanalyse og metafor- og metonymianalyse). Denne tredelte tilnærminga gir empirisk grunnlag for å si noe om de gjennomgående trekkene i korpuset som helhet, og senere dynamikken og effekten til disse trekkene.

1.4 Disposisjon og hypotese

Oppgaven innledes med et kapittel som redegjør for terror og språk, sentrale premisser i kognitiv lingvistikk, teorien om begrepsmetaforer og -metonymier, logiske følgeslutninger og et knippe kognitive størrelser som er sentrale for oppgaven. Deretter følger et metodekapittel som beskriver datamaterialet, dvs. Stortingskorpuset, og framgangsmåten i detaljerte former. Analysedelen er delt i tre, og jeg begynner her med en semantisk og pragmatisk analyse av sammensetningene *terror* figurerer i. Dette inkluderer en analyse av forleddene *anti* og *kontra*, en kollokasjons- og metafor/metonymianalyse av de mest frekvente terrorsammensetningene, samt en semantisk kategorisering av relasjonen mellom for- og etterledd. Etter sammensetningsanalysen følger en kollokasjonsanalyse av leksemene *terror*, *terrorisme* og *terrorist* som sammen med sammensetningsanalysen legger grunnlaget for den siste analysen som består av en metaforanalyse av de mest sentrale forståelsesmodellene for terror og en metonymianalyse av et utvalg karakteristiske begrepsmetonymier som er manifestert i korpuset. Til sist følger en diskusjon av hovedfunnene fra analysedelen, forbehold og videre forskning, og avslutningsvis en oppsummering og konklusjon.

Min hypotese er at språkbruken omkring terror i Stortinget delvis vil være strukturert ut fra metaforiske forståelsesmodeller. Med dette mener jeg ikke at begrepet TERROR utelukkende er konstruert gjennom metaforiske forbindelser, men at disse utgjør en viss andel av byggeklossene. Dette med bakgrunn i at begrepsmetaforer av nødvendighet innebærer en delvis framstilling av et fenomen gjennom en metafor (Lakoff & Johnson, 1980), og at fenomenet *terror* i seg selv er såpass abstrakt at man kan forvente å finne metaforiske forståelsesmodeller for det. Den kognitive lingvistikken framholder at verden mest grunnleggende sett er opplevd gjennom kroppslig og sanselig omgang med omgivelsene. Etter mine begreper kan man ikke ha kroppslig eller sanselig omgang med fenomenet terror, da dette i all hovedsak er en merkelapp som festes til mennesker, handlinger og motiv for handlinger⁶. Derfor er det sannsynlig at terror, nærmest umerkelig, vil bli knyttet til kroppsliggjorte og derfor mer konkrete fenomener.

⁶Jeg kommer nærmere inn på hvorfor terror ikke er et fenomen vi kan ha direkte omgang med i blant annet kapittel 6 og 7.

Kapittel 2

Teori

I dette kapitlet vil jeg kort gå inn på temaet terror, og mer spesifikt hva slags kontekst som ledsager mine grunnleggende forskningsspørsmål, nemlig hvordan begrepet TERROR er nedfelt i språklige ytringer i norsk politisk diskurs. Videre vil jeg diskutere sammenhengen mellom terror og språk, før jeg presenterer de viktigste analyseverktøyene for oppgaven.

2.1 Terror i Norge

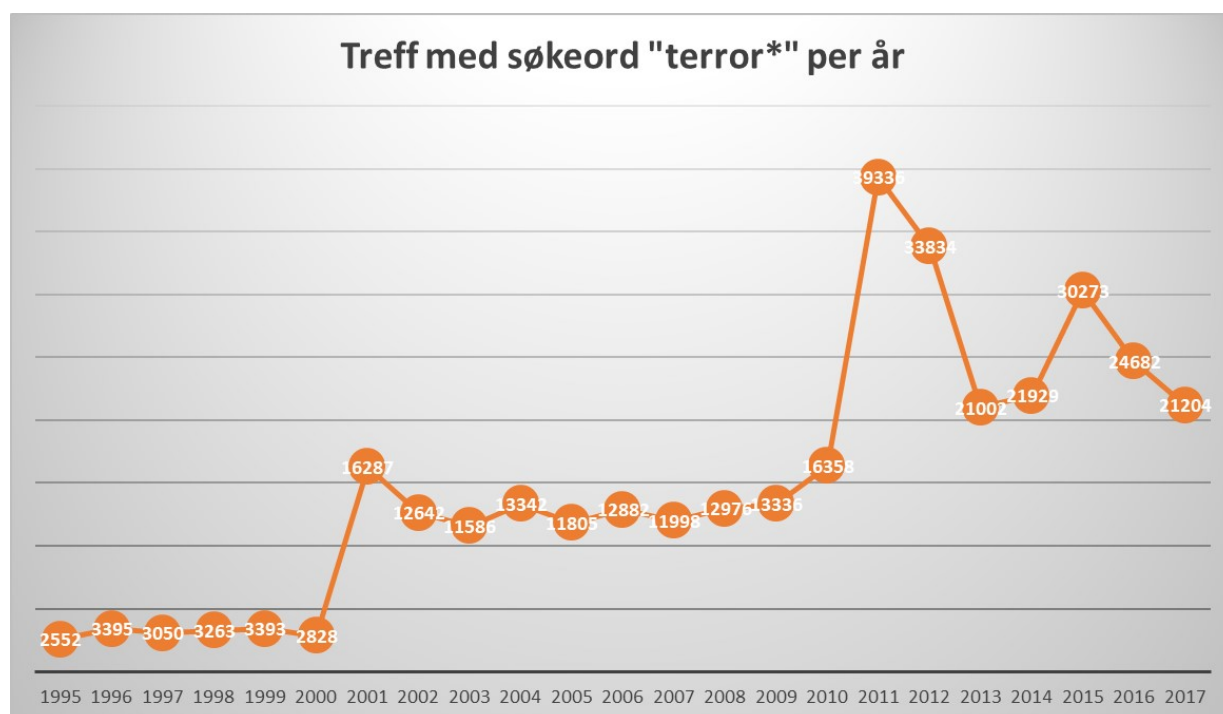
I norsk sammenheng er begrepet TERROR i stor grad knyttet til det som blir omtalt som et høyreekstremistisk terrorangrep den 22. juli 2011, rettet mot regjeringskvartalet i Oslo og AUFs sommerleir på Utøya i Buskerud, i regi av Anders Behring Breivik. Utenom denne hendelsen, som med sine store menneskelige tap og skader har satt dype spor i både den norske befolkningen og offentligheten, aktualiseres temaet terror også i norsk offentlighet gjennom anslag i andre vestlige og ikke-vestlige byer. Hendelser som blir knyttet til terror er som en hovedregel gjenstand for spesielt mye medieoppmerksomhet, og i den senere tid kan blant andre anslagene i Paris i januar og november 2015, Nice juli 2016, London mars og juni 2017 og Stockholm april 2017 nevnes som eksempler på hendelser som har fått stor oppmerksomhet fra både norske politikere og norsk media. Et søk på termen «terror*»¹ i *Atekst*² (web-retriever-info.com) gir en viss indikasjon på omfanget og utviklinga av mediedekninga av terror i norske papir- og nettaviser (se figur 2.1).

Figur 2.1 gir en tydelig indikasjon på at den generelle dekninga av terror i norske aviser har økt de siste tjue årene. Legg spesielt merke til hvordan frekvensen gjør et byks i 2001, 2011 og 2015³. Totalt sett tyder tallene på at terror har hatt en prominent tilstedeværelse

¹Som da inkluderer alle avledninger og sammensetninger som begynner med den ortografiske formen *terror*.

²Atekst er et mediearkiv som inneholder rundt 304 norske aviser og tidsskrifter.

³2001 og 2011 kan koples til 11. september og 22. juli. 2015 kan muligens peke på de to angrepene i Paris dette året.

Figur 2.1: Viser hvor mange treff søkeordet «terror*» har i tidsrommet 1995-2017.

i norske aviser siden år 2001. Til sammenligning kan det nevnes at søkeordet «innvandr*»⁴ gir omlag 120 000 *færre* treff enn «terror*». Det er, i det minste basert på disse tallene, altså all mulig grunn til å tro at terror står høyt på dagsorden i norske aviser, og dermed også i norsk politikk.

En annen nylig hendelse som av noen blir omtalt som «terror» er «masseskytingen» i Las Vegas oktober 2017. Ordvalget blir eksplisitt diskutert i en artikkel i *VG* den 3.oktober 2017 med tittelen «Forskere om Las Vegas-skytingen: Derfor kalles ikke massakren terror»(Røed). I artikkelen nevnes det at 59 personer omkom, 572 ble skadet, og at det er den verste masseskytingen i USAs historie. Videre står gjengitt et indirekte sitat fra «terrorforsker» Magnus Ranstorp om at en hendelse ikke bør klassifiseres som «terror» med mindre man finner ting som tyder på at gjerningspersonen inngår i et «ideologisk miljø». Samme forsker parafraseres også på at det er forskjell på en allmenn oppfatning om hva som er «terror» og hva man i juridisk forstand kan definere som det samme. Til sist i artikkelen står et direkte sitat fra VGs nyhetsredaktør Tora Bakke Håndlykken, som presenterer redaksjonens argumenter for *ikke* å omtale hendelsen som terror. Det man kan slutte fra denne artikkelen er at begrepet *terror* er omstridt og beror på en hel del ekstra-lingvistiske

⁴Som da inkluderer «innvandring», «innvandrere» osv., inkludert sammensetninger som begynner med en av disse.

omstendigheter. Det er ikke en nøytral eller objektiv beskrivelse av en hendelse, men avhenger av kontingente aspekter som perspektiv, kontekst, kunnskap og ideologisk ståsted. I neste underkapittel skal jeg gå nærmere inn på terror og språkbruk.

2.2 Språk og terror

I *Bokmålsordboka (UiB/Språkrådet)* står «terror» definert som følger:

terror m1 (engelsk, av latin 'redsel') bruk av (trusler om) vold for å oppnå visse mål; terroren *skapte frykt i byen / politisk terror / blind terror*

Terror innebærer, ifølge denne definisjonen, voldsbruk (eller trusler om dette) og er videre en spesiell type voldsbruk der ønsket er å «oppnå visse mål». Videre kan vi se at ordet, etymologisk sett, kan kobles til redsel. I *Det Norske Akademis Ordbok* får dette aspektet større plass i definisjonen:

(trusler om) bruk av vold for å spre skrekk og frykt i en befolkning eller for å få bestemte krav oppfylt

I begge definisjonene er gjerningsaktørens *intensjoner* viktige for å kunne avgjøre om noe er terror eller ikke. Begge definisjonene innbefatter at det fins et motiv, eller i det minste, et bestemt mål for voldsbruken eller trusler om denne, men ingen spesifiserer nærmere hva slags type krav eller mål dette kan tenkes å være. Sånn sett er det mange former for voldsbruk, som normalt ikke ville blitt omtalt med uttrykket *terror*, som vil kunne falle innenfor disse definisjonene⁵. I og med at ordbøker som verktøy først og fremst er en deskriptiv framstilling av hvordan ord og uttrykk faktisk *blir brukt*, kan det faktum at disse definisjonene er såpass åpne tyde på at terror som begrep er vanskelig å gi en presis og tydelig avgrenset definisjon basert på bruken.

⁵Eksempler her er blant annet et ran hvor gjerningsaktør helt klart ønsker å oppnå et bestemt mål (overta besittelsen av bestemte gjenstander) og gjerne truer om eller utøver vold i gjennomføringen, men som det er vanskelig å forestille seg skulle bli klassifisert som et *terrorangrep*.

Hülsse & Spencer (2008, 572) tar til orde for at terrorforskning burde konsentrere seg mindre om 'the terrorist actor' og fokusere mer "on the discourse by which the terrorist actor and his or her actions are constituted.". De inntar dermed et konstruktivistisk perspektiv på terror, og hevder at det er et sosialt konstrukt. Hvis vi kikker tilbake på terrordefinisjonene i forrige avsnitt, tar de begge, som nevnt, gjerningsaktørens intensjoner i betraktning som en del av klassifiseringsgrunnlaget. I virkeligheten er det sjelden, eller aldri, at gjerningspersonen selv er den første til å uttale seg om hvordan vedkommendes egen gjerning skal klassifiseres. Snarere er det institusjoner innen media, lov og rett eller politikk som gjerne tar stilling til om det er rett eller galt å bruke terror om en gitt hendelse. Videre, som Hülsse og Spencer (2008) påpeker, er vår forståelse av for eksempel en terroristorganisasjon som Al-Qaida først og fremst et produkt av hvordan vestlige aktører har *tolket* og *mediert* deres virksomhet. Det konstruktivistiske perspektivet på terror gir mening nettopp fordi det ikke er objektive og harde fakta alene som definerer en hendelse som et *terrorangrep* eller en organisasjon som en *terrororganisasjon*. De beror i en stor grad på vår fortolkning og begrepsliggjøring av mer ulne kategorier som «hensikt», «motivasjon» og «krav».

Jackson (2005a) påstår sammen med Hülsse og Spencer (2008) at «terror» er et diskursivt prosjekt. Mer spesifikt framhever Jackson hvordan diskursen «krigen mot terror» konstitueres og bidrar til å rettferdiggjøre en rekke former for maktbruk i regi av amerikanske myndigheter etter 11. september 2001. Han hevder at det fins "a special political language of counter-terrorism with its own assumptions, symbolic system, rhetorical modes and tropes, metaphors, narratives and meanings, and its own exclusive forms of knowledge" (Jackson, 2005a, 1). Kort sagt at det finnes en distinkt 'counter-terrorism'-diskurs som nærmest determinerer hvordan kontraterror blir forstått og håndtert i amerikansk politikk. Et viktig premiss innenfor kritisk diskursanalyse (introdusert av blant annet Fairclough (1995)), er at 'virkeligheten' er *diskursivt formet* ("discursively constructed") (se blant annet Noor (2010)). Dette innebærer at vi ikke har tilgang til en objektiv forståelse av fenomenet terror som er upåvirket av hvordan dette blir framstilt og representert i for eksempel media. Diskursen kan være både *konstruert* og *konstruerende* (se blant annet Jackson og Hall (2016)), i den forstand at den både kan tenkes på som et par briller vi betrakter et fenomen gjennom, men at brillene også blir påvirket av hva man ser på, hvem som bruker de og vissheten om at man faktisk ser på noe gjennom nettopp et par briller.

Språket er et sentralt virkemiddel i konstrueringen av en diskurs, og i neste avsnitt skal jeg gå nærmere inn på ulike måter språket kan hjelpe oss å begrepsliggjøre ulike fenomener, og hvordan disse virkemidlene kan utnyttes til å konstruere en terrordiskurs.

2.3 Språk og kognisjon

Jeg har hittil i kapittel 2 hevdet at definisjonen av begrepet **TERROR** er uklar, eller i det minste romslig, og at vårt begrep om **TERROR** i det minste delvis er formet av en terrordiskurs. I forlengelsen av dette er det viktig å se på hvordan språket kan utnyttes til å konstituere en bestemt diskurs, hvordan det kan brukes som overtalelsesmiddel, og hvordan man gjennom språklig analyse kan vinne kunnskap om hva slags virkelighetsforståelse eller *begrep* diskursen på samme tid både vitner om og reproducerer eller forsterker.

Språket kan i henhold til den kognitive lingvistikken (heretter KL) ses som en manifestasjon av vår kognitive utforming. Siden tankeapparatet vårt er dømt til å operere på visse måter og med visse metoder, kan språket gi oss et hint om hva disse tankemåtene og metodene går ut på. Som Evans og Green (2006) poengterer: "[...] an important reason behind why cognitive linguists study language stems from the assumption that language reflects patterns of thought. Therefore, to study language from this perspective is to study patterns of **conceptualisation**" (5: original utheving). Språket muliggjøres av tankevirksomhet, og språkets struktur vitner derfor om tankens struktur. Med andre ord ser man på språket som et vindu inn mot hjernen og dens funksjoner (Evans & Green, 2006). Studiet av språk kan med andre ord gi oss ideer om hvordan mennesker strukturerer verden kognitivt og hvordan vi konseptualiserer (eller begrepsliggjør) og kategoriserer ulike fenomen.

Språket er med andre ord ikke en autonom modul eller kapasitet mennesker besitter (se blant annet Croft og Cruse (2004)), det er tett sammenvevd med andre kognitive ferdigheter⁶. Språklig betydning eller mening (meaning) finnes først og fremst på et kognitivt nivå, og språkbrukerne har ingen objektiv tilgang på hva for eksempel et bestemt ord *betyr*. Ord kan likevel ha en intersubjektiv betydning ved at språkbrukerne deler mer eller mindre samme *begrep* om hva ordet denoterer. Verden forstås nemlig gjennom begreper i sinnet til

⁶På grunn av dette må forskere innenfor KL forholde seg til oppdagelser gjort innen andre kognitive disipliner. Dette kalles *det kognitive prinsippet*, (se blant andre Evans og Green (2006).)

språkbrukerne. Begrepene er mentale representasjoner, altså kan man si at betydningen, eller innholdet til lingvistiske enheter, morfemer, leksemer, fraser etc., først og fremst eksisterer i begrepsstrukturen som er å finne i språkbrukernes hjerne. Likevel er det viktig å presisere, som Evans og Green (2006) gjør, at semantisk⁷ struktur og begrepsstruktur ikke er *identiske*. Selv om den semantiske strukturen er å finne i begrepsstrukturen, har mennesker begrep om mye mer enn det de kan kode inn i et språk⁸.

Videre er det mye som tyder på at våre begreper om verden er strukturert som mentale kunnskapsbaser der ord og uttrykk ikke har en lett avgrenset definisjon man kan formulere med en setning eller to, men at de er innganger til større kunnskapsbaser. En annen måte å si det på er at vi har *ensyklopedisk kunnskap* om ulike fenomener. Uten kunnskapsbasen ville orda vært nærmest uforståelige for oss, og ikke minst ville de hatt særs begrenset anvendelighet. Vi kan se for oss at en gitt kunnskapsbase blant annet kan bestå av kontekstuell kunnskap om sammenhengene ordet konvensjonelt opptrer i. Hvis vi tar følgende eksempler med adjektivet *varm* i betraktning:

- (1) a. En varm jakke.
- b. En varm kokeplate.
- c. En varm klem.
- d. En varm person.

Selv om *varm* har attributiv funksjon i samtlige av eksemplene i 1, er forholdet mellom *varm* og substantivet det modifierer forskjellig for alle disse konstruksjonene. Modifikasjonen av «kokeplata» kan sies å være den mest prototypiske. Her formidles det at kokeplata er varm i den forstand at man ved fysisk berøring vil kunne oppfatte varmen kokepla-

⁷«Semantikk er læren om språkets innhold, om sammenhengen mellom ord, fraser og setninger, og deres betydninger eller meninger,» (Simonsen & Henriksen, 2018). Studiet av semantikk er altså studiet av mening og meningsstrukturer.

⁸Kløften mellom det begripelige og det språklige kan blant annet gi oss aha-opplevelser når vi lærer nye ord som gir en språklig form til begreper vi allerede hadde. For eksempel kan man ha et begrep om at et musikkstykke skifter toneart og hvordan dette kan gjenkjennes, uten å vite at dette fenomenet kan refereres til med den språklige formen *modulasjon*. Videre kan man helt fint ha en mental representasjon av billedkunstverk med et opphøyd motiv, uten å vite at dette kan refereres til via den språklige formen *relieff*. I tillegg kan man som Evans og Green (2006) påpeker, ha begrep om noe det ikke engang fins språklige kodinger av. Den leksikalske strukturen, altså den semantiske strukturen til ord, er altså bare en undergruppe av begrepsstrukturen.

ta avgir, en varme som innebærer høy temperatur. Man kan argumentere med at de tre andre konstruksjonene med *jakke*, *klem* og *person* er tilfeller av *metonymi* (som jeg diskuterer nærmere i kapittel 2.5). I denne sammenhengen holder det å påpeke at verken jakka, klemmen eller personen er varme i bokstavelig forstand, i betydningen at de har høy temperatur⁹. I stedet er *en varm jakke* noe som bidrar til mindre kuldetap for personen som ifører seg den, *en varm klem* noe som først og fremst gir et psykisk velbehag i form av en varm ikke-sanselig følelse¹⁰, og *en varm person* noe som er en vurdering av personens personlighet eller oppsyn framfor en objektiv skildring av den umiddelbare sanselige erfaringen av denne personen¹¹. Språkbrukeren må med andre ord tolke eksemplene ovenfor ved hjelp av den ensyklopediske kunnskapen vedkommende har om varme, og om jakker, kokeplater, klemmer og personer, for å kunne oppfatte de ulike måtene *varm* modifierer substantivet på.

Videre kan man slå fast at språklig mening blir formet, omformet og begrepsliggjort i en pågående prosess¹². En språklig form har ingen ferdig eller fast mening. Mening blir konstruert underveis i kontekst og beror på både semantiske og pragmatiske nyanser. I kommunikasjon for eksempel, blir mening konstruert i et samspill mellom språkbrukernes begreper og kontekstuelle omstendigheter. For hver gang en viss mening eller innhold blir konstruert, kan man si at denne meningen blir ytterligere *innprentet* (entrenched) hos språkbrukerne. Langacker (1987, 59) formulerer dette slik:

”[there is a] continuous scale of entrenchment in cognitive organization. Every use of a structure has a positive impact on its degree of entrenchment, whereas extended periods of disuse have a negative impact. With repeated use, a novel structure becomes progressively entrenched, to the point of becoming a unit; moreover, units are variably entrenched depending on the frequency of their occurrence”.

Denne innprentingen bidrar til å gjøre språklige former automatisert og dermed lettere å prosessere. Schmid (2007) påpeker at det fins en kopling mellom fenomener som er dypt innprentet og fenomener som kognitivt er *saliente*, altså iøynefallende eller framtrædende.

⁹Jeg tar her utgangspunkt i de prototypiske betydningene av konstruksjonene. En jakke *kan* naturligvis være varm per se, men dette blir en mer midlertidig egenskap ved jakka enn at den er tjukk og har materiale som holder jakkebæreren varm.

¹⁰Selv om selve klemmen selvfølgelig kan avgi en sanselig fornemmelse av varme også, spesielt for den som i utgangspunktet hadde lavest kroppstemperatur.

¹¹Hvis det skulle vært samme forhold mellom adjektivet «varm» i eksempel 1b som i 1d, ville den varme personen mest sannsynlig vært syk med høy feber.

¹²Om ikke på akkurat samme måte, så er også dette en dynamikk som vedrører diskurser.

Desto mer salient et fenomen er, desto dypere innprentet er det også, sannsynligvis. En typisk salient kategori er for eksempel biler. Disse kan vi fysisk berøre, de har en mer eller mindre bestemt form, veldig mange mennesker befinner seg ved biler eller inne i biler i løpet av en gjennomsnittlig dag, osv.. På den andre siden er «terror» en mindre salient kategori. Vi kan hverken se eller berøre terror som sådan. Mennesker som har vært vitne til eller offer for et terrorangrep kan muligens hevde at de har følt terror «på kroppen», men på et mer basalt plan kan vi kanskje si at disse først og fremst har følt *vold* på kroppen, og at *volden* de ble utsatt for subsidiært ble klassifisert som «terror». Som en følge av at «terror» er langt mindre salient og innprentet enn «bil», kan man også slå fast at terror er en mindre stabil kategori, altså en det skal mindre til å endre vår oppfatning av. Vårt begrep om terror er ikke et resultat av en direkte omgang med fenomenet, slik som vårt begrep om bil i stor grad er. Terrorbegrepet er snarere innprentet gjennom språk og billedbruk, gjennom en bestemt *diskurs*. Akkurat som begrepsliggjøring, er også tilblivelsen av en diskurs avhengig av en viss grad av repetisjon, en grad av innprenting. Spesielt politiske diskurser kan via kontinuerlig reproduksjon oppnå et hegemoni der alternative diskurser og synspunkt stilner (Jackson, 2005b). I neste underkapittel skal jeg gå nærmere inn på to kognitive strategier som i stor grad bidrar til begrepsliggjøring og derfor konstruksjonen av diskurser, nemlig *metafor* og *metonymi*.

2.4 Metaforer

I teorien om begrepsmetaforer (heretter BMT), introdusert av Lakoff og Johnson (1980) med det enormt innflytelsesrike verket *Metaphors We Live By*, hevdes det at metaforene har et slags allestedsnærvær i språket, og følgelig også i begrepsapparatet vårt. Siden den metaforiske forbindelsen ligger på et kognitivt nivå, kan manifestasjonen av denne spores ikke bare i språket, men også i annen menneskelig adferd og tankevirksomhet. Grady (2010, 189) framhever for eksempel hvordan diagrammer følger en metaforisk konvensjon om at «høyere» er «mer», Kövecses (2010) påpeker hvordan hele filmer kan bygges opp rundt en begrepsmetafor hvor hovedkarakterens LIV framstilles som en REISE, samme forfatter konstaterer også at reklamer i stor grad benytter seg av begrepsmetaforer, eksemplifisert gjennom RENGJØRINGSPRODUKTER som VENNER eller BILER som ELSKERE.

I denne oppgaven vil jeg imidlertid konsentrere meg om begrepsmetaforenes manifestasjon i språket. I BMT har vi med en begrepsmetafor å gjøre når et begrepsdomene blir strukturert og forstått ved hjelp av et annet. Begrepsmetaforen ligger som nevnt på kognitivt nivå, og underbygges av at man finner metaforiske eksempler i lingvistiske eller ikke-lingvistiske sammenhenger som er i tråd med begrepsmetaforen. Selv om jeg for eksempel skriver «Osten var en kirke», betyr ikke dette at det fins noen begrepsmetafor hvor matvarer struktureres eller forstås ut fra bygninger eller religiøse institusjoner, og at man derfor kan finne systematiske tilordningene mellom disse domene. Når Henrik Ibsen derimot skriver:

(2) Og har jeg end sejlet min Skude paa Grund, O, saa, var det dog dejligt at fare! (Ibsen, 1862)

har vi med tilordninger som er langt mer prominente å gjøre, tilordninger som konstituerer begrepsmetaforen LIVET SOM EN REISE. I (2) bruker Ibsen, eller *Falk* som karakteren heter, terminologi fra domenet REISE, i dette tilfellet en sjøreise, for å beskrive livsvalg og hendelser i eget liv. Tilordningene blir da som følger:

Reise	→	Liv
Å seile	→	Å leve
Å seile på grunn	→	Å støte på problemer i livet
Valg av destinasjon	→	Stor livsavgjørelse

Tilordningene over er bare et lite knippe av de man kan finne mellom disse domene. I dette tilfellet ville man kalt «reise» for et *kildedomene*, det domenet begreper overføres fra, og «livet» for et *måldomene*, det domenet begreper overføres til¹³.

Måldomenet er ifølge Lakoff og Johnson (1980) alltid kun *delvis* strukturert ut fra kilde-domenet. Begrepet vi har om «livet» stammer naturligvis ikke utelukkende fra begreper vi har om «reise»¹⁴. Ei heller vil man finne et sett av tilordninger som gjør uttømmende bruk av alle begreper vi kan finne innenfor domenet REISE.

Metaforer kan dessuten være grammatisk konstituert. Halliday (2004) bruker for eksempel

¹³«Domene» er en notorisk vrien størrelse å gi noen endelig definisjon. Jeg kommer tilbake til hvordan domene vil bli brukt i denne oppgaven i kapittel 2.7.

¹⁴For eksempel trekker Kövecses (2010) fram begrepsmetaforer der livet blant annet forstås som «maskiner», «verdifulle gjenstander» og «fortellinger».

termen *grammatiske metaforer* om blant annet det grammatiske fenomenet nominalisering. Hvis vi tar verbalsubstantivet *terrorisering* som eksempel: Her har verbet *å terrorisere* blitt nominalisert, det har antatt formen som et substantiv. Den kanoniske referansen til et substantiv er *ting*, altså har vi her med en tingliggjøring av handlingen *å terrorisere*. Dette hevder Halliday (2004) er en form for grammatisk metafor. Effekten av denne metaforen er, slik Mannsåker (2017) beskriver det, at den leksikalske densiteten blir høyere og at semantisk informasjon dermed går tapt. Handlinga *å terrorisere* innbefatter nødvendigvis en agens (en som terroriserer) og en patiens (en som blir terrorisert), men disse deltakerne blir abstrahert vekk idet handlinga refereres til gjennom et verbalsubstantiv¹⁵.

2.4.1 Metaforer og overbevisning

Metaforer er et nyttig og mye brukt verktøy i politiske diskurser (se blant annet Charteris-Black (2004)), da de kan bidra til å overbevise både politiske motstandere og velgere. Gjennom metaforbruk kan man tilordne en bestemt *ramme* til temaet man snakker om, man kan utnytte metaforenes *delvishet* eller vår kunnskap om et kildedomene til å for eksempel framstille noe som et problem eller en løsning eller gi negative eller positive representasjoner av ut- og inngrupper (Charteris-Black, 2011)¹⁶. En metafor kan bidra både til å forenkle et saksforhold for å gjøre det mer tilgjengelig, og den kan også bidra til å konkretisere et saksforhold gjennom å gjøre et abstrakt fenomen mer håndgripelig for med det å for eksempel vekke følelser hos tilhøreren, (se blant annet Kövecses (2010) for diskusjoner om metaforer, forenkling og følelser). Videre påpeker Charteris-Black (2011) at metaforene som blir anvendt i en politisk diskurs som oftest er eksempler på *konvensjonelle* metaforer. De er ikke *figurative* metaforer som blir brukt i en bestemt sammenheng ved en enkelt anledning, men snarere innprentede måter å begrepsliggjøre abstrakte fenomener på. Konvensjonelle metaforer er hyppig forekommende og utgjør begrepsmetaforene som ligger på det kognitive nivået. Når konvensjonelle metaforer blir anvendt i språkbruk vil sannsynligvis ikke metaforisiteten, altså betydningsoverføringen, oppdages av mottakeren, siden metaforen for det første er hyppig og for det andre allerede utgjør deler av vår forståelse av måldomenet. Når Jonas Gahr Støre uttaler at «Vi **tar avstand** fra terror og

¹⁵Som attpåtil kan innta en deltakerrolle overfor en annen handling.

¹⁶For eksempel tilhengere og motstandere, eller utlendinger/innvandrere og landsmenn/«innfødte»

bruk av vold.»¹⁷ er ikke det metaforiske innholdet så lett å oppdage. Dette er et tilfelle av begrepsmetaforen EMOSJONELL DISTANSE SOM FYSISK DISTANSE¹⁸ (se Lakoff, Espenson og Schwartz (1991)), der det å bevege seg vekk, eller *å ta avstand* oppfattes som ensbetydende med å være uenig i noe, som kan sies å være det samme som å mislike eller reagere negativt på et standpunkt. Denne måten å begrepsliggjøre emosjonell tilknytning kan finnes igjen i mange språklige metaforer, som i følgende eksempler:

- (3) a. Jeg syns den personen er **frastøtende**.
 b. Han føler seg **tiltrukket** av henne.
 c. I vår familie står vi hverandre **nært**.
 d. Han er blitt så **distansert**. Han viser ikke affeksjon for noen.
 (mine eksempler)

Goatly (2007, 28) forfekter det samme synet på konvensjonelle metaforer: "Conventional metaphors [...] do not unsettle our modes of perception or action at all, since they have achieved currency as an acceptable way of constructing, conceptualising and interacting with reality". Med mindre man går aktivt inn for å identifisere dem, forsvinner metaforene inn i diskursen som usynlige deler av den. Goatly (2007) vil samtidig hevde at den *ideologiske effekten* er mye større for konvensjonelle metaforer enn for figurative. Siden konvensjonelle metaforer inngår i og oppfattes som helt gjengs språkbruk, er de effektive virkemidler i å konstruere en diskurs som oppfattes som en *naturlig* og *objektiv* representasjon av verden, når diskursen i realiteten er den som, slik Goatly (2007) med Michel Foucault hevder, *skaper* det vi forstår som virkeligheten¹⁹. En kritisk metaforanalyse²⁰ kan derfor potensielt identifisere og synliggjøre hvordan konvensjonelle metaforer bidrar til å skape en bestemt diskurs.

¹⁷Henta fra Stortingskorpuset: cpos1733159

¹⁸Utsagnet er rett nok tvetydig. Det kan tolkes både i retning uenighet og i retning av fornektelse eller unnvikelse, jamfør at det man holder seg *på avstand fra* gjerne er noe man ønsker å unngå.

¹⁹Ifølge Goatly er det på denne måten at vi kan si at konvensjonelle begrepsmetaforer bidrar til å konstruere og reprodusere *ideologier*, som han (Ibid., 1) med Thompson (1984) definerer som «meningsstrukturer i maktens tjeneste».

²⁰Først introdusert av Charteris-Black (2004).

2.5 Metonymi

En annen form for betydningsoverføring, som i mindre grad har blitt anvendt i kritiske analyser er *metonymi*. To eksempler er likevel Catalano og Waugh (2013) og Mannsåker (2017). Jeg skal i dette underkapitlet først beskrive hva metonymi er før jeg dernest redegjør for hvordan det kan utnyttes til kritisk diskursanalyse.

Metonymi fikk i utgangspunktet ikke spesielt mye oppmerksomhet i *Metaphors we live by* av Lakoff og Johnson (1980)²¹. Lakoff og Johnson påpeker imidlertid noen aspekt ved metonymi som mange metonymiforskere er enige i fremdeles, blant annet at metonymi skiller seg fra metaforer, selv om også metonymiske forbindelser hjelper oss å begrepsliggjøre en ting ut ifra noe annet, og at også metonymi påvirker og inngår i språkbrukernes begrepsstruktur. Siden dette utgangspunktet har flere gitt seg i kast med å diskutere hvordan vi kan definere metonymi og hva som skiller det fra metaforer (se blant andre Radden og Kövecses (1999), Kövecses og Radden (1998), Bierwiazzonek (2013) og Barcelona et al. (2011)). Ifølge Barcelona (2011) er det full enighet om at en definisjon av metonymi må inneholde følgende punkter: 1) metonymi er grunnleggende konseptuelt ²², 2) det er forankret i erfaringer, 3) det kan utgjøre utgangspunktet for enkelte kognitive modeller, 4) det involverer elementer som er konseptuelt eller erfaringsmessig tilknyttet hverandre, det vil si elementer som har en viss tilgrensning (contiguity) mellom hverandre.

Metonymi er altså en relasjon eller tilordning mellom to ting som grenser til hverandre, enten begrepsmessig eller erfaringsmessig²³. Metonymisk språkbruk er nærmest allestedsnærværende i språket, og samtlige av eksemplene under er hentet fra visa «Hildringstimen» av Erik Bye (1972).

- (4) a. **En fiskerneve** hilser fra et rorhus.
 b. Du [...] stikker nesa ut og snuser mot det **blå**.
 c. ...og favne lys til kraft for **blod** og **ben**.
 d. ...**et solbrent fjes** som spytter **brunt** i le.

²¹Kun ett av tretti kapitler omhandler metonymi

²²Dvs at det først og fremst er en relasjon i vår begrepsstruktur som manifesterer seg i språklige ytringer.

²³Noen kaller disse tingene *entiteter*, andre kaller de (*sub*)domener. Hvilken terminologi som skal brukes i omtale av metonymi er i det hele tatt omstridt.

I eksemplene ovenfor er de metonymiske kildene markert. I samtlige står det språklige uttrykket for noe annet, noe som er enten konseptuelt eller erfaringsmessig tilgrensende. I a. er det en hel person som «hilser», ikke bare en *fiskerneve*. Mennesker vet gjennom sin erfaring med verden at never pleier å tilhøre mennesker, og at never ikke kan hilse alene uten et menneske som agens²⁴. Samme dynamikk fins også i d. der *et solbrent fjes* også metonymisk hentyder til en person. Begge disse er eksempler på begrepsmetonymien DEL FOR HELHET hvor en DEL(neve eller fjes) viser til en HELHET(en hel person). Også i begrepsmetonymier kan man snakke om en kilde og et mål, slik som blant andre Barcelona (2011) og Mannsåker (2017) gjør, og med denne terminologien blir DEL en kilde som projiseres over på målet HELHET²⁵. I b. og d. står både «blå» og «brunt» for en metonymisk framstilling av henholdsvis *himmelen* og mest sannsynlig *snus* eller *skråtobakk*²⁶. I disse tilfellene er det en salient egenskap ved kilden som blir brukt som mål, nemlig fargen. Disse framstillingene er altså eksempler på begrepsmetonymien SALIENT EGENSKAP FOR KATEGORI (som nevnes av blant andre Radden og Kövecses (1999)), der en salient egenskap ved et fenomen blir stedfortreder for selve fenomenet. Det siste eksemplet ovenfor, (4)c, kan også leses som en DEL FOR HELHET-metonymi, der *blod og ben* blir brukt for å hentyde til en hel person²⁷.

Barcelona (2011) definerer metonymi som ”an asymmetric mapping of a conceptual domain, the source, onto another domain, the target. Source and target are in the same overall domain and are linked by a pragmatic function, so that the target is mentally activated.” Med «asymmetrisk tilordning» (asymmetric mapping) mener Barcelona at begrepsmetonymier, i motsetning til begrepsmetaforer, ikke innebærer noen symmetrisk tilordning mellom elementer innenfor kilde- og måldomenet. Når målet MENNESKE blir mentalt aktivert gjen-

²⁴Selv om valget av akkurat denne kroppsdelen ikke er tilfeldig nettopp pga hvilken kroppsdelen mennesker ofte bruker til å vinke med.

²⁵Noen teoretikere, sånn som Radden og Kövecses (1999) benytter for eksempel termen *vehichle* i stedet for *kilde*. Men jeg gjør som Mannsåker (2017) og benytter *kilde* og *mål* da dette henger bedre sammen med terminologien til BMT

²⁶Denne tolkningen er min egen og beror på at både skråtobakk og snus har fargen brun/svart og kan koples til både sjømenn (siden tobakkhandel tradisjonelt foregikk per skip) og spytting.

²⁷Dette eksemplet *kan* imidlertid også leses bokstavelig som at det er «blod» og «ben» spesifikt som får kraft av lyset, likevel velger jeg å tolke dette eksemplet som en metonymi der det er hele personen som tilføres kraft.

nom metonymien NEVE, er det ikke snakk om at en neves bestanddeler eller egenskaper korresponderer systematisk med menneskets, slik som er tilfelle med for eksempel begrepsmetaforen MENNESKER SOM DYR. Snarere er begrepsmetonymiens virkning, slik det står videre i Barcelonas definisjon, at målet blir *mentalt aktivert* av, eller via kilden. Målet blir nå forstått fra kildens *perspektiv*. Hvilken kilde målet blir aktivert gjennom er ikke vilkårlig. Kilden fører med seg en vinkling og bestemmer hvilket perspektiv målet skal forstås ut fra. Som i eksempel (4c) hvor *fiskerneven* aktiverer «fiskeren/personen» med vekt på vedkommendes neve, som også aktiverer vår ensyklopediske kunnskap om hender og never²⁸.

Samtidig fins det visse restriksjoner på hva slags domener eller entiteter som sammen kan inngå i en begrepsmetonymi. Et krav for at noe skal kunne kvalifisere til metonymi, er med Barcelona at kilde og mål er lenket sammen gjennom en pragmatisk funksjon. En neve og et bein er pragmatisk lenket til et menneske gjennom å være deler av det. Både neve og bein kan derfor tjene som kilder til menneske²⁹, men det er vanskelig å se for seg en metonymi der neve er kilde til bein eller omvendt, fordi disse ikke er lenket sammen av en pragmatisk funksjon (for videre diskusjon av pragmatiske funksjoner se Barcelona (2011), Kövecses og Radden (1998) eller Fauconnier (1997)).

2.5.1 Metonymi og overbevisning

Hvordan kan så metonymi utnyttes til å holde en bestemt diskurs i hevd? På samme måte som med metaforer er også metonymier nærmest allestedsnærværende i språket og notorisk vanskelig å oppdage. Metonymiske framstillinger er på denne måten helt alminnelige i språket, og vil ikke nødvendigvis oppfattes som noe annet enn konsis og objektiv språkbruk. Som nevnt tidligere i dette underkapitlet gir metonymiske kilder en bestemt og uvilkårlig vinkling på det metonymiske målet. På denne måten kan en gitt framstilling bli alt annet objektiv og nøytral. Catalano og Waugh (2013) fant gjennom undersøkelser av avistekster om forbrytelser av henholdsvis latinamerikanere og administrerende direktører

²⁸For eksempel vet vi at hendene betnytttes til å *vinke* som videre er en type *hilsen*, og vi kan derfor slutte at «fiskerneven som hilser fra rorhuset» er en fisker som vinker eller gjør en eller annen hilselignende gest med hånda.

²⁹Som for eksempel hvis en fotballtrener ønsker å kjøpe «et bedre høyrebein på høyre flanke» til laget sitt.

på Wall Street, at enkelte metonymiske framstillinger i stor grad gikk i latinamerikanernes disfavør, mens de samtidig kunne gi relativt fordelaktige framstillinger av direktørene på Wall Street³⁰. Slike skjevheter i framstilling, bevisst eller ubevisst, bidrar til å videreføre allerede eksisterende maktstrukturer i samfunnet, strukturer hvis tilstedeværelse kan være med på å forklare hvorfor framstillinga var skjev i utgangspunktet. På denne måten kan metonymier bidra til å holde en diskurs i hevd. Diskursen på sin side bidrar da videre til å holde samfunnets maktstrukturer i hevd.

2.6 Logiske følgeslutninger

Jeg liker meg best i motvind. Da får jeg så fin bakoversveis.

- Rolf Kirknes

Jeg har hittil diskutert hvordan begrepsmetaforer innebærer en rekke tilordninger mellom et kilde- og måldomene, hvordan begrepsmetonymi konstituerer et bestemt perspektiv på et mål gjennom en kilde, og hvordan både begrepsmetaforer og -metonymier muliggjøres av språkbrukernes ensyklopediske kunnskapsbaser tilknyttet ulike fenomen. Disse kunnskapsbasene muliggjør også vår evne til å gjøre en rekke logiske følgeslutninger (entailments) basert på en bestemt begrepsmetafor eller -metonymi.

Hva gjelder begrepsmetaforer består disse, som nevnt, av en gruppe tilordninger mellom to domener. Ifølge Kövecses (2010) utgjør disse tilordningene bare en liten del av den betydningsoverføringen metaforen påkaller. Ta for eksempel begrepsmetaforen TEORIER SOM BYGNINGER: Denne metaforen er som alle andre metaforer også delvis, altså at det bare er visse aspekt ved bygninger som strukturerer forståelsen vår av teorier (sånn som fundament, konstruksjon, robusthet, nivåer, etc.). Dette betyr likevel ikke at de «sovende» aspektene ved bygninger ikke *kan* bli anvendt til å begrepsliggjøre teorier. Via vår kunnskap om henholdsvis teorier og bygninger kan vi nemlig utføre logiske følgeslutninger som tillater

³⁰Blant annet bidro metonymier til en dehumaniserende framstilling av latinamerikanerne gjennom bruk av begrepsmetonymier som DEFINERENDE EGENSKAP FOR PERSON der lat.-amerikanerne simpelthen ble referert til som "illegals" (som i "illegal immigrant"). Den samme begrepsmetonymien ble brukt til å framstille adm.direktører som blant annet "high-profile individuals" og "highest-ranking World-Com executive".

oss å utvide en begrepsmetafor forbi dens konvensjonelle tilordninger. Selv om våre begreper om «karnapper», «vindetrapper», «gesimser» eller «vindfang» ikke bidrar til å konstituere begrepsmetaforen TEORIER SOM BYGNINGER er det ikke dermed sagt at disse aspektene ikke ligger latent som mulige redskaper for begrepsliggjøringa av teorier. For eksempel kan man se for seg språklige realiseringer av typen:

- (5) a. Teorien er full av **vindeltrapper** som øyensynlig ikke leder noe sted.
 b. Sånn jeg leser teorien om X er den spekket med **karnapper, gesimser** og annen meningsløs ornamentikk, men noe vitenskapelig fundament har den ikke.
 c. Sapir-Whorf-hypotesen er et **vindfang** for alle lingvistiske beskjeftigelser.
 (mine eksempler)

I setningene over har jeg eksemplifisert med oppdiktete eksempler at også ukonvensjonelle sider ved bygninger, gitt den rette konteksten, kan bidra til å strukturere forståelsen av teorier. I det innledende eksemplet med motvind og bakoversveis, er det ikke helt åpenbart hvilke begrepsmetaforer som gir kommentaren til min gamle samfunnsfagslærer Rolf bein å gå på. Det kan blant annet være snakk om VANSKELIGHET SOM HINDER, der motvinden på samme tidspunkt representerer et hinder og en uenighet. Uansett blir resultatet at Rolf får fin bakoversveis, hvilket tyder på at motvinden er en villet effekt av Rolfs oppførsel³¹.

Selv om logiske følgeslutninger ved første øyekast kan se ut til å fasilitere for at nær sagt hvert bidige element i kildedomenet kan projiseres over på måldomenet, står i følge Kövecses (2010) minst ett prinsipp i veien for dette, nemlig *prinsippet om invarians* (the invariance principle)³². Dette sier følgende (Kövecses, 2010, 131):

Given the aspect(s) that participate in a metaphorical mapping, map as much knowledge from the source onto the target as is coherent with the image-schematic properties of the target.

Med 'image-schematic properties of the target' menes den iboende strukturen til måldomenet. Med andre ord hevdes det at projeksjonen fra kildedomenet må være i overensstemmelse med det vi vet om strukturen til måldomenet. Dette kan illustreres med

³¹Her kan man også skyte inn at Rolf gjør humoristisk bruk av metaforen ved å holde seg på det metaforiske nivået i beskrivelsen av hva den metaforiske «vinden» leder til. Uenighet fører som kjent ikke til bakoversveis, med mindre den blir begrepsliggjort via motvind. Her kan man også tolke det som at Rolf spiller på det faktum at *motvind* både kan forstås metaforisk og bokstavelig. Det er i metaforisk motvind han befinner seg, men bakoversveisen er et resultat av en faktisk vind som blåser håret bakover.

³²som først ble introdusert av George Lakoff og Mark Turner

begrepsmetaforen LIVET ER EN DYREBAR GJENSTAND. Livet deler her mange egenskaper med gjenstander, det kan for eksempel bli stjålet, ødelagt eller mista, jamfør følgende eksempler:

- (6) a. Kato var en fyrig fyr som *frarøvet* både mus og spurv livet³³.
 b. De har innsett at de trenger hjelp og at de risikerer å få *ødelagt* livet sitt³⁴.
 c. Det er helt grusomt å tenke på at det er et barn som har *mista* livet³⁵.
 (Alle eksemplene er henta fra *Norsk aviskorpus bokmål*).

Selv om gjenstanden livet kan bli mista, i betydningen «å dø», kan den ikke bli funnet igjen. Og selv om et liv kan bli stjålet kan man ikke *erverve* andres liv. Derfor er det vanskelig å tenke seg disse setningene.

- (7) *Han mistet livet i en bilulykke, men fant det heldigvis igjen et par uker senere.
 *Hun fikk sitt liv frarøvet, og tyven har nå tjent gode penger på å selge det videre.
 (mine eksempler)

Setningene i (7) bryter med det vi vet om livets struktur, nemlig at døden er ugjenkallelig. De vil altså komme i konflikt med prinsippet om invarians, som dermed begrenser mengden logiske følgeslutninger som kan trekkes fra begrepsmetaforen LIVET SOM DYREBAR GJENSTAND.

Logiske følgeslutninger er først og fremst noe som kan trekkes fra begrepsmetaforer der et domene blir begrepsliggjort ved hjelp av et annet gjennom et sett med tilordninger som i de aller fleste tilfeller innebærer en delvis projeksjon av kildedomenet over på måldomenet. Projeksjonen kan altså utvides gjennom metaforiske følgeslutninger og begrenses av prinsippet om invarians. Hvordan ser dette så ut i metonymisk forstand? Etter min fatteevne er litteraturen taus om hvorvidt det fins noe sånt som *metonymiske følgeslutninger*. Jeg vil likevel hevde at det også i tilfellet med metonymi er slik at man kan komme til å trekke ubeviste logiske slutninger ut fra en begrepsmetonymi. Som nevnt tidligere innebærer begrepsmetonymier et pålagt perspektiv. Kilden blir på mange måter en megetsigende vei til målet som utmerket godt kunne blitt aktivert uten bruk av noen bestemt kilde. Med utgangspunkt i dette, at valget av kilde er uvilkårleg og megetsigende, kan man trekke logiske slutninger omkring målet. Ved for eksempel begrepsmetonymien EGENSKAP FOR

³³cpos5811258

³⁴cpos30982919

³⁵cpos206817588

PERSON, kan man mer eller mindre ubevisst trekke slutninga at egenskapen som nevnes er *definerende* for personen som omtales, i det minste innenfor en gitt kontekst, jamfør følgende eksempel:

- (8) Disse *terroristene* kunne ikke ha skaffet seg verken våpen, biler eller rekrutter hvis det ikke var noen som var villig til å finansiere operasjonen³⁶.

I dette tilfellet blir *terrorist* en kilde til målet *person* (som blant annet har gjort seg skyldig i terrorisme). Vedkommendes andre egenskaper er utelatt fra konteksten, og framstillinga kan få oss til å trekke en slutning (ubevisst eller bevisst) om at personens status som *terrorist* er en definerende egenskap ved personen, og at dette er den mest relevante informasjonen om personen innenfor den gitte konteksten.

Både begrepsmetaforer og -metonymier kan altså bidra til at vi trekker bevisste eller ubevisste slutninger om ulike fenomen. I et retorisk perspektiv kan nettopp dette utnyttes til å plante ideer i andres hoder uten eksplisitt å blottlegge hvor ideen kom fra. Med andre ord kan man ved hjelp av metaforer eller metonymi framprovosere visse slutninger hos tilhøreren uten å måtte argumentere for at de selvsamme slutningene er rette. Et eksempel her er den internasjonale anti-terrorkampanjen som i all hovedsak ble lansert den 11.september 2001 av den amerikanske presidenten George W. Bush som erklærte *krig mot terror*. Denne begrepsliggjøringen av ANTI-TERROR SOM KRIG frambringer den logiske følgeslutninga at for eksempel terrorister svarer til fiender som følgelig kan og bør bekjempes med militær makt, framfor andre virkemidler. Som (Jackson, 2005b, 1) skriver:

The enactment of any large-scale project of political violence - such as war or counter-terrorism - requires a significant degree of political and social consensus and consensus is not possible without language. For a government to commit enormous amounts of public resources and risk the lives of its citizens in a military conflict, it has to persuade society that such an undertaking is necessary, desirable and achievable.

Å begrepsliggjøre anti-terror som krig kan nettopp bidra til å framkalle samtykke ('induce consent') til en serie kostbare og tvilsomme politiske tiltak all den tid de logiske følgene av en krig er at man har en fiende som skal og bør bekjempes gjennom bruk av fysisk makt framfor diplomatiske løsninger. Ved å erklære krig sier man seg nemlig samtidig uvillig til å prøve fredelige løsninger.

³⁶Stortingskorpuset: cpos18836550

2.7 Domener, rammer eller IKM-er

I dette underkapitlet vil jeg klargjøre et par ting rundt tre begreper jeg akter å bruke videre i denne oppgaven, nemlig *domener*, *rammer* og *idealisererte kognitive modeller* (heretter IKM). Særskilt når man skal ta for seg både begrepsmetaforer- og metonymi kan disse fort bli sammenblandet på ugunstig vis. Alle tre er kognitive størrelser og Cienki (2007) beskriver dem som «tricky» å skille fra hverandre, avgrense og reprodusere siden alle er kognitive konstruksjoner.

Selv om det virker lite fristende å operere med størrelser som verken lar seg avgrense eller reprodusere, ville jeg hevde det er en større synd å dikte opp flere termer enn å forsøke å operasjonalisere kategorier som i utgangspunktet kan virke uklare. I denne oppgaven vil jeg derfor bruke termen *domene* i analysen av begrepsmetaforer siden dette er konsistent med BMT (se blant andre Kövecses (2010) og Mannsåker (2017)). I tilfellet med begrepsmetonymi vil jeg betegne kilden og målet som ulike *begrep* som da deler en *pragmatisk funksjon* siden de opptrer i en begrepsmetonymi.

En beslektet term til domene er *ramme* (frame). Schön (1993) bruker termen ramme om måten et problem eller en sak blir beskrevet på, at rammen på sett og vis er en type anskuelse. I denne oppgava vil jeg i mindre grad benytte meg av denne termen, mest fordi den fanger mye av det samme som *diskurs*, bare at diskursen betegner en pågående prosess, mens en ramme kan være en type framstilling, eller et type perspektiv som ledsager et tema.

Den tredje termen, *idealisererte kognitive modeller* (IKM) (introdusert av Lakoff (1987)) ble foreslått først som et virkemiddel til vår kognitive kategoriseringsevne. En IKM er en slags kunnskapsstruktur som vokser fram som en abstraksjon over en rekke erfaringer. En gitt kategori kan ifølge Lakoff (1987) bestå av en rekke forskjellige IKM-er, som for eksempel i kategorien 'mor', som er en komposisjon av flere modeller. Under lister jeg opp noen av disse pluss et språklig eksempel som tyder på at den enkelte modellen kan bli anvendt som forståelsesbakgrunn for å ta i bruk termen *mor*³⁷..

³⁷Det fins også minst to ytterligere «fødselsmodeller» der den ene innebærer en «genetisk mor» som donerer egg til den «intenderte moren» som bærer og føder barnet. Den andre innebærer et egg som er satt sammen av genene til en rekke ulike kvinner hvor også den intenderte moren bærer og føder barnet. Etter mine begreper blir disse to siste instanser av en og samme fødselsmodell, siden det i disse tilfellene

(9) a) **Fødselsmodell**

Eksempel: *Lula var adoptert, og hennes **egentlig mor** nærmest en parodi på det en kaller white trash.*³⁸

Den «egentlige moren» i dette eksemplet er kvinnen som fødte Lula, ikke kvinnen som oppdrar og har omsorg for henne.

b) **Omsorgsmodellen**

Eksempel: *Florrie fra Frelsesarmeen er som en mor for flere titalls gutter som alle vanket på Enka.*³⁹

Florrie blir omtalt som en mor på bakgrunn av å ha hatt eller vist omsorg for «flere titalls gutter».

c) **Den genetiske modellen**

Eksempel: *I virkeligheten er jo skuespilleren Calista Flockhart allerede mor. Hun fikk en surrogatmor til å bære fram et barn for henne.*⁴⁰

Calista Flockhart blir omtalt som mor på bakgrunn av hun har donert egget, altså gentilfanget, til et barn som har blitt båret fram av en annen kvinne.

(Eksempelene er hentet fra Norsk aviskorpus).

Poenget med denne framstillinga er å illustrere at det kan være ulike forståelsesmodeller (IKM-er) som inngår i kunnskapsbasen til et gitt begrep, for eksempel MOR. Disse kan dessuten komme i spill for eksempel når teknologien tilbyr flere muligheter.

I denne oppgava vil jeg bruke termen IKM når jeg diskuterer kategorien *terror*. Jeg vil gjennom de ulike analysene undersøke i hvilken grad denne kategorien er bygd opp av ulike IKM-er, altså ulike forståelsesmodeller av fenomenet, og hvilken prominens de forskjellige IKM-ene i så fall måtte ha.

2.8 Sammensetninger

Siden jeg i denne oppgaven blant annet søker å studere begrepet *terror* sine umiddelbare språklige omgivelser i Stortingskorpuset, er det grunn til å hevde at en analyse av sam-

er fødselen foran gener som bestemmer morskapet.

³⁸cpos1337832572

³⁹cpos197664393

⁴⁰cpos214834667

mensetningene *terror* opptrer som et ledd i (heretter *terrorsammensetningene*) er på sin plass. For å påpeke det åpenbare, er det vanskelig å tenke seg noe annet som befinner seg i større umiddelbarhet til hverandre enn to eller flere ledd som har smeltet sammen i en sammensetning. Videre er det grunn til å anta at sammensetninger kan virke effektivt i en diskurs med tanke på at de som språklige komposisjoner har «et vidt spekter av potensielle tolkninger, og [at] det derfor ikke er mulig å formulere noen enkel algoritme som tar oss fra delenes betydning til sammensetningens betydning,» (Neset, 2017, 86). Grimshaw (1992) deler sammensetninger bestående av to substantiv inn i to hovedkategorier, nemlig syntetiske sammensetninger og rotsammensetninger. Førstnevnte inneholder sammensetninger som har en argumentstruktur (heretter a-struktur), det vil si sammensetninger med verbal-substantiv som etterledd. For eksempel sammensetninga *terrornedkjemping* hører hjemme i denne kategorien siden *nedkjemping* er avledet av verbet 'å nedkjempe', og *terror* har den semantiske rollen patient i a-strukturen til dette verbet. Rotsammensetninger på sin side har ingen a-struktur, og relasjonen mellom for- og etterledd er dermed ikke strukturert ut fra noen argumentstruktur, sånn som for eksempel i sammensetninga *terrororganisasjon*.

Eiesland (2015) har ved hjelp av en utførlig gjennomgang av tidligere forskning på tema og store empiriske analyser definert et sett med 14 mulige semantiske relasjoner mellom for- og etterledd i substantiv-substantiv-sammensetninger, og da hovedsakelig rotsammensetninger. I og med at sammensetninger som komposisjon åpner for mange ulike tolkninger, vil det nødvendigvis være overlapp mellom kategoriene. Eiesland selv bruker eksemplet *bjørneblod*, som hun hevder har minst tre betydninger, nemlig 1) blod som fins i en bjørn, 2) blod som kommer fra en bjørn eller 3) blod som er en del av en bjørn. Denne sammensetninga vil dermed kunne passe inn i tre av kategoriene til Eiesland (2015).

Sammensetninger kan også demonstrere ulike former for metonymi (se blant annet Benczes (2006) og Bierwiazzonek (2013)). Ifølge Benczes kan begrepsmetonymi spores på følgende steder i sammensetninger: 1) modifikator er en metonymisk kilde, 2) hodet er en metonymisk kilde, 3) både modifikator og hodet er metonymiske kilder, 4) sammensetninga som helhet er en metonymisk kilde og 5) modifikatoren og hodet inngår i samme domene og står derfor i et metonymisk forhold til hverandre⁴¹. Hvis vi for eksempel tar sammensetninga

⁴¹Denne beskrivelsen gjelder hovedgruppen av sammensetninger, altså substantiv-substantiv-sammensetninger av *endosentrisk* type, altså at sammensetninga som helhet er et hyponym til hodet. For eksempel at *sykkelvei* er en type *vei* (Benczes, 2006).

terrorbekjemping henta fra denne ytringa i Stortingskorpuset:

(10) Det som trengst er trening, trening og trening på skarpe situasjonar og terrorbekjemping⁴².

I utgangspunktet trenger ikke *terrorbekjemping* ha noe metonymisk overføring, for det kan brukes om å ville hele ideen terror til livs. I utsagnet kan det derimot tyde på at modifikatoren *terror* hentyder spesifikt på *terrorangrep* - med tanke på at skarpe situasjoner og trening nevnes - og at vi derfor har med metonymien HELHET FOR DEL å gjøre. Dette blir da en metonymisk sammensetning jamfør punkt 1, at modifikator er en metonymisk kilde HELHET som hentyder til målet DEL. Jeg kommer tilbake til en grundigere sammensetningsanalyse i kapittel 4.

2.9 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg introdusert ulike perspektiv og forklaringsmodeller fra den kognitive lingvistikken som alle er relevante for analysene i kapittel 4, 5 og 6. For videre lesning om KL, se for eksempel Croft og Cruse (2004); Evans og Green (2006) og Geeraerts og Cuyckens (2007). I tillegg har jeg introdusert et rammeverk for semantisk og morfosyntaktisk (rotsammensetninger og syntetiske sammensetninger) kategorisering av sammensetninger.

Vi kan altså se på terror som et fenomen som blir *begrepsliggjort* gjennom blant annet språkbruk, det vil si for eksempel de lingvistiske omgivelsene til den ortografiske formen *terror* (herunder sammensetninger og termer innenfor samme kontekst og/eller setninger). Begrepet som helhet⁴³ er sammensatt av ulike mer eller mindre tydelige IKM-er, som i tur kan være bygd på metaforer. IKM-ene kan dessuten være mer eller mindre innprentet gjennom at for eksempel en eller flere forståelsesmodeller er mer prominente og derfor oftere i bruk enn andre. Eventuelle metaforiske forståelsesmodeller gir dessuten grobunn for å trekke logiske følgeslutninger som ikke nødvendigvis er instansiert i faktisk språkbruk. Med andre ord kan en metaforisk forståelsesmodell bringe med seg latente tolkninger som dermed tilføres tilordninga mellom kilde- og måldomenet⁴⁴.

⁴²Knut Arild Hareide, cpos16735330

⁴³Det som er rimelig å definere innenfor begrepets riktignok flytende grenser.

⁴⁴For eksempel kan tilordninga TERRORISTER SOM FIENDER antas å være en logisk følge av metaforen TERROR SOM KRIG, selv om man ikke nødvendigvis finner språklige eksempler på dette.

Kapittel 3

Materiale og metode

3.1 Materiale

Oppgavens analysemateriale er hentet fra *Stortingskorpuset*. Dette er en samling av transkripsjoner fra debatter i Stortinget mellom 2008 og 2015. Korpuset består av 28 533 334 ord, og inneholder transkripsjoner på begge målformer (bokmål og nynorsk). Hver setning med tekst er tagget med (1) målform, (2) talerens navn, (3) dato og klokkeslett, (4) talerens politiske parti og (5) type innlegg (enten hovedinnlegg eller replikk). Korpuset består av transkripsjoner fra 459 debatter, fordelt etter år som følger: 2008: 24, 2009: 65, 2010: 66, 2011: 69, 2012: 69, 2013: 60, 2014: 59 og 2015: 47.¹

En av tingene som kjennetegner tekstmaterialet i Stortingskorpuset er at det er transkripsjoner av tale. Stortingspresidenten modererer stortingsdebattene, og alle innlegg i debatten må adresseres til stortingspresidenten som har myndighet til både å gi advarsel om og å framsette sanksjoner dersom en gitt taler ikke føyer seg til forretningsordenen. Med dette utgangspunktet kan man forvente seg at språket som føres i Stortinget er formelt og bærer mindre preg av å være et muntlig språk enn i andre talesituasjoner. Siden hver enkelt representant taler på vegne av et parti (eller eventuelt en regjering eller departement) er det grunn til å forvente at ytringene som konstituerer Stortingskorpuset er veloverveide og mindre spontane enn mange andre typer språkbruk.

Stortingskorpuset er, til tross for at det relativt sett er ganske lite², et gunstig materiale å bruke for å analysere den politiske diskursen rundt terror. Selv om funn fra dette korpuset

¹Transkripsjonene er utelukkende hentet fra såkalte «plenumsdebatter», altså debatter der hele stortinget pluss regjeringen har møterett, og som foregår etter Stortingets forretningsorden (*stortinget.no*). Komitémøter er ikke inkludert i korpuset.

²til sammenligning har leksikografisk bokmålskorpus omlag 100 millioner ord og Norsk aviskorpus halvannen milliard ord mot Stortingskorpusets drøye 28 millioner.

vanskelig kan generaliseres til å si noe om språkbruken om terror i samfunnet generelt³, kan det likevel hevdes at det kan anvendes for å gi et bilde av hvordan språkbruken om terror er i Stortinget, og derfor hjelpe oss å finne ut hva slags politisk diskurs som er underliggende for den politikken som til syvende og sist vedtas.

3.2 Begrep, begrepsliggjøring og diskurs

Siden termene *begrep*, *begrepsliggjøring* og *diskurs* alle kommer til å bli flittig brukt i denne oppgaven, er det nødvendig med en avklaring som presiserer hva de forskjellige sikter til. Et *begrep* ligger helt og holdent på det mentale nivået og innbefatter den ensyklopediske kunnskapsbasen relatert til fenomenet som begrepet tilhører. Ulike begreper kan være sammenvevd med hverandre, for eksempel er begrepet ARM uløselig tilknyttet begrepet KROPP, og likeledes begrepet RADIUS med begrepet SIRKEL, (se Croft og Cruse (2004) & Evans og Green (2006)). Begrepet er på mange måter summen av forståelse en person besitter relatert til et fenomen. Denne forståelsen er omskiftelig og i en uavlatelig prosess der ulike typer erfaringer bidrar til *begrepsliggjøringa* av fenomenet. Med andre ord kan man si at *begrepsliggjøring* sikter til prosessen der erfaringer utvider eller forsterker den ensyklopediske kunnskapsbasen til et bestemt begrep⁴. En av erfaringene som bidrar til å begrepsliggjøre et fenomen er den gjeldende *diskursen*. En *diskurs* er helt enkelt faktiske ('naturlige') forekomster av språk, enten i tekst eller tale, produsert og fortolket i en gitt kontekst. Diskursen som vil være gjeldende i denne oppgaven er ytringer fra norske stortingsdebatter i det aktuelle tidsrommet.

3.3 Metode

Dette studiet tar utgangspunkt i kritisk metafor- og metonymianalyse (Charteris-Black, 2004), som henter viktige premisser fra kritisk diskursanalyse (se blant annet Fairclough (1995)). Et av disse premissene er at sosiale praksiser skaper en type virkelighet, og at denne virkeligheten igjen bidrar til å forme de sosiale praksisene. En diskurs er en sosial praksis,

³Delvis på grunn av at korpuset er lite, delvis fordi det er et spesialisert korpus hentet fra kun én type talesituasjon.

⁴I prinsippet gjør alle typer relevante erfaringer dette. Se diskusjonen om innprenting i kapittel 2.3.

og denne er dermed selvforsterkende fordi den konstruerer en virkelighet som bidrar til å videreføre den samme diskursen. Videre er det essensielt i kritisk diskursanalyse at diskurser aldri er nøytrale. De er derimot svært virkningsfulle instrumenter for å vedlikeholde skeive maktrelasjoner i samfunnet. Sentralt i en diskursanalyse ligger en språklig analyse. Som Jackson (2005b) skriver: "Discourses are an exercise in power. Thus, a central aim of critical discourse analysis lies in revealing the means by which language is deployed to maintain power." Mitt anliggende er i denne oppgaven å gjennomføre en språklig analyse av begrepet *TERROR*. Fokusområdet for den språklige analysen vil være sammensetninger og kollokasjoner med hensyn på blant annet, men ikke utelukkende, metaforer og metonymi. I tillegg vil jeg gjøre det som kalles en kritisk metafor- (etter Charteris-Black (2004)) og metonymianalyse av noen eksempler på bruk av ordet *terror* i kontekst. Den trehodede analysen vil bidra til å gi en bred forståelse av begrepsliggjøringa av terror i og med at jeg analyserer begrepet fra ulike vinkler og på ulike språklige nivåer.

3.3.1 Kollokasjonsanalyse

En kollokasjonsanalyse er kort sagt en undersøkelse av språklige elementer som opptrer i umiddelbar nærhet til hverandre. Målet kan blant annet være å identifisere par eller grupper av ord som opptrer sammen på mange flere steder i et gitt korpus enn det man ville forventet ut fra tilfeldigheter (se blant annet Deignan (2005)). Med andre ord gir det grunn til å tro at enkelte ord står i en relasjon til hverandre som både gjør at de opptrer samla og at de danner en slags sammensetning som ikke er fullt ut komposisjonell. I følge Bisht, Dhami og Tiwari (2006) ligger kollokater et sted imellom rene idiomer og fritt utbyttbare ord. Et eksempel her er adverbet 'splitter' som fint kan kombineres med 'ny', 'naken' eller 'pine gal' til å danne ordparene 'splitter naken', 'splitter ny' eller 'splitter pine gal', mens 'splitter tomt' eller 'splitter idiotisk' høres mer perifere ut. Sammenstillinga av 'splitter' og 'ny' ser i utgangspunktet komposisjonell ut, ihvertfall hvis man sammenligner det med idiomet 'skjegget i postkassa'. Likevel må 'splitter ny' kunne sies å være mer betinget enn såkalt «frie» ordkombinasjoner, som for eksempel 'helt gal' der begge ord kan byttes med synonymer uten at helheten mister sin betydning eller at sammenstillinga blir umulig. Det tyder altså på at 'splitter' og 'ny' sammenstilles oftere enn hva en normal distribusjon skulle tilsi, og de er derfor kollokater.

I min analyse er jeg interessert i hva slags språklige elementer som knytter seg til ordet *terror* og variasjoner av dette. Det er på ingen måte sikkert at jeg finner noen kollokater på linje med 'splitter ny', og dessuten er korpuset mitt i det minste laget for å danne grunnlag for en påstand om at noen elementer er kollokater i streng forstand. En kollokasjonsanalyse kan imidlertid også utnyttes til å finne ut noe om hvilke ordformer som i større eller mindre grad opptrer i nærheten av hverandre. For min del vil det være relevant å innsistere på språkbruken som ledsager *terror* i Stortingets korpuset spesifikt. Deignan (2005) viser for eksempel hvordan en kollokasjonsanalyse kan bli benyttet for å avdekke mønstre i metaforisk språkbruk ved blant annet at terminologi fra et annet domene frekventerer et gitt søkeords omgivelser. Baker (2006) på sin side bruker kollokasjonsanalyse for å undersøke diskursen rundt henholdsvis ugifte menn og ugifte kvinner, blant annet ved å utvikle kollokasjonsnettverk rundt begrepene *bachelor* og *spinster*. Min innfallsvinkel vil ligne på disse da jeg ikke først og fremst er opptatt av å identifisere kollokater i korpuset, men ønsker å bruke kollokasjonsanalyse som et verktøy til kritisk metafor- og metonymianalyse.

I min kollokasjonsanalyse vil jeg ta i bruk tre ulike utregningsmetoder av kollokasjonsstyrke for å trekke ut de mest relevante kollokatene. Siden alle metoder har sine styrker og svakheter bruker jeg tre forskjellige metoder for å minske risikoen for at viktig informasjon går tapt i én algoritmes blindsoner. Metodene er forklart under:

1. Mutual information (MI)

MI blir kalkulert ved å ta i betraktning alle steder hvor to ordformer opptrer sammen innenfor en spesifisert radius. Dette frekvenstallet sammenlignes deretter med den forventede frekvensen som blir kalkulert på bakgrunn av de to ordformenes relative frekvens og den totale størrelsen på korpuset (Baker, 2006). En styrke ved denne metoden er at den diskriminerer ord som er frekvente i hele korpuset, som for eksempel funksjonsord. En ulempe ved denne metoden er at den gir høy skår til relativt sjeldne ord med liten tilstedeværelse i korpuset og derfor stor relativ frekvens i nærheten av hverandre. Typisk her er navn eller ukonvensjonelle sammensetninger.

2. $MI \cdot \log(\text{freq})$

Dette målet er rett og slett en justering av MI som favoriserer mer frekvente par enn de som typisk havner øverst på lista ved bruk av MI. «Målet er ikke noe anerkjent statistisk mål, men et pragmatisk mål definert av Korpuskels utviklere» (*Norsk andrespråskorpus* via <http://clarino.uib.no/ask/page?page-id=Kollokasjoner>).

3. Relativ frekvens

Relativ frekvens er frekvensen til samforekomstene til søkeord og kollokat delt på den absolute frekvensen til den kollokerte ordformen. Hvis 'penibel' og 'situasjon' opptrer sammen ved 15 tilfeller, og 'situasjon' opptrer 3000 ganger i korpuset totalt, blir den relative frekvensen $15/3000$. Det høyeste mulige skåren her er altså 1, og denne forekommer i de tilfellene hvor den kollokerte ordformen utelukkende opptrer i søkeordets omgivelser. Denne metoden favoriserer også sjeldne ordformer, og i all hovedsak ordformer som mest mulig eksklusivt opptrer i søkeordets omgivelser.

Kollokasjonsanalyse er i praksis en vanskelig balansegang mellom å diskriminere frekvente ordformer á la funksjonsord som er frekvente i hele korpuset og å ikke gi for stor prominens til perifere og sjeldne ordformer. Kollokatene man er på jakt etter ligger et sted mellom disse to; de ordformene som forekommer hyppig sammen med søkeordet samtidig som de er noenlunde, men ikke altfor sjeldne i korpuset som helhet.

3.3.2 Sammensetningsanalyse

Analysen av sammensetninger vil i dette tilfellet være vel så opptatt av kontekstuelle aspekter ved sammensetningene som den er av det semantiske innholdet. Hensikten er kort sagt å gi en oversikt over hva slags sammensetninger som brukes, hvordan de brukes og hva slags semantiske egenskaper de har.

Sammensetningsanalysen vil foregå som følger:

1. Søk i Stortingskorpuset med søkeord «.*terror.*». Trunkeringene sørger for at alle sammensetninger der bokstavrekkefølgen *terror* forekommer blir hentet fram. Sammensetninger med bindestrek blir også inkludert. Frekvenstallene gjenspeiler hvor mange ganger en sammensetning med alle dens bøyingsformer⁵ og målformer⁶ forekommer i korpuset.
2. De meste frekvente forleddene *terror*, *terrorist*, *kontra(terror)* og *anti(terror)* blir sammenlignet og diskutert med utgangspunkt i bruksmønster i korpuset og semantisk innhold. Først sammenlignes sammensetninger med forleddet *anti(terror)* og *kontra(terror)* med likt etterledd ved hjelp av konkrete eksempler fra korpuset, metafor/metonymi og andre sammensetninger med samme forledd. Deretter blir forleddene *kontraterror* og *antiterror*

⁵Inklusiv former med genitiv-s.

⁶For eksempel ble formene *terrorbevegelse* og *terrorrørsle* slått sammen.

sammenliknet med forleddene *terror/terrorist* ved å betrakte sammensetninger med felles etterledd.

3. De seks mest frekvente terrorsammensetningene blir undersøkt via kollokasjonsanalyse og metafor-/metonymianalyse. Tallet seks er valgt på grunnlag av frekvens. Jeg har valgt en terskelverdi på 50, som dermed utelater alle sammensetninger som er mindre frekvente enn dette. Grunnen til dette er at kollokasjonsanalyse forutsetter en viss mengde forekomster av potensielle kollokater for at disse skal kunne la seg identifisere.

3.1. Kollokasjonsanalysen er basert på beregningsmetodene *Mutual Information* $\log(\text{freq})$* , *Mutual Information* og *Relativ frekvens*, og gir dermed tre sett med de ti sterkeste kollokerte ordformene til terrorsammensetningene. Å hente ut kollokasjoner fra Stortingskorpuset er imidlertid en vanskelig og langt fra problemfri øvelse. Blant annet fordi korpuset er relativt lite og det faktum at det fins svakheter ved beregningsmetodene, gis sjeldne ordformer en uproporsjonal høy kollokasjonsstyrke. Derfor er ordformer som kun har én forekomst i en gitt terrorsammensetnings nærhet utelatt. Jeg har altså satt en terskelverdi på 2 for de kollokatene jeg oppgir som del av kollokasjonsanalysen. Videre er kollokasjonsmodulen i Stortingskorpuset sensitiv for målform og ulike grammatiske former. Derfor blir for eksempel «forberede», «forbereder» og «førebu» ansett som helt ulike ord av korpusets søkemotor. Den sjeldneste ordformen får med dette en uønsket «fordel» siden dens kollokasjonsstyrke blir estimert på bakgrunn av hvor frekvent den er i korpuset totalt sett, så vel som i søkeordets nærvær. Den enkleste måten å håndtere dette problemet på er rett og slett å være bevisst på det og ikke tilskrive for stor forklaringskraft til kollokater som havner høyt oppe på lista av denne årsaken. Derfor har jeg konsekvent framstilt kollokatene i den ordformen de får høyest kollokasjonsstyrke med. Til gjengjeld er frekvenstallene basert på en opptelling av alle former av et gitt leksem.

3.2. Metafor-/metonymianalysen tar utgangspunkt i sammensetningas komponenter og eventuelt kollokater. I de tilfellene der det er aktuelt utdypes analysen med illustrerende eksempler.

4. For å analysere de semantiske sidene ved terrorsammensetningene gir jeg en oversikt over samtlige variasjoner av den vanligste sammensetningstypen som forekommer i Stortingskorpuset, kategorisert etter morfologiske typer, samt ulike mulige semantiske relasjoner mellom for- og etterledd i sammensetningene. De morfologiske typene er hentet fra Grimshaw (1992). Kategoriene er hentet fra Eiesland (2015), og kategoriseringa er også basert på eksempler og forklaringer i samme avhandling, i tillegg til egne fortolkninger.

Jeg supplerer videre oversikten med en liten diskusjon av de mest relevante trekkene ved hver semantiske kategori, og i hvilken grad terrorsammensetningene passer inn i de ulike.

4.1 Etter den morfologiske og semantiske kategoriseringa introduserer og diskuterer jeg Nessel (2017) sin «kompresjonshypotese» med hensyn på et par eksempler fra terrorsammensetningene.

5. Til sist i sammensetningsanalysen gir jeg en kort oppsummering av de mest sentrale funnene i de ulike analysene.

3.3.3 Kollokasjoner til terror

I tillegg til kollokasjonsanalysen jeg utfører med hensyn på terrorsammensetningene gjør jeg også en kollokasjonsanalyse av de mest frekvente terrortermene som ikke er sammensetninger. Her inngår *terror*, *terrorist* og *terrorisme*. Den førstnevnte er klart mest frekvent i korpuset og jeg vil derfor utforme et kollokasjonsnettverk for dette leksemet. Nettverket inneholder de 15 sterkest kollokerte leksemene til *terror* (som jeg her vil kalle førstegradskollokater) innenfor et kontekstvindu som inkluderer de seks termene som står umiddelbart før og etter *terror*. Videre inneholder kollokasjonsnettverket leksemer som har en sterk kollokasjon med to eller flere av førstegradskollokatene. Her hentes de femten sterkest kollokerte leksemene (som jeg her vil kalle annengradskollokater) til hvert førstegradskollokat ut og sammenlignes med hverandre. De unike annengradskollokatene blir fjernet og de gjenværende blir tatt inn i kollokasjonsnettverket. I nettverket angir piler hvilke førstegradskollokater som er kollokerte med hverandre, samt hvilke annengradskollokater hvert førstegradskollokat er kollokert med⁷. I disse beregningene bruker jeg alle tre metoder, *mutual information*, *mutual information*log(frekvens)* og *relativ frekvens*, for å hente ut førstegradskollokatene. Disse er med andre ord basert på de 15 sterkest kollokerte leksemene for hver metode. Disse er igjen overlappende i ganske stor grad, og det totale antallet førstegradskollokater blir derfor 20. Kun kollokater som forekommer 4 ganger eller mer i søkeordet *terror* sine omgivelser er inkludert blant disse. Ved beregning av annengradskollokater brukes kun *mutual information*log(frekvens)*, og her er det videre nødvendig å operere med en terskelverdi for frekvens på 2 for de annengradskollokatene som har en lavere frekvens enn 100 i korpuset totalt sett. Dette fordi disse ordene i utgangspunktet

⁷Kollokasjonsnettverket gir et godt bilde av *terror* sine språklige omgivelser gjennom å illustrere hvilke termer som kan relateres til *terror*, og i tillegg hvordan disse termene kan relateres til hverandre.

ikke har så mange kollokater som opptrer oftere enn 4 ganger i deres omgivelser, annet enn funksjonsord som i denne sammenhengen er mer eller mindre uinteressante.

Videre i kollokasjonsanalysen beregnes de 15 sterkeste kollokatene til leksemene *terrorist* og *terrorisme* ved hjelp av alle tre beregningsmetoder og en terskelverdi på 4. Disse blir framstilt i kollokasjonstabeller, og i tillegg blir små utsnitt av konkordanse benyttet for å forklare noen av tendensene i disse tabellene. Til sist i kollokasjonsanalysekapitlet identifiserer jeg noen av IKM-ene som er kolloktert med *terror* og terrorsammensetninger, slik det framgår av kollokasjons- og sammensetningsanalysen. IKM-ene blir presentert med et sett tilhørende termer som på et eller annet vis opptrer i *terror(-)* sine omgivelser, og som blir ansett å være konstituerende og/eller konsistente med IKM-en. IKM-ene blir betraktet som potensielle forståelsesmodeller for terror. Videre blir potensielle kilder i begrepsmetonymier med tilhørende termer identifisert og presentert. Til sist i kapitlet blir resultatene av kollokasjonsanalysen oppsummert.

3.3.4 Metafor- og metonymianalyse

Metaforanalysen er utført med basis i fem sentrale IKM-er som er identifisert i kollokasjonsanalysen. Hver IKM gis en egen analyse og diskusjon. Der det er relevant og hensiktsmessig blir IKM-ene brutt opp i ulike manifestasjoner som hver for seg blir analysert ved hjelp av passende språklige eksempler. De språklige eksemplene er alle hentet fra Stortingskorpuset etter målrettede søk. Hensikten med eksemplene er å illustrere hvordan en begrepsmetafor kan manifestere seg i ulike utsagn fra talerstolen i Stortinget. Metaforanalysen avsluttes med en kort oppsummering.

Metonymianalysen er gjennomført med basis i fem ulike metonymiske kilder (hvorav en i realiteten ikke er en metonymisk kilde, men et fenomen) som ble identifisert i kollokasjonsanalysen. Hver metonymiske kilde blir analysert med utgangspunkt i eksempler på språklige manifestasjoner innenfor terrordiskursen i Stortinget. Eksemplene er hentet ut etter målrettede søk og nærlesning av aktuelle kontekster i korpuset.

Jeg har her gått stegvis gjennom oppgavas datamateriale og den rent praktiske gjennomføringa av de forskjellige analysene. Oppgava avsluttes med diskusjon av de sentrale funnene, samt oppsummering og konklusjon.

Kapittel 4

Sammensetningsanalyse

I dette kapitlet vil jeg gjennomføre en sammensetningsanalyse i tre deler. Først vil jeg ta for meg fire relativt frekvente forledd, nemlig *terror-*, *kontra(terror)-*, *anti(terror)-* og *terrorist-*. Deretter vil jeg gi en analyse av de seks mest frekvente terrorsammensetningene i Stortingskorpuset (de med en frekvens på over 50) med hensyn på kollokasjon og metafor/metonymi. Til slutt vil jeg utføre en semantisk analyse av forholdet mellom for- og etterledd i sammensetninger, og hvordan sammensetninger kan være eksempel på en form for semantisk kompresjon.

Terror framstår som en produktiv sammensetningskomponent i Stortingskorpuset, både i variasjon og hyppighet. Etter lemmatisering rommer korpuset 133 unike terrorsammensetninger. Størst variasjon er det i etterleddene hvor vi kan finne 91 forskjellige etterledd. På den andre siden er det kun 14 ulike forledd, hvorav 5 forekommer i mer enn én sammensetning. Terrorsammensetninger forekommer i korpuset tilsammen 1219 ganger¹, noe som tilsvarer litt over halvparten av forekomstene av formen *terror* totalt. 1077 av forekomstene av terrorsammensetninger er med *terror-* som forledd² fordelt på 74 unike sammensetninger. Forleddet *kontra* har 49 forekomster fordelt på 10 sammensetninger, mens forleddet *anti*³ har 36 forekomster fordelt på 19 sammensetninger, og forleddet *terrorist* har 41 forekomster fordelt på 7 sammensetninger. Disse fire forleddene skal jeg diskutere nærmere i det følgende.

¹Dette omfatter altså sammensetningene som er delvis komponert av ordet *terror* og som er satt sammen av minst to leksem. Ord med *terror* som er avledet vha avledningsmorfem faller utenfor denne analysen, eksempelvis *terror-isme*, *terror-isere* og *terror-ist*.

²I tilfeller der det står for eksempel «terror- og opprørsgrupper» er sammensetningen *terrorgrupper* tatt med.

³I Norsk referansegrammatikk (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997) er både *anti-* og *kontra-* definert som prefikser. Jeg har imidlertid valgt å tolke begge som leksemer, på bakgrunn av deres opprinnelige betydning og det faktum at de *kan* opptre alene. Jeg betrakter derfor for eksempel *antiterror* som en sammensetning framfor en avledning av rota *terror*.

4.1 Kontra og anti, terror og terrorist

På overflaten kan det være vanskelig å avgjøre hva som skiller en *antiterrorkapasitet* fra en *kontraterrorkapasitet*, og hva som egentlig er forskjellen på en *terrorgruppe* og en *terroristgruppe*. Jeg vil først ta for meg forskjellene og likhetene mellom *kontra* og *anti* før jeg deretter sammenligner *anti/kontra* med *terror/terrorist*. I undersøkelsen vil jeg støtte meg på eksempler i kontekst, andre sammensetninger med samme forledd og ordboksdefinisjoner til forleddene.

4.1.1 Imot terror

Både *kontra* og *anti* er definert ved hjelp av preposisjonen 'imot' jf. Bokmålsordboka og Det Norske Akademis ordbok (heretter NOAB). Opphavet er forskjellig ved at *anti* har sin opprinnelse i gresk (der òg med betydningen 'imot'), mens *kontra* har sin opprinnelse i latin (med betydningen 'overfor'; 'mot'). Sammensetninga *antiterror* er dessuten definert i NOAB som «**militærvesen, politivesen, især som førsteledd i sammensetninger tiltak og forholdsregler som har til formål å forebygge og slå ned på terrorangrep og terroristaksjoner**» (original utheving). *Kontraterror* har ingen slik definisjon. Hvis man tar en titt på sammensetningene som dannes i Stortingskorpuset, vil man raskt oppdage at både *antiterror* og *kontraterror* brukes sammen med begreper som kan knyttes til beredskap og agering overfor angrep og planlegging av terror. *Kontra* inngår i ti ulike sammensetninger, hvorav seks av etterleddene også forekommer i sammensetninger med *anti*. Hittil er det ingenting som tyder på at det er noen stor betydnings- eller bruksforskjell på forleddene, med unntak av at *antiterror* muligens er mer konvensjonalisert enn *kontraterror* siden det står oppført i NOAB. Hvis vi så kikker nærmere på konteksten sammensetningene opptrer i, og holder variablene mest mulig stabile ved å sammenligne sammensetninger med samme etterledd, kan man begynne å ane konturene av et mønster som kan tyde på en subtil arbeidsfordeling, som igjen vitner om ulike nyanser av betydning. Blant annet kan man oppdage dette gjennom å se hvilken avdeling av Forsvaret og politiet som er omtalt i forbindelse med de ulike i eksemplene under:

-TERROR

- a. «Bistand til politiet i forbindelse med *anti-terror* er et stående oppdrag til **Heimevernet** generelt.»⁴
- b. «*Antiterror* er ei oppgåve for **politiet**, men **HV**⁵ skal gi bistand til politiet i samband med *antiterror*.»⁶
- c. «**Spesialstyrkenes** evne til land- og sjøbasert *kontraterror* vurderes styrket.»⁷
- d. «**Forsvarets spesialkommando** - FSK - har beredskap for *kontraterror*.»⁸

-TERROROPERASJONER

- a. «Det som kalles for innsatsstyrkene, skal trå til der hvor det er nødvendig, og vakt og sikring er den bistand **HV** i hovedsak skal gi til **politiet** i forbindelse med *antiterroroperasjoner*.»⁹
- b. «Når det gjelder støtte til gjennomføring av *kontraterroroperasjoner*, dvs. offensive operasjoner mot terrorister, er dette et oppdrag for **Forsvarets spesialstyrker**.»¹⁰

-TERROROPPDRAG

- a. «Vi hadde heller sett at vi hadde hatt en egen *antiterrorberedskap* innenfor **politiet** som kunne være med og gjøre denne terrorberedskapen bedre og mer synlig, istedenfor at vi bruker redningshelikoptre til den oppgaven. Vi frykter også at redningshelikoptre som blir utstyrt for å kunne delta i *antiterroroppdrag*, vil kunne bli beredskapsmessig svekket, både når det gjelder kapasitet, og når det gjelder distanse som disse helikoptrene kan nyttes på.»¹¹
- b. «Derfor vil også **Marinejegerkommandoen** fra 1. august være beredt til å bistå politiet med *kontraterroroppdrag*.»¹²

-TERRORBEREDSKAP

- a. «Dersom **Heimevernet** skal ha evne til mer fleksibelt å samarbeide med andre militære og sivile aktører i en *antiterrorberedskap*, må det innebære en kvalitetsheving med enda større vekt enn i dag på spesialstyrker innenfor det totale Heimevernet.»¹³
- b. «Det er **Forsvarets spesialkommando**. De har også den *kontraterrorberedskapen* som f.eks. er knyttet til plattformer. Den beredskapen har ikke Marinejegerkommandoen i dag.»¹⁴

-TERRORKAPASITETEN

- a. «Jeg vil si, i forlengelsen av det resonnementet, at det er vanskelig, i alle fall for meg, å forstå påstandene som er kommet den senere tiden om at *antiterrorkapasiteten* i Norge er svekket ved nedleggelsen av **HV-016-troppene**.»¹⁵

⁴Statsråd Grete Faremo, cpos8788459

⁵Heimevernet

⁶Bård Vegar Solhjell, cpos8794371

⁷Statsråd Espen Barth Eide, cpos14890926

⁸Tore Nordtun, cpos14895752

⁹Martin Kolberg, cpos8809397

¹⁰Statsråd Grete Faremo, cpos8784784

¹¹Morten Ørsal Johansen, cpos11043869

¹²Statsråd Grete Faremo, cpos20554903

¹³Ine Mare Eriksen Søreide, cpos8790022 - Utsagnet er fra et vedtak i Stortingets forsvarskomite som

Søreide siterer på talerstolen.

¹⁴Statsråd Anne-Grethe Strøm-Erichsen, cpos16981256

¹⁵Martin Kolberg, cpos8800433

b. «SV mener det er en riktig beslutning å styrke *kontraterrorkapasiteten* ved å sette **Marinejegerkommandoen** på beredskap for håndhevingsbistand til politiet.»¹⁶

Eksemplene ovenfor tyder på at institusjonen eller avdelingen man snakker om har mye å si for om man velger forleddet *anti-* eller *kontra-*. Førstnevnte brukes innenfor samme kontekst som Heimevernet og dets samarbeid med politiet, eller om politiet alene. Sistnevnte brukes på sin side om spesialstyrkenes samarbeid med politiet, herunder Marinejegerkommandoen og Forsvarets spesialkommando. Jeg skal ikke gå i detalj på hva som er forskjellene mellom disse ulike avdelingene innenfor Forsvaret, men jeg kan i alle fall slå fast at spesialstyrkene har ferdigheter og trening til å gjennomføre skarpe og vanskelige oppdrag, potensielt med bruk av (eller trusler om) vold. Heimevernet derimot, er i større grad en mobiliseringsstyrke som anvendes til mindre skarpe og krevende oppgaver som blant annet «vakt og sikring» som Martin Kolberg nevner. Begge forleddene brukes til å snakke om ulike former for terrorberedskap, men, som illustrert ved eksemplene over, er de ulike aktørens roller, eller inn gripen om du vil, beskrevet med ulike forledd i sammensetningene: Heimevernet og politiet bedriver *antiterror*, mens spesialstyrkene bedriver *kontraterror*.

Hvorfor fordeler det seg slik? Et søk etter andre sammensetninger i korpuset med *anti-* eller *kontra-* avslører at *terror(-)* er det eneste etterleddet begge disse forleddene danner sammensetninger med. Dette tyder på at forleddene enten har forskjellige betydninger og derfor bruksområder, eller at terrorsammensetningene ikke er konvensjonaliserte nok til at et forledd blir markant mer frekvent enn det andre. Jeg vil hevde at det første er tilfelle, fordi *kontra* aktiverer en begrepsmetafor som *anti* ikke gjør. Selv om forleddene har samme betydningsopphav 'imot' fra henholdsvis latin og gresk, har *kontra* en metaforisk side som *anti* ikke har. Jamfør uttrykk som *å slå kontra* og *å kontre* (særlig brukt i lagidrett, men også i diskusjon om det å komme med et motargument eller å hevde noe på tvers av andres oppfatning), som begge innebærer at det fins en *motstander* som har gjennomført et *angrep*, som man så besvarer, eller *kontrer*. Man slår *tilbake*. Denne begrepsliggjøringa er konsistent med både krig og visse idretter der man har to (eller flere) parter med hensikt om å *vinne* delvis ved hjelp av en serie *angrep*. Med andre ord blir TERROR gjennom sammensetninga *kontraterror* begrepsliggjort som en KRIG (eller IDRETT¹⁷). En slutning

¹⁶Snorre Snerigstad Valen, cpos20877115

¹⁷Grunnen til at jeg hovedsakelig peker på krig her er at det er god grunn til å tro at begrepene også gjorde sitt inntog i idretten via begrepet KRIG.

fra begrepet *kontraterror* blir da at et *angrep* besvares, spesialstyrken *slår tilbake* mot *terroristene*. Dette likner blant annet på dynamikken til et *kontraargument*, rent bortsett fra at *kontraterror* ikke er en type terror på samme måte som et *kontraargument* er en type argument. Der et kontrargument kontrer et annet argument med et nytt argument, kontrer ikke *kontraterror* terror med en ny type terror. I stedet har vi med en relasjon mellom forledd og etterledd, altså modifikator og hode, hvor hodet utelukkende er objekt til modifikatoren, *kontraterror* er nemlig en kontrering mot terror, ikke en type terror.

Sammensetninga *antiterror* medfører ikke nødvendigvis den samme begrepsliggjøringa av TERROR SOM KRIG. Forleddet *anti-* uttrykker ifølge NAOB en negativ, skeptisk eller fiendtlig innstilling til noe. Dette kan fortone seg som et hat jamfør *antisemittisme*, noe som regelrett dreper noe jamfør *antibiotika*, noe som motarbeider noe jamfør *antidoping* og noe som beskriver fravær av noe jamfør *antibyråkratisk*. Eksemplene understøtter for øvrig et argument om at sammensetninger er ugjennomsiktige og vanskelig å formulere noen algoritme for. Forleddet *anti-* modifierer her etterleddene for å skape vidt forskjellige betydninger. I Stortingskorpuset brukes, som vist, *antiterror-* i sammenheng med politi- og heimevernsstyrker. Disse pragmatiske betingelsene motiverer et begrep om *antiterror* der *anti-* forstås som motarbeiding eller mottiltak. Denne betydninga er imidlertid ikke den eneste som er å finne i Stortingskorpuset.

- (11) FN-operasjonen kommer i tillegg til de franske styrkene som har operert i Mali siden tidlig i 2013. De franske styrkene vil fortsette sine **antiterroroperasjoner** og vil ikke være en del av FN-styrken.¹⁸

I eksemplet over brukes sammensetninga *antiterroroperasjoner* i samband med militære styrker på samme måte som *kontraterror* for det meste blir anvendt. Dette understreker at det fins variasjon i begrepsbruken, selv om forekomstene i Stortingskorpuset i all hovedsak er konsistente med beskrivelsen tidl. statsråd Grete Faremo gir i følgende utsagn.

- (12) Heimevernet skal på anmodning fra politiet kunne støtte i mer *defensivt* anlagte **anti-terroraksjoner**, i hovedsak i form av vakt og sikring. (Mine uthevinger)¹⁹

¹⁸Kjell Arvid Svendsen, KRF, cpos20646929

¹⁹cpos8788417

Antiterror hentyder altså til en *defensiv* operasjon, i kontrast til *kontraterror* som hentyder til en offensiv operasjon. Denne fordelinga er konsistent med betydningsnyansen mellom forleddene *anti* og *kontra*.

Gjennom å se på de to ulike forleddene og deres sammensetninger fra en pragmatisk og semantisk innfallsvinkel kan man altså hevde at forleddene, til tross for liknende betydning, har forskjellige egenskaper som igjen gjenspeiles i bruken av dem i terrorsammensetninger i Stortingets korpuset. En annen side ved begge forledd er at de er basert på begrepsmetaforen ORGANISERING SOM FYSISK STRUKTUR (nevnt av blant annet Mannsåker (2017)) der et abstrakt befinnende på mentalt nivå blir forstått via et fysisk befinnende. Både *anti* og *kontra* betyr noe i retningen 'motsetning', 'mot', 'overfor'. Hvis en ser for seg et bilde av to armeer før et slag - si for ordens skyld at slaget finner sted før bombefly, skytevåpen, droner, eller noen slags moderne krigsteknologi fins - vil armeene etter alt å dømme stå *mot* hverandre, med ansiktet vendt i retning av motsatt armé. Armeene er bokstavelig talt *motstandere* i og med at de står *mot* hverandre. Det samme bildet, uavhengig av om det er hele armeer, to gladiatorer som skal slåss, to fotballag som står på hver sin banehalvdel, eller to personer i pistolduell²⁰, danner grunnlaget for metaforiske uttrykk som:

- (13) a. Kristelig folkeparti er sterkt *imot* dette forslaget.²¹
 b. Vi kjempet med nebb og klør *mot* den ekteskapsloven regjeringen foreslo.²²
 c. Det handler ikke om at vi har noe *imot* samer.²³
 d. Men vi snakker regjeringen *imot*, og det er en del av vår jobb som *opposisjonspolitikere* her på Stortinget.²⁴

Selv *opposisjon* har sitt opphav i det latinske ordet 'opponere' med grunnbetydning 'sette (noe) mot (noe)' ifølge NAOB. Så her igjen blir bildet av to parter som står mot hverandre brukt for å begrepsliggjøre uenighet, konkurranse eller motstand²⁵. Gjennom dette bildet

²⁰av den typen man ser i westernfilmer

²¹cpos415568

²²cpos13681

²³cpos3366380

²⁴cpos13733264

²⁵Merk at denne metaforen ikke nødvendigvis er *levende* i moderne norsk (annet enn innenfor fagfeltet astronomi der *opposisjon* brukes om rent fysiske forhold mellom himmellegemer). Det ville vært merkelig å bruke *opposisjon* for å omtale en fysisk struktur, for eksempel at «to mennesker står i opposisjon til hverandre og snakker». I hvert fall vil det være vanskelig å argumentere for at denne betydningen er mer basal enn betydningen 'uenighet'. Se blant annet Gibbs Jr (1996) for mer om *døde* metaforer.

kan man hevde at både antiterror og kontraterror dypest sett bygger på en underliggende mental representasjon av en fysisk opposisjon mellom to eller flere parter, der spesialstyrkene, Heimevernet og politiet står på den ene siden vendt mot *terroristene* som står på den andre.

Det er altså mye som tyder på at *anti* og *kontra* har litt forskjellige bruksområder. Hvordan skiller så disse seg fra de andre forleddene, *terror* og *terrorist*? Samtidig som henholdsvis *kontraterror* og *antiterror*; og *terror* og *terrorist* fester seg til en del av de samme etterleddene, er dette også tilfellet på tvers av de to forleddsparene, se tabell 4.1²⁶. Sammensetningene

antiterror-	kontraterror-	terror-	terrorist-
-aksjon		-aksjon	-aksjon
-bekjempelse		-bekjempelse	
-tiltak		-tiltak	
-lov		-lov	
-lovgivning		-lovgivning	
-beredskap	-beredskap	-beredskap	
	-trening	-trening	

Tabell 4.1: Etterledd brukt sammen med enten terror- og terrorist- i tillegg til enten kontraterror- eller antiterror-

i tabell 4.1 brukes i all hovedsak synonymt på tvers av sine forledd, riktignok med visse unntak. En *antiterroraksjon* er ikke utført av den samme aktøren som en *terroraksjon*, det samme med *kontraterrortrening* og *terrortrening*. Utover dette er *antiterrorbekjempelse*, *antiterrortiltak*, *antiterrorlov*, *antiterrorlovgivning* og *anti-/kontraterrorberedskap* i hvert fall på overflaten det samme som sine ekvivalenter med forleddet *terror*. Eksempler følger her:

1. -BEKJEMPELSE

a. «Denne uken ble det avslørt i Dagsavisen at Politidirektoratet i 2005 laget en risikoanalyse om **antiterrorbekjempel-**

²⁶Et søk på de samme sammensetningene i Norsk aviskorpus avslører at sammensetningene *kontraterrorbekjempelse*, *kontraterrorlov(givning)*, *terroristtiltak* og *terroritsberedskap* er de eneste blant disse som ikke forekommer i noen av korpusene. *Kontraterrortrening* forekommer bare i Stortingskorpuset.

se.»²⁷

b. «Når det gjelder f. eks **terrorbekjempelse**, er det uomtvistet at det er politiet som skal løse det i Norge, politiet har ansvaret.»²⁸

Utsagn a er det eneste eksempelet på bruk av sammensetninga *antiterrorbekjempelse* i korpuset. Mest sannsynlig er det snakk om en følgefeil fra en rapport skrevet av Politidirektoratet der også termen *antiterrorbekjempelse* er brukt²⁹. Sammensetninga er en pleonasme (såkalt smør på flesk) og har nok av denne grunn kun én forekomst i korpuset.

2.-TILTAK

a. «Atomvåpen er ikke bare det ultimate masseødeleggelsesvåpen, men vi må håndtere vårt arbeid med ikke-spredning og nedrustning både som sikkerhetspolitikk, som miljøpolitikk, som **antiterroriltak** og som en del av vår beredskapspolitikk.»³⁰

b. «Derfor er arbeidet vårt for å bidra til atomopprensking i Nordvest-Russland en viktig del av vår helse- og miljøpolitikk, og dessuten er det forebyggende **terroriltak**.»³¹

Begge utsagnene er del av samme innlegg. De illustrerer at forleddet ikke endrer betydningen av sammensetningen nevneverdig i og med at de to ulike sammensetningene er brukt innenfor samme kontekst av samme person som forsøker å formidle det samme. Merk at relasjonen mellom forleddet *antiterror* og etterleddet *tiltak* er mer eller mindre eksakt det motsatte av forholdet mellom *terror* og *tiltak*. Et terrortiltak er et tiltak *mot* terror. Et antiterrortiltak er derimot et tiltak *for* antiterror, som igjen er *mot* terror. Hver seg har sammensetningene for øvrig én ytterligere forekomst.

3. -LOV/-LOVGIVNING

a. «**Antiterrorlover** brukes mot opposisjonelle, det siste tiåret har ingen land fengslet flere journalister enn Etiopia, og det pågår et stort tvangsflyttingsprogram av 1,5 millioner mennesker, for å bruke noen eksempler.»³²

b. «Det er selvsagt helt legitimt for et land å ha en **antiterrorlovgiving**, men vår oppfatning er at det er veldig vanskelig å vurdere hvordan enkeltsaker blir håndtert i den, og at det er grunn til bekymring for at antiterrorlovgivingen kan bli brukt politisk mot dem som er uenige med regjeringen i Etiopia.»³³

c. «Det første er at vi snart skal vedta nye **terrorlover** i Stortinget, noe som jo vil øke muligheten for bruk av ganske

²⁷Per Sandberg, cpos12855650

²⁸Ine Marie Eriksen Søreide, cpos17677514

²⁹Se: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stprp-nr-1-2005-2006-/id297676/sec2>.

³⁰Marit Nybakk, cpos15344069

³¹Marit Nybakk, cpos15344069

³²Ine Marie Eriksen Søreide, cpos15961336

³³Statsråd Erik Solheim, cpos14721266

inngrepene overvåkingsmetoder, ganske enkelt.»³⁴

d. «I etterkant av 22. juli har vi fått lese – riktignok noe motvillig – at PST har fremmet forslag til lovendringer vedrørende **terrorlovgivningen** og PSTs metodebruk.»³⁵

Forskjellen på *antiterrorlover* og *terrorlover* kommer ikke tydelig fram i korpuset. Begge har med lovverk knyttet til terrorisme å gjøre, og grunnen til at termen *antiterrorlovgivning* har sett dagens lys er formodentlig at den uttrykker formålet med terrorlovgivningen som en del av sammensetninga, nemlig å forhindre terror. Sammensetningene som begynner med *antiterrorlov-* har rett nok en kontekstuell svært begrenset tilstedeværelse i korpuset³⁶.

4. -BEREDSKAP

a. «Vi hadde heller sett at vi hadde hatt en egen **antiterrorberedskap** innenfor politiet som kunne være med og gjøre denne terrorberedskapen bedre og mer synlig, istedenfor at vi bruker redningshelikoptre til den oppgaven.»³⁷

b. «Forsvarsdepartementet ga i mars i år forsvarssjefen i oppdrag å utarbeide en mulighetsstudie om hvordan spesialstyrkenes nasjonale **kontraterroberedskap** kan styrkes.»³⁸

c. «Selv om vi i dag ser med tydelighet at 22. juli har vist klare svakheter i vår **terrorberedskap**, skal vi aldri glemme den ene tingen – at det er én person som står ansvarlig for 22. juli.»³⁹

Med etterleddet *beredskap* får man altså tre ulike forledd. Skillet mellom *kontraterroberedskap* og *antiterrorberedskap* går omtrent samme sted som skillet mellom *kontraterror* og *antiterror*: Det første brukes hovedsakelig, men ikke utelukkende om oppdraget til skarpe spesialstyrker, det andre brukes hovedsakelig, men ikke utelukkende om 'passive' styrker à la Heimevernet og politiet. Sammensetninga *terrorberedskap* blir med dette et hyperonym til de andre, siden *terrorberedskap* kan anvendes til å referere til den sammenlagte beredskapen som omfatter både kontraterror- og antiterrorberedskap.

Med utgangspunktet i gjennomgangen ovenfor kan man i alle fall slå fast at det ikke er

³⁴Trine Skei Grande, cpos20488648

³⁵Ola Elvestuen, cpos14883987

³⁶De ti forekomstene fordeler seg kun på to forskjellige personer, fire forskjellige innlegg og 9 av 10 forekommer på samme dag. I tillegg er antiterrorlov-sammensetningene kun til stede i omtalen av en situasjon i Etiopia der lovverket formodentlig ble misbrukt til å kneble opposisjonelle stemmer. I og med at sammensetningene har en såpass avgrenset tilstedeværelse i korpuset, er det grunn til å anta at sammensetningene med *terrorlov-*, som forekommer i mange ulike sammenhenger, langt på vei er konvensjonalisert i Stortinget.

³⁷Morten Ørsal Johansen, cpos11043829

³⁸Statsråd Anne-Grethe Strøm-Erichsen, cpos16980868

³⁹Erna Solberg, cpos12909672

noe entydig og gjennomgående mønster i hvordan terrorsammensetninger blir anvendt. Arbeidsfordelinga mellom de synonyme forleddene *antiterror* og *kontraterror* er relativt distinkt, mens skillet mellom *antiterror/kontraterror* på den ene siden og *terror/terrorist* på den andre ser ut til å variere fra sammensetning til sammensetning, der den tydeligste tendensen er at det egentlig ikke er noen tydelig arbeidsfordeling.

4.2 Frekvente sammensetninger

I denne delen vil jeg ta for meg de seks mest frekvente sammensetningene (se tabell 4.2) som *terror* inngår i, og analysere deres semantiske og pragmatiske innhold ved hjelp av en todelt modell som består av kollokasjonsanalyse og metafor- eller metonymianalyse.

Sammensetning	Frekvens
Terrorangrep	187
Terrorhandling	182
Terrortrussel	97
Terroranslag	88
Terrororganisasjon	82
Terroraksjon	74

Tabell 4.2: De mest frekvente sammensetningene som inneholder *terror*

TERRORANGREP

Som man kan se fra tabell 4.3 er både en del steder (Utøya, regjeringskvartalet, In Amenas) hvor terrorangrep har funnet sted og en del adjektiv (førebudde, forferdelige, overhengende, islamistisk) sterkt kollokerte med sammensetninga *terrorangrep*. Stedene er forventede innslag her. Hele bakgrunnen for deres tilstedeværelse i korpuset overhodet bygger på det faktum at de er åsteder for terrorangrep. Sånn sett er de tett tilknyttet begrepet *terrorangrep* på det mentale nivået. Denne tilknytningen åpner for å bruke et sted som metonymisk kilde for en hendelse, slik som gjøres i følgende eksempel:

⁴⁰Dette er eksempel på at en term er kollokert med seg selv. Dette betyr at termen blir repetert innenfor et og samme kontekstvindu og sånn sett står i omgivelsene til seg selv.

⁴¹Selv om 22 og juli blir listet som ulike kollokater i kollokasjonsmodulen i Clarino, velger jeg å betrakte de som del av samme semantiske enhet og derfor ett og samme kollokat.

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	regjeringskvartalet(10)	In Amenas (2)	avverget (4)
2	Utøya (10)	avverget (4)	In Amenas (2)
3	terrorangrep (4) ⁴⁰	regjeringskvartalet (10)	krigshandlinger (3)
4	krigshandlinger (3)	Utøya (10)	førebudde (2)
5	In Amenas (2)	førebudde (2)	overhengende (2)
6	avverget (4)	krigshandlinger (3)	islamistisk (2)
7	22.juli (24) ⁴¹	overhengende (2)	terrorangrep (4)
8	forferdelige (3)	islamistisk (2)	regjeringskvartalet(10)
9	førebyggje (9)	terrorangrep (4)	Utøya (10)
10	førebudde (2)	forferdelige (3)	forferdelige (3)

Tabell 4.3: De ti sterkest kollokerte ordformene med leksemet *terrorangrep* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksemet på både bokmål og nynorsk.

- (14) Det har vi ikke minst sett i sommer etter Utøya, da Røde Kors, Norsk Folkehjelp og mange, mange andre frivillige stilte opp, hjalp til og gjorde situasjonen mye enklere å bære for dem som ble rammet.⁴²

I dette utsagnet hentyder Helga Pedersen til målet TERRORANGREPET PÅ UTØYA via kilden UTØYA gjennom begrepsmetonymien STED FOR HENDELSE (nevnt av blant andre Kövecses (2010)).

Sammensetninga *terrorangrep* er konsistent med begrepsmetaforen TERROR SOM KRIG. Angrepet utføres av 'fienden', altså terrorister, og angrepet er rettet mot 'oss', det vil si den andre krigsparten. Selv om angrepet i seg selv treffer noe helt spesifikt, kan de generaliseres til å være et angrep på en hel stat eller allianse, slik som Statsminister Jens Stoltenberg gjør i følgende utsagn:

- (15) Angrepene var politisk motivert og rettet mot Arbeiderpartiets ungdomsbevegelse AUF og regjeringskvartalet. Men det norske folk oppfattet det raskt som et angrep mot grunnleggende norske verdier og det brede norske fellesskapet.⁴³

Dette er konsistent med hvordan et angrep under en krig også tolkes til å være angrep på

⁴²Helga Pedersen, cpos12607030

⁴³cpos12584834

hele land, jamfør for eksempel angrepet på Pearl Harbor som president Franklin D. Roosevelt omtalte slik: "the United States of America was suddenly and deliberately attacked by naval and air forces of the Empire of Japan"⁴⁴.

TERRORHANDLING

Tabell 4.4 lister de sterkest kollokerte leksemene til sammensetninga *terrorhandling*. Som

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	forut (5)	sikringstiltak (2)	sabotasje (2)
2	beredskapstiltak (3)	beredskapstiltak (3)	spionasje (2)
3	forberedelse (9)	sabotasje (2)	sikringstiltak (2)
4	avverge (6)	forhindret (4)	beredskapstiltak (3)
5	22.juli (24)	forut (5)	kriminalisere (3)
6	forhindret (4)	spionasje(2)	forberedelse (9)
7	sikringstiltak (2)	Kenya (2)	kriminalisering (2)
8	kriminalisere (3)	kriminalisere (3)	avverge (6)
9	beskyttet (4)	forberedelse (9)	terrororganisasjon (2)
10	sabotasje(2)	kriminalisering (2)	forhindret (4)

Tabell 4.4: De ti sterkest kollokerte ordformene med leksemet *terrorhandling* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksemet på både bokmål og nynorsk.

man kan se er det ikke nødvendigvis de mest frekvente ledsagerne som skårer høyest på grad av kollokasjon. For eksempel kan man se at *22.juli* som er det mest frekvente kollokatet i tabellen kun kommer på topp ti med én av beregningsmetodene, mens *sikringstiltak* som kun forekommer to ganger i omgivelsene til *terrorhandling* ligger høyt på lista med alle tre metodene. Denne fordelinga skyldes at beregningsmetodene gir større vekt til ord som er relativt sjeldne i korpuset, samtidig som de er relativt frekvente i søkeordets omgivelser. *Sikringstiltak* er ikke spesielt frekvent i korpuset, og de få gangene det opptrer, er dette i forbindelse med *terrorhandling*. Opptil flere av kollokatene til *terrorhandling* stammer fra et vedtak gjort i Stortinget med følgende ordlyd:

«Stortinget finner det kritikkverdige at myndighetene **forut** for og under terrorhandlingene **22. juli 2011**

⁴⁴Se: <http://www.americanrhetoric.com/speeches/fdrpearlharbor.htm>.

ikke i tilstrekkelig grad iverksatte flere **sikrings-** og **beredskapstiltak** som kunne **forhindret** terrorhandlingene og **beskyttet** menneskene i regjeringskvartalet og på Utøya.» (Mine uthevinger)

6 av 14 av de sterkeste kollokatene stammer altså fra dette vedtaket som er gjengitt (med litt variasjon i ordbruken) i korpuset fem ganger av fire ulike talere.

Sammensetninga *terrorhandling* i seg selv har videre visse metonymiske kvaliteter, jamfør følgende eksempel:

- (16) a. 77 personer mistet livet i terrorhandlingene i Oslo og på Utøya. ⁴⁵
 b. Få land er i fredstid blitt utsatt for mer grusomme terrorhandlinger. ⁴⁶

I disse eksemplene blir noe som definitivt kunne blitt kalt *terrorangrep* eller *terroranslag*, og som også blir det andre steder i Stortingskorpuset, omtalt med et mer nøytralt og overordnet begrep *handling*. Dette er eksempel på metonymien KATEGORI FOR MEDLEM AV KATEGORIEN. I stedet for å spesifisere hva slags type handling som fant sted, annet enn at den kan relateres til terror, brukes en term som kan tenkes å underspille gjerningens formål og natur. Man kan derfor argumentere for at *terrorhandling* er eksempel på generisk framfor spesifikk språkbruk.

TERRORTRUSSEL

Ikke alle kollokatene til sammensetninga *terrortrussel* i figur 4.5 er like interessante. For eksempel *handteringa* skårer åpenbart høyt fordi det er en sjelden ordform på nynorsk som det fins få av i korpuset, og den sterke kollokasjonen stammer først og fremst fra dette. En annen, *naturkatastrofer*, blir i alle fem tilfeller nevnt i forbindelse med en diskusjon om utbygging av nødnett. Her inngår også en god del av forekomstene med *mulige*.

Sammensetninga *terrortrussel* i seg selv er konsistent med begrepsmetaforen TERROR SOM KRIG der en kan se for seg at terroristene truer med å gjennomføre angrep med mindre man går med på kravene deres (hva nå enn de skulle være). Trusselen er imidlertid (som oftest) ikke framsatt eksplisitt av en gruppe terrorister. Sånn sett er *terrortrussel* ikke en konkret trussel med tydelige betingelser framsatt av en terrorist. Snarere henspiller *terrortrussel* på en slags sannsynlighet for at terrorangrep kan komme til å skje. I følgende eksempel

⁴⁵Stortingspresident Dag Terje Andersen, cpos12572953

⁴⁶Statsminister Jens Stoltenberg, cpos12584628

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	naturkatastrofer (6)	naturkatastrofer (6)	handteringa (2)
2	ulykker (6)	handteringa (2)	naturkatastrofer (6)
3	sommer (13)	grenseoverskridende (3)	sommar (13)
4	mulige (7)	sommar (13)	grenseoverskridende (3)
5	handteringa (2)	ulykker (6)	ulykker (6)
6	grenseoverskridende (3)	mulige (7)	interne (3)
7	interne (3)	utgjøre (6)	ekstreme (2)
8	utgjøre (6)	interne (3)	mulige (7)
9	ekstreme (2)	ekstreme (2)	utgjøre (6)
10	løpende (2)	løpende (2)	generelle (3)

Tabell 4.5: De ti sterkest kollokerte ordformene med leksemet *terrortrussel* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksemet på både bokmål og nynorsk.

snakkes det om en terrortrussel med evnen til å øke og minske:

- (17) Terrortrusslene blir ikke mindre. Samtidig blir også klimautfordringene større. Varmere, villere vær, kombinert med åpne grenser og økt terrortrussel, skaper store utfordringer⁴⁷.

Dette tyder på at det ikke er snakk om en konkret trussel, som enten eksisterer eller ikke, men en oppfattelse av å være truet, som helt klart kan øke og minske i mengde. Det er altså mer snakk om en *terrorfare*, forskjellen er bare at *trusler* framsettes av konkrete aktører, mens en *fare* kan eksistere mer uavhengig av konkrete aktører og deres krav. Dette skyldes at termen *trussel* er et verbalsubstantiv avledet av 'å true' som forutsetter en «truende aktør», altså et setningsledd med rollen agens. For eksempel kan man si at det er «fare for dårlig vær», mens en «trussel om dårlig vær» høres merkelig ut med mindre man tror sterkt på værguder. I en krig er hele premisset at fienden truer med (og gjør bruk av) vold for å oppnå sine mål. Måten å unngå voldsbruken på er da å forhandle eller eventuelt overgi seg til fienden. Akkurat dette alternativet synes imidlertid å mangle innenfor terrorkrigen, der fienden i realiteten er enhver organisasjon, gruppering eller soloaktør som begår eller planlegger terroranslag.

⁴⁷André Oktay Dahl, cpos14880473

TERRORANSLAG

Tabell 4.6 illustrerer nesten først og fremst svakhetene ved beregningsmetodene for kollo-

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	Resolusjon 1368 (2) ⁴⁸	Resolusjon 1368 (2)	Resolusjon 1368 (2)
2	Dar-es-Salaam (2)	Dar-es-Salaam (2)	Dar-es-Salaam (2)
3	In Amenas (2)	In Amenas (2)	In Amenas (2)
4	politidirektør (2)	politidirektør (2)	konstateres (2)
5	konstateres (2)	konstateres (2)	samfunnsinstitusjoner (2)
6	naturkatastrofer (3)	samfunnsinstitusjoner (2)	politidirektør (2)
7	samfunnsinstitusjoner (2)	Sikkerhetsrådet (2)	naturkatastrofer (3)
8	Sikkerhetsrådet (2)	USAs (4)	islamistiske (2)
9	USAs (4)	utgjorde (2)	grupperinger (2)
10	utgjorde (2)	naturkatastrofer (3)	Sikkerhetsrådet (2)

Tabell 4.6: De ti sterkest kollokerte ordformene med leksetet *terroranslag* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksetet på både bokmål og nynorsk.

kasjoner. Samtlige av kollokatene i tabellen er sjeldne former hvis kollokasjonsstyrke først og fremst konstitueres av deres knappe tilstedeværelse i korpuset, framfor en frekvent tilstedeværelse i sammensetninga *terroranslag* sine omgivelser. Kollokatene i seg selv forteller en ikke spesielt mye om bruksområdet til sammensetninga, men hvis en sammenligner tabell 4.6 med kollokasjonstabellen til synonymet *terrorangrep* i figur 4.3, kan en i det minste slå fast at bruksområdene til de to ser ut til å være ganske forskjellige, til tross for at de har to kollokater felles (*islamistiske* og *In Amenas*). I tillegg kan man utlede fra figur 4.6 at det ikke fins noen spesielt sjeldne ord som opptrer ofte i *terroranslag* sine omgivelser, da disse ville vært tilstede i tabellen hvis så var tilfelle.

Etterleddet 'anslag' har fem ulike betydninger i følge Bokmålsordboka, og seks ulike i følge NAOB. Definisjonen som passer best ihop med etterleddet i *terroranslag* er 'ond plan' (Bokmålsordboka) og 'angrep; plan om å gjøre skade' (NAOB). I all hovedsak er

⁴⁸Jeg har valgt å betrakte Resolusjon og 1368 som samme semantiske enhet siden disse utgjør navnet på en bestemt resolusjon.

anslag i denne betydningen et lite produktivt etterledd i sammensetninger, i alle fall hvis man måler opp mot *angrep*. I Stortingskorpuset kan man eksempelvis finne minst 40 unike sammensetninger med *angrep* som etterledd, mens tilsvarende tall for *anslag* er 2. Med dette kan man hevde at ANGREP er et langt sterkere innprentet og derfor mer gjennomiktig begrep enn ANSLAG. Sammensetninga *terroranslag* blir dermed en mer spesialisert term som i mindre grad begrepsliggjøres av vår øvrige kunnskap om andre former for anslag, til forskjell for blant annet *terrorangrep* som gjør seg bruk av kunnskap og erfaringer med andre typer angrep.

TERRORORGANISASJON

Av kollokatene til *terrororganisasjon* finner vi ikke uventet et knippe organisasjoner som

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	ekstremistorganisasjoner (2)	ekstremistorganisasjoner (2)	ekstremistorganisasjoner (2)
2	Al Shabaab (3)	FARC (3)	FARC (3)
3	ISILs (16)	Al Shabaab (3)	Al Shabaab (3)
4	FARC (3)	ekstremistiske (3)	forble (2)
5	terrororganisasjoner (4)	ISILs (16)	ekstremistiske (3)
6	ekstremistiske (3)	forble (2)	terrororganisasjoner (4)
7	spillerom (4)	Trusselen (2)	ISILs (16)
8	Hamas (9)	terrororganisasjoner (4)	spillerom (4)
9	forble (2)	spillerom (4)	fristed (2)
10	bekjempes (4)	Hamas (9)	diktere (2)

Tabell 4.7: De ti sterkest kollokerte ordformene med leksetet *terrororganisasjon* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksetet på både bokmål og nynorsk.

nettopp refereres til med termen *terrororganisasjon*, herunder AL Shabaab, ISIL, FARC og Hamas. Disse organisasjonsnavnene er i tillegg sjeldne i korpuset totalt sett, og derfor sterke kollokater til *terrororganisasjon*. Det sterkeste kollokatet for alle tre beregningsmetoder er imidlertid *ekstremistorganisasjoner* som kun forekommer to ganger i hele korpuset, og da begge ganger sammen med sammensetninga *terrororganisasjon*.

Sammensetninga *terrororganisasjon* rammer inn organisasjonen med hensyn på aktivite-

ten organisasjonen bedriver eller har bedrevet. Forleddet står med dette i et metonymisk forhold til sitt etterledd. At en terrororganisasjon bedriver terror framhever én side av organisasjonen, og vi har derfor med en DEL FOR HELHET-metonymi å gjøre. Aktiviteten blir perspektivet vi ser organisasjonen fra. Her er det viktig å understreke at sammensetninga som helhet ikke står metonymisk for noe annet, men at den er komponert med utgangspunkt i en metonymi der modifikatoren står i et metonymisk forhold til hodet, eller rettere sagt til sammensetninga som helhet. Den logiske slutninga av en sammensetning som *terrororganisasjoner* at den står ansvarlig (eller i det minste har tatt på seg ansvaret) for minst ett forutgående terrorangrep.

TERRORAKSJON

Blant kollokatene til *terroraksjon* finner vi også et par steder hvor terroraksjoner har

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	Mumbai (3)	Mumbai (3)	Mumbai (3)
2	typar (2)	typar (2)	forretning (2)
3	forretning (2)	forretning (2)	Algerie (3)
4	Algerie (3)	Algerie (3)	utgreiinga (2)
5	planlegge (5)	anlegget (2)	typar (2)
6	anlegget (2)	utgreiinga (2)	Paris (4)
7	Paris (4)	Paris (4)	anlegget (2)
8	rammet (5)	Utøya (2)	Utøya (4)
9	utgreiinga (2)	planlegge (5)	regjeringskvartalet (2)
10	22.juli (7)	regjeringskvartalet (2)	planlegge (5)

Tabell 4.8: De ti sterkeste kollokerte ordformene med leksetet *terroraksjon* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksetet på både bokmål og nynorsk.

funnet sted, deriblant Mumbai, Algerie, Paris, regjeringskvartalet og Utøya. Her igjen ser vi at kollokatene ikke opptrer spesielt ofte i omgivelsene til sammensetninga, og man kan slutte av dette at *terroraksjon* ikke ledsages av noen fast og eksklusiv ordbruk.

Sammensetninga *terroraksjon* er en høyst flertydig sammensetning. Etterleddet 'aksjon' defineres av både NAOB og Bokmålsordboka som en målrettet eller energisk handling eller

virksomhet. Det kan i prinsippet innebære alt fra fredelige kampanjer til voldelige angrep. I Stortingskorpuset brukes sammensetninga *terroraksjon* utelukkende om handlinger utført av terrorister. Ordet 'aksjon' er avledet av 'agere' som i latin betyr «sette i bevegelse». Dette tyder på at opprinnelsen til betydninga «handling» til ordet *aksjon* går via begrepsmetaforen HANDLING SOM BEVEGELSE⁴⁹. I forlengelsen av dette kan en *terroraksjon* forstås som en bevegelse utført av terrorister. Samtidig kan det også forstås som en handling til terrorens fremme. På samme måte som en *redningsaksjon* er en handling med formål om å utføre en redning hvilket gjør de som utfører handlinga til redningspersoner, er en *terroraksjon* en handling med formål om å utføre «terror» hvilket gjør de som utfører handlinga til terrorister. Denne flertydigheten, eller tosidigheten, er muligens årsak til oppstandelsen av sammensetninga *terroristaksjon*. Det er til gjengjeld lite som tyder på at *terroraksjon* og *terroristaksjon* har ulike bruksområder.

Resultatene fra denne kollokasjons- og metafor/metonymianalysen av de seks mest frekvente *tersorsammensetningene* viser at vi kan finne både tydelige og mer subtile tilfeller av begrepsmetaforer og -metonymi i terrorsammensetningene. I tillegg til umiddelbare språklige omgivelser, ledsages også terrorsammensetningene av ekstra-lingvistiske verdier som avsender og tid. Disse verdiene vil nødvendigvis ha en påvirkning på sammensetningenes frekvens og innramming. I vedlegg 1 ligger det tabeller som illustrerer hvordan de seks mest frekvente sammensetningene fordeler seg i tid, og mellom parti og regjeringer. Av plasshensyn blir ikke dette perspektivet diskutert videre i denne oppgaven.

4.3 Semantiske relasjoner i terrorsammensetningene

Som påpekt tidligere i denne oppgaven er forholdet mellom for- og etterledd i norske sammensetninger uforutsigbart og notorisk vanskelig å klassifisere. I denne analysen vil jeg av plasshensyn konsentrere meg om den vanligste og mest varierte typen terrorsammensetninger, nemlig de med substantiv i både forledd og etterledd, hvor forleddet er substantivet *terror*. Jeg vil først dele inn disse sammensetningene i de morfologiske kategoriene rot- og syntetiske sammensetninger, etter blant annet Grimshaw (1992), før jeg diskuterer de syntetiske sammensetningene med hensyn på argumentstruktur og rotsammensetningene

⁴⁹Som blant andre Kövecses (2010) nevner.

med hensyn på semantiske kategorier. Den semantiske sorteringa vil bli foretatt med basis i kategoritilfanget til Eiesland (2015). Til sist vil jeg ved hjelp av *kompresjonshypotesen* til Nesset (2017) kort diskutere fenomenet kompresjon i de aktuelle sammensetningene.

4.3.1 Syntetiske sammensetninger

Ifølge Grimshaw (1992) kan man skille mellom rot- og syntetiske sammensetninger. Forskjellen ligger i at syntetiske sammensetninger inneholder et forledd som står som argument til etterleddet, mens etterleddet i rotsammensetninger på sin side ikke har noen argumentstruktur. Grovt sagt kan man si at dette skyldes at syntetiske sammensetninger har verbal-substantiv som etterledd. Blant terrorsammensetninger (med *terror-* som forledd) finner vi følgende syntetiske sammensetninger:

- terrorbekjempelse - bekjempe terror
- terrorberedskapsarbeid - arbeide med terrorberedskap
- terrorfinansiering - finansiere terror
- terrorforberedelsene⁵⁰ - forberede terror
- terrorforebygging - forebygge terror
- terrorforskere/-forskning - forske på terror
- terrorforsøk - forsøke (på) terror
- terrornedkjemping - nedkjempe terror
- terrororganisering - organisere terror
- terrorplanlegging - planlegge terror
- terrorrekruttering - rekruttere (til) terror
- terrortrening - trene på terror
- terrorvurdering - vurdere terror

Blant disse har forleddet terror rollen som patiens i samtlige med unntak av *terrorrekruttering* der jeg tolker det som at terror er det som rekrutteres til, hvilket gir *terror* den semantiske rollen «mål» (goal). En alternativ tolkning er at det er terroren som rekrut-

⁵⁰Ifølge Grimshaw (1992) kan ikke syntetiske sammensetninger være bøyde i flertall. Jeg har valgt å se vekk fra dette med grunnlag i at Grimshaws påstander ikke relaterer seg til norsk, og at Faarlund et al. (1997) inkluderer sammensetninger med verbalsubstantiv som kan flertallsbøyes i sin oversikt over sammensetninger med forledd som er argument i etterleddets verbfrase. Et eksempel her er *værmelding* som helt fint kan bøyes i flertall.

terer, og at *terror* derfor er agens. Sistnevnte tolkning vil imidlertid gå på akkord med påstanden til Faarlund et al. (1997) om at sammensetninger med verbalsubstantiv med endelsen -ing ikke kan ta proposisjonens agens som forledd.

4.3.2 Rotsammensetninger

Rotsammensetninger					
Formål: 25	Karakteristisk del: 4	Forårsaket av: 18	Tema: 11	Sammenlikning: 3	Materiale: 2
terroraksjonen	terrordagen	terrorbalanse	terrorberedskapsmeldinga	terrorregime	terrorbildet
terrorangrep	terromiljøene	terrordrap	terrorformål	terrorstat	terrorbølger
terroranslag	terrorsaken	terrorfare	terrorhensyn	terrorveldet	
terrorbeltene	terrorrettssaken	terrorfrykt	terrorliste		
terrorberedskap		terrorhendelse	termormeldinga		
terrorberedskapstiltak		terrorkatastrofen	terrorperspektiv		
terrorbestemmelsene		terrormarerittet	terrorrettssaken		
terrorbevegelser		terrorofferet	terrorsammenheng		
terrorbombene		terrorsituasjoner	terrorspørsmålet		
terrorceller		terrorsjokket	terrortrusselen		
terrorfengslene		terrortragedien	terrorvarselet		
terrorforbund		terrortrusselnivå			
terrorgjelder		terrortrusselsituasjonen			
terrorgrupper		terrorutfordringene			
terrorgruppering					
terrorhandlinger					
terrorhjemlene					
terrorlover					
terrorlovgivningen					
terormål					
terrornettverk					
terrororganisasjoner					
terrorplaner					
terrortiltak					
terrorvirksomhet					

Figur 4.1: Rotsammensetningene strukturert ut fra semantisk kategori

FORMÅL

Kategorien «formål» er den største blant de semantiske relasjonene i rotsammensetningene. Blant sammensetningene i denne kategorien finner vi både konstellasjoner der forleddet *terror-* spesifiserer det presise formålet med etterleddet, slik som i *terrorbombene*. I tillegg inneholder kategorien, i tråd med Eiesland (2015) sine begreper, sammensetninger der forleddet *terror* signaliserer hva slags domene etterleddet tilhører, sånn som i *terrorberedskap* eller *terrorvirksomhet*, der *terrorberedskap* forstås som 'beredskap mot terror', mens *terror-*

virksomhet er virksomhet assosiert med terror⁵¹. Denne assosiasjons- og domenesignaliseringen resulterer i at formålskategorien rommer en del sammensetninger som er vanskelige å plassere i noen definitiv annen kategori, sånn som *terrormål*. Et terrormål har mange potensielle betydninger⁵², men den konvensjonaliserte betydninga er nok den som er lista opp av NAOB; 'person(er) eller sted som er mål for terrorisme, terroraksjon'. Man kan dermed si at forleddet *terror* sørger for knytte etterleddet mål til det bestemte domenet terrorisme.

I underkapittel 4.2 påpekte jeg at terrorangrepet 22.juli også kan bli referert til som *angrepet 22.juli* og *terroren 22.juli*. Med bakgrunn i dette kan man hevde at både forledd og etterledd i sammensetninga *terrorangrep* hentyder til samme fenomen, og det samme gjelder derfor i analogi med *terroranslag* og *terroraksjon*. En ting som taler mot denne tolkninga er at *terror* og *angrep* på ingen måte er synonyme, selv om de i visse anledninger⁵³ kan referere til samme hendelse. Termen *terror* alene hentyder ikke nødvendigvis til et terrorangrep, det kan like gjerne referere til et hvilket som helst annet hyponym.

En annen og mer gangbar tolkning av *terrorangrep* (og sine ekvivalenter) er at sammensetningene er påvirket av termen *terror* sin opprinnelig betydning, nemlig 'frykt' eller 'redsel'. Dette tatt i betraktning kan sammensetninga *terrorangrep* forstås som et angrep med formål om å skape redsel, som videre ligger tett opptil ordboksdefinisjonen (NAOB:terroraksjon) av sammensetninga. Med dette blir forleddet i sammensetningene *terrorangrep*, *-anslag*, *-aksjon* og *-handlinger* en spesifisering av formål, som dermed plasserer dem i formålskategorien.

KARAKTERISTISK DEL

Kategorien «karakteristisk del» inneholder sammensetninger der modifikatoren viser til en spesielt salient side, aktivitet eller del av entiteten som hodet hentyder til (Eiesland, 2015). Terrorsammensetningene som er ført inn her har det likhetstrekket at modifikatoren betegner en salient side ved hodet. For eksempel *terrordagen* refererer til en dag som er spesielt kjennetegnet, eller karakterisert, av *terror*. Her tjener *terror* som referansepunkt for selve

⁵¹Fortrinnsvis til terrorens fremme. En terrorforsker driver strengt talt også med terrorvirksomhet, men ikke i den konvensjonelle betydningen av sammensetninga.

⁵²Det kunne blant annet vært en ekvivalent til *klimamål*, altså et internasjonalt mål for håndtering av terrorisme

⁵³For eksempel når man nevner samme ting to ganger innenfor samme kontekst.

dagen. Hendelser er nært erfaringsmessig knyttet til tid og sted og det er derfor ikke uvanlig at en gitt dag kan bli modifisert og mentalt aktivert på bakgrunn av en bestemt hendelse som inntraff denne dagen (f.eks. 22.juli, 11.september).

Jeg har valgt å tolke *terrormiljø* som tilhørende karakteristisk del-kategorien på bakgrunn av at et *miljø* i mindre grad enn for eksempel en bevegelse eller en organisasjon har et formål. Oppstanden til et miljø er gjerne mer tilfeldig og mindre bevisst enn oppstanden til en bevegelse, og følgelig blir forleddet *terror-* i større grad en skildring av en salient egenskap ved miljøet enn en formåls- eller domenesignalisering.

FORÅRSAKET AV

Den semantiske relasjonen «forårsaket av» fins i sammensetninger der hodet angir noe som simpelthen er forårsaket av modifikatoren. De mest typiske eksemplene her er blant annet *terroroffer*; man er et offer som en følge av terror, *terrorsjokket*; det oppstår et sjokk som en følge av terror, og *terrortragedien*; som er en tragedie forårsaket av terror. Av de mindre innlysende medlemmene av denne kategorien finner man blant annet *terrorbalanse*, som kan forstås som en balanse forårsaket av terror eller fravær av sådan. Denne sammensetninga bygger på en metafor der et menneske eller en gjenstands fordeling av vekt projiseres over på en annen type fordeling, der en ujevn fordeling vil jamføres med en ujevn vektfordeling hvilket kan få det gjeldende subjektet til å tippe over ende, eller i det minste stå ustabil. Terrorbalanse er definert i Bokmålsordboka som 'det at stater avskrekkes fra å angripe hverandre på grunn av motpartens gjengjeldelseskraft'. Med dette kan man slå fast at *balansen*, det vil si den gjensidige avskrekkelsen, er forårsaket av terroren, det vil si gjengjeldelseskraften.

TEMA

Eiesland (2015) definerer kategorien «tema» som en relasjon der modifikatoren utgjør tema for hodet. Noen prototypiske eksempler blir i denne sammenhengen *terrorspørsmål* som er et spørsmål med terror som tema og *terrorvarsel* som et varsel om terror, altså hvor terror er tema for varslinga. Mindre typiske eksempler er blant annet *terrortrussel* og *terrorformål*. Førstnevnte passer inn hvis man forstår en terrortrussel som en konkret framsatt trussel der terror er tema, eller rettere sagt der terror er det det trues om. Hvis man derimot forstår en terrortrussel som en generell trussel om at terror kan komme til å inntreffe, passer den bedre inn under kategorien «forårsaket av». I tillegg kan *terrortrussel* betraktes som en

syntetisk sammensetning der *trussel* er et verbalsubstantiv av 'å true', og hvor *terror* er agens for truinga, slik at sammensetninga kan parafraseres til «terror truer». Siden det kan være kontekstuelle faktorer som plasserer sammensetninga i den ene eller andre kategorien, holder jeg her døra åpen for at *terrortrussel* under de rette omstendighetene kan passe inn under samtlige av de nevnte kategoriene.

SAMMENLIKNING

I kategorien «sammenlikning» tilhører sammensetninger der modifikatoren angir noe som hodet sammenlignes med. De tre sammensetningene *terrorvelde*, *terrorstat* og *terrorregime* har i denne forbindelse mye til felles, da alle tre har et hode som denoterer noe i retning av 'styringsenhet' eller 'styringsmåte av et bestemt område, land eller folk'. Forleddet i *terror* blir i denne sammenheng en modifikator som sammenligner de som styrer regimet, staten eller veldet med terrorister. Et *terrorregime* kan forstås som et regime som står ansvarlig for at noen, enten eget eller andres folk, blir terrorisert. En *terrorstat* på sin side kan enten forstås som en stat som står ansvarlig for terror, eller en stat der terror forekommer i en såpass grad at dette blir en salient egenskap ved staten, at den er åsted for terrorvirksomhet.

MATERIALE

Kategorien «materiale» består utelukkende av to sammensetninger, *terrorbilde* og *terrorbølge*. I begge sammensetningene har jeg tolket forleddet *terror* som en metaforisk substans som henholdsvis utgjør et bilde og en bølge. Både bilder og bølger er mest grunnleggende sett håndfaste, fysiske fenomener, mens terror i all hovedsak er mindre håndfast og konkret. Forleddet *terror* blir imidlertid i disse sammensetningene et konkret materiale som inngår i et bilde og som kan skape en bølge.

UBRUKTE KATEGORIER

Blant terrorsammensetningene fant jeg ingen tilfeller som passet godt til kategoriene «del av helhet», «tid/sted», «kilde», «deltaker», «instrument», «identitet» og «brukt av». At noen av kategoriene til Eiesland (2015) ville forbli ubrukt var å vente med tanke på at jeg kun behandlet sammensetninger med forleddet *terror-*, som for eksempel verken er noen del av en helhet eller en tids-/stedsreferanse.

4.3.3 Komprimering

Neset (2017) formulerer med utgangspunkt i teorien om konseptuell integrasjon (se spesielt Fauconnier og Turner (2008)) en kompresjonshypotese for norske sammensetninger som framsetter at norske sammensetninger er blandede *rom* som komprimerer informasjon fra *inputtrommene*. Uten å gå for dypt inn i teorien om konseptuell integrasjon dreier det seg om at sammensetningene henter informasjon (dvs kunnskap, assosiasjoner, erfaringer) fra ulike begrepsstrukturer og komprimerer denne inn i ett mentalt bilde. Ved hjelp av denne funksjonen kan eksempelvis kompliserte saksforhold framstilles som én størrelse, ett mentalt bilde. Noen illustrerende eksempler er terrorsammensetningene *terrorbølge*, *trykket-opp-i-hjørnet-terrorister* og *terrorgjerder*. Førstnevnte er for det første en metafor siden etterleddet *bølge* ikke refererer til en faktisk bølge på havet, men snarere en opphopning av noe som uunngåelig vil treffe land på et eller annet tidspunkt (og potensielt gjøre skade). For det andre blir mentale forestillinger om henholdsvis terror og bølger komprimert inn i størrelsen 'terrorbølge', hvilket formodentlig vekker bildet av en mengde terror i bevegelse mot et mål. Sammensetninga *trykket-opp-i-hjørnet-terrorister* gir det komprimerte bildet av en terrorist, altså en farlig person, som er trykket opp i et hjørne. Her er det også snakk om en metaforisk framstilling av terrorister som på et eller annet vis står i en så vanskelig posisjon at de er troende til å bruke hva det skulle være av virkemidler i forsøket på å komme seg ut av den. I sistnevnte eksempel er det snakk om faktiske gjerder som modifiseres av forleddet *terror*. Hvis man for et øyeblikk legger vekk sammensetningas konvensjonaliserte betydning og vurderer dens potensielle betydning⁵⁴ kan et *terrorgjerde* være alt fra 'et gjerde som på et eller annet vis har evnen til å terrorisere', 'et gjerde brukt i terrorangrep', 'et gjerde assosiert med et bestemt terrorangrep', 'et metaforisk gjerde dannet av terror (tilsvarende en terrorbølge) altså et slags stengsel forårsaket av terrorvirksomhet' og flere. I tillegg fins jo også den konvensjonaliserte betydninga 'et gjerde for å forhindre terror'. I sammenlikning med parafrasen 'gjerde for å forhindre terror' er sammensetninga *terrorgjerde* langt mer flertydig, og den retoriske effekten er dermed også en helt annen. Nettopp denne retoriske effekten kan være en diskursiv ringvirkning av sammensetningenes komprimeringsevne. Hvis en diskurs er preget av utstrakt bruk

⁵⁴Neset (2017) skiller mellom disse, og poengterer i tillegg at det er de potensielle betydningene som er mest interessante å studere hvis man skal fastlå hvordan norske sammensetninger fungerer.

og produksjon av sammensetninger, som jo terrordiskursen må sies å være, kan dette i verste fall føre til at viktige nyanser ikke kommer fram, og at man til syvende og sist sitter igjen med en lemfeldig forståelse av virkeligheten. En mer nærliggende bekymring er imidlertid at politikere kan bruke sammensetninger som en snarvei for å eksempelvis dekke over kunnskapshull, tilbakeholde informasjon, eller oppnå en ønsket retorisk effekt. Denne drøftinga vil bli ført videre i diskusjonskapitlet.

Oppsummering semantisk analyse

I dette underkapitlet har jeg klassifisert den mest vanlige gruppa terrorsammensetninger som forekommer i Stortingskorpuset med hensyn på semantisk relasjon mellom for- og etterledd. Det må understrekes at de ulike kategoriene ikke er gjensidig utelukkende, og at det vil være mulig å argumentere for at enkelte sammensetninger kunne passet innunder flere kategorier. Dette understreker videre poenget med at sammensetninger er semantisk fleksible størrelser med en hel rekke potensielle betydninger. Det faktum at det er grunnlag for å fordele sammensetninger med samme forledd *terror-* på seks ulike kategorier vitner for det første om den samme fleksibiliteten i sammensetninger. For det andre vitner det om at *terror* er et produktivt element i sammensetninger hvilket kan være et tegn på en terrordiskurs som er gjenstand for komprimerte virkelighetsbeskrivelser.

4.4 Oppsummering

I sammensetningsanalysen som helhet har jeg funnet at tilfanget av terrorsammensetninger i Stortingskorpuset i stor grad er påvirket av metaforer og metonymier og semantisk fleksibilitet i norske sammensetninger. Analysen illustrerer ettertrykkelig at termen *terror*, ihvertfall som forledd i sammensetninger, har en betydelig semantisk fleksibilitet som gjør den til et særdeles produktivt element i sammensetninger. Jeg har for øvrig illustrert at sammensetningene som sådan, til tross for eventuelle konvensjonaliserte betydninger, har mange potensielle betydninger som i tur kan påvirke vår mentale representasjon av sammensetningene.

Kapittel 5

Kollokasjonsanalyse

I dette kapitlet vil jeg presentere resultatene fra en kollokasjonsanalyse av substantivene *terror*, *terrorisme* og *terrorist*. Hovedvekten vil bli lagt på førstnevnte da dette er langt mer frekvent enn de to andre¹. Resultatene vil bli presentert i form av tabeller som viser hvilke termer som er sterkest kollokert med de aktuelle søkeordene, i tillegg til et kollokasjonsnettverk for leksemet *terror* som viser hvilke termer dette er kollokert med inkludert disse termenes felles kollokater. Kapitlet avsluttes med en opplisting av ulike forståelsesmodeller for terror som avtegner seg i kollokasjonsmaterialet. Denne diskusjonen danner utgangspunktet for en videre metafor- og metonymianalyse i neste kapittel.

5.1 Terrokollokater

I tabell 5.1 kan man se at alle tre metoder bekrefter kollokasjonsstyrken til ni av kollokatene. Ytterligere sju bekreftes av to metoder, mens fire blir regnet som kollokater av en metode alene. På 45 mulige plasser finner vi 20 ulike leksemer, noe som demonstrerer en stor overlapp mellom metodene og derfor et relativt tydelig kollokasjonsmønster knyttet til leksemet *terror*. Kollokatene har videre en stor variasjon i antall kollokeringer. I den ene enden fins kollokatene *radikalisering* og *oppmarsjområde* som ligger på terskelverdien 4, mens preposisjonen *mot* befinner seg i motsatt ende med 139 kollokeringer med søkeordet *terror*. Noe kontraintuitivt regnes likevel spesielt *oppmarsjområde*, men også *radikalisering* som sterkere kollokater enn *mot*. Dette fordi de to førstnevnte befinner seg mye mer eksklusivt i *terror* sine omgivelser enn det preposisjonen *mot* gjør. Preposisjoner er i hovedsak såpass frekvente og allestedsnærværende i et korpus at man sjelden vil finne dem på lista over kollokater så lenge man bruker metoder som diskriminerer funksjonsord. Det faktum at *mot* likevel dukker opp i tabell 5.1 kan tyde på at akkurat denne preposisjonen brukes i veldig utstrakt grad i samband med terror.

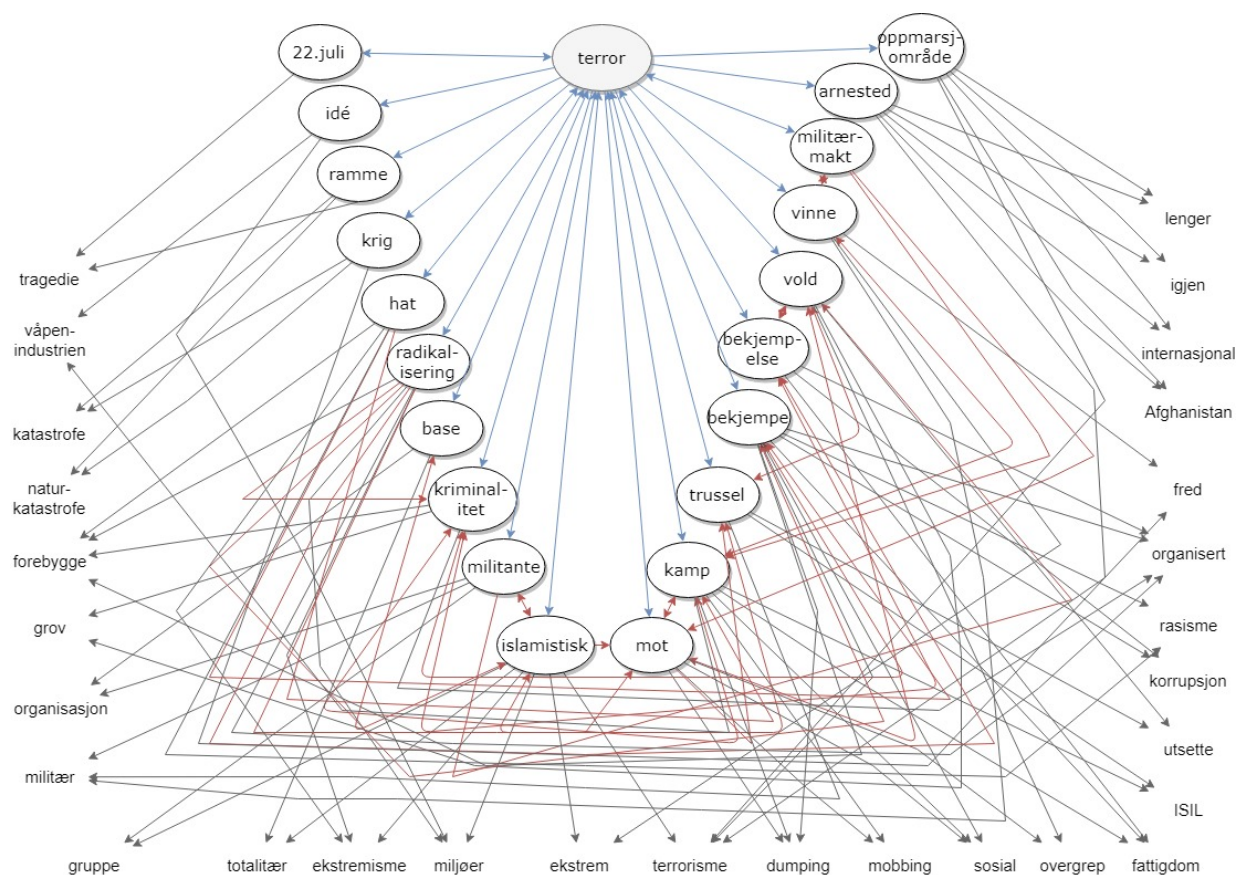
¹Leksemet *terror* har 577 forekomster, mens *terrorisme* har 261 og *terrorist* har 115.

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	rammet (30)	oppmarsjområde (4)	oppmarsjområde (4)
2	oppmarsjområde (4)	arnested (5)	arnested (5)
3	arnested (5)	vinnes (8)	vinnes (8)
4	vinnes (8)	islamistisk (8)	islamistisk (8)
5	kampen (48)	militante (5)	militante (5)
6	bekjempelsen (19)	militærmakt (5)	militærmakt (5)
7	islamistisk (8)	rammet (30)	bekjempelsen (19)
8	militante (5)	bekjempelsen (19)	base (10)
9	base (10)	base (10)	radikalisering (4)
10	militærmakt (5)	22.juli (11)	hat (5)
11	mot (139)	radikalisering (4)	trusselen (21)
12	kriminalitet (36)	hat (5)	kampen (48)
13	vold (31)	trusselen (21)	krig (13)
14	bekjempe (38)	kampen (48)	ideen (6)
15	22.juli (11)	krig (13)	bekjempe (38)

Tabell 5.1: De femten sterkest kollokerte ordformene med leksetet *terror* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksetet på både bokmål og nynorsk.

En kollokasjonstabell som den i tabell 5.1 gir en viss oversikt over hva som befinner seg i *terror* sine omgivelser. Kollokatene er altså termer som blir forbundet med *terror*, men vi kan ikke vite fra tabell 5.1 hvordan denne forbindelsen er konstituert, hva den består av, og om de forbundne termene har interne relasjoner seg i mellom. For å skaffe seg et bedre bilde av hvordan begrepsfeltet *terror* kan tenkes å være bygd opp, kan man benytte seg av et kollokasjonsnettverk. Kollokasjonsnettverket i figur 5.1 viser hvordan kollokatene til *terror* (heretter terrorkollokatene) kollokerer med hverandre, og hvilke felles kollokater disse i tur har som ikke er kollokert med termen *terror* i seg selv. I den innerste «hesteskoen» ser man de sterkeste terrorkollokatene. Noen av disse er også kollokert med hverandre, og noen har en gjensidig kollokering (se tohodet pil) med *terror*². Gjennom dette kan man identifisere hvilke av terrorkollokatene som er sentrale i en stor del av språkbruken som

²Hvilket vil si at *terror* også er blant de sterkeste kollokatene til enkelte av terrorkollokatene

Figur 5.1: Kollokasjonsnettverk. Tohodet pil angir gjensidig kollokering. Enhodet pil angir at den påpekede boksen er et kollokat av boksen hvor pilen har sitt utgangspunkt. Røde piler er relasjoner mellom kollokatene til *terror*. Grå piler går til felles kollokater av kollokatene til *terror*.

omgir og ledsager *terror*. For eksempel kan man se at terrorkollokatene *kamp* og *mot* er kollokater til fem av de andre terrorkollokatene, *vold* og *kriminalitet* er kollokat til fire, mens *bekjempe*, *islamistisk* og *trussel* er kollokat til tre. På den andre siden kan man se at *22.juli*, *idé*, *ramme*, *krig*, *arnested* og *oppmarsjområde* ikke er kollokert med noen av de andre terrorkollokatene, men at også disse har felles kollokater med terrorkollokatene. I all hovedsak illustrerer figur 15 at en rekke termer som er forbundet med *terror* også er forbundet i veldig stor grad med hverandre på et forbausende intrikat vis. Termene som ikke er kollokert med *terror*, men kun med terrorkollokatene, hentyder til domener som er gjenstand for lignende terminologi som *terror*. Det store antallet piler som beveger seg på tvers i figuren tyder på at det er en tett forbindelse mellom de ulike begrepene som bidrar til å strukturere vår forståelse av terror. Denne kunnskapen kan være viktig for å forstå begrepsliggjøringa av terror, fordi den sier noe om hvilke andre begrep som blir konstituert på lignende vis.

5.2 Terrorisme og terrorist

I tillegg til termen *terror*, fins det også to andre relaterte former som er relativt frekvente i korpuset, nemlig *terrorisme* og *terrorist*. I tabell 5.2 er kollokatene til *terrorisme* rangert. Umiddelbart kan man konstatere at mange av termene som befinner seg i kollokasjonsnettverket i figur 5.1 er til stede også i omgivelsene til *terrorisme*. Termene *terror* og *terrorisme* er ikke synonyme ifølge Bokmålsordboka og NAOB, men de felles kollokatene kan tyde på at de i det minste brukes om hverandre i Stortingskorpuset. NAOB definerer *terrorisme* som 'bruk av terror', mens Bokmålsordboka definerer det som 'tilstand, system eller lære knyttet til bruk av terror'. Selv om definisjonene er ulike, kan det ut fra kollokatene tyde på at de i visse sammenhenger blir anvendt forholdsvis synonymt. Videre i tabell 5.2 kan

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	arnested (16)	arnested (16)	arnested (16)
2	internasjonal (89)	oppmarsjområde (5)	oppmarsjområde (5)
3	frihavn (7)	frihavn (7)	frihavn (7)
4	fristed (8)	fristed (8)	fristed (8)
5	oppmarsjområde (5)	islamistisk (6)	islamistisk (6)
6	kjernefysisk (10)	kjernefysisk (10)	kjernefysisk (10)
7	ekstremisme (16)	ekstremisme (16)	ekstremisme (16)
8	islamistisk (6)	Al (5)	Al (5)
9	bekjempe (31)	internasjonal (89)	internasjonal (89)
10	Al (5) ³	bekjempelse (9)	bekjempelse (9)
11	kriminalitet (25)	spredning (4)	spredning (4)
12	bekjempelse (9)	bekjempe (31)	bekjempe (31)
13	Afghanistan (19)	havn (4)	havn (4)
14	kampen (17)	kriminalitet (25)	kriminalitet (25)
15	organisert (11)	organisert (11)	organisert (11)

Tabell 5.2: De femten sterkest kollokerte ordformene med leksetet *terrorisme* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksetet på både bokmål og nynorsk.

³Som i «Al-Qaida» og «Al Shabaab»

	treff
i dag. Det er nok et eksempel på viktigheten av å bekjempe internasjonal terrorisme. Vi kan ikke trekke oss ut før afghanerne er trygge på at de kan ivareta sine alvorlige trusler: nye utfordringer i det digitale rommet, internasjonal terrorisme tilstandene vi så i Somalia, skapte et baseområde også for internasjonal terrorisme organisasjoner. Afghanistan er ikke lenger noen plattform for internasjonal terrorisme på egen sikkerhet. Afghanistan er ikke lenger et fristed for internasjonal terrorisme skulle ikke lenger fungere som et arnested og en frihavn for internasjonal terrorisme like på at selv om Afghanistan ikke lenger er et arnested for internasjonal terrorisme r – for å forhindre at Afghanistan blir et oppmarsjrområde for internasjonal terrorisme anistan igjen skulle bli oppmarsjrområde og utgangspunkt for internasjonal terrorisme ge for at Afghanistan ikke lenger kunne være et arnested for internasjonal terrorisme ar å hindre at Afghanistan igjen skulle kunne bli arnested for internasjonal terrorisme oppnådd siden 2001. I 2001 var Afghanistan et arnested for internasjonal terrorisme id: én for alle, alle for én. (ordfører for saken): Arbeidet mot internasjonal terrorisme rlig bedre. Ja visst, landet er ikke det fremste arnestedet for internasjonal terrorisme en tvil om at dette lett kan utvikle seg til et nytt arnested for internasjonal terrorisme ng er at selv om man nå sier at dette ikke er et arnested for internasjonal terrorisme steren responderte på mitt innlegg når det gjelder dette med internasjonal terrorisme er involvert i dem, betyr etter den definisjonen ikke at det er internasjonal terrorisme it er ingen selvmotsigelse, som det der ble påpekt, fordi med internasjonal terrorisme nske annet enn det som i sin tid var et oppmarsjrområde for internasjonal terrorisme) i redegjørelsen: «Afghanistan er ikke lenger et arnested for internasjonal terrorisme sert. Afghanistan er ikke lenger det arnestedet landet var for internasjonal terrorisme tsen for Afghanistan. Afghanistan er ikke lenger arnested for internasjonal terrorisme sitt hovedoppdrag. Afghanistan er ikke lenger et arnested for internasjonal terrorisme	. Vår medfølelse går til de berørte – alle de pårørende og den indiske befolkning. Vi kan ikke trekke oss ut før afghanerne er trygge på at de kan ivareta sine alvorlige trusler: nye utfordringer i det digitale rommet, internasjonal terrorisme , organisert kriminalitet, smugling og piratvirksomhet. Globale sikkerhetsutfordringer, noe som også angår oss. Nå har man fått et parlament, sjøl om det ikke er det samme som tidligere. Fremgangen siden 2001 er betydelig på mange områder. De siste årene har vi sett en fremgang i mange områder. Fremgangen siden 2001 er betydelig på mange områder. De siste årene har vi sett en fremgang i mange områder. Når vi nå nærmer oss den helhetlige evalueringen, er spørsmålet vi bør stille oss selv, at Al Qaida er svekket og andre terrororganisasjoner har fått mindre spillerom, for å sette afghanerne i stand til å ta ansvar for egen sikkerhet og for å ivareta sine egne interesser. Ei anna målsetting som må nemnst, var ønsket om å bidra til ei positiv utvikling i Afghanistan. Det målet har vi nådd. Jeg vil rette en stor takk til alle norske tjenestemenn og kvinner som har gjort en stor innsats for å utvikle landet i en positiv og demokratisk retning. Det følger også implisitt et ønske om å utvikle landet i en positiv og demokratisk retning, drevet frem av Al Qaida. Det er det ikke lenger. I 2001 gikk det under 1 måned med å etablere FN i flere tiår. Det er i regi av FN utviklet 13 internt sikkerhetsråd, men Taliban ser ikke ut til å reduseres i styrke. Det er også bekymringsfullt at FN-operasjonen innebærer at det internasjonale samfunnet overtar ansvaret for Afghanistan, har vi ingen garanti. Vi kan ikke sette to streker under det svaret og si at det er en positiv utvikling. Mitt poeng er at selv om man nå sier at dette ikke er et arnested for internasjonal terrorisme i Afghanistan, og den definisjonen mener jeg er ganske utbredt. Det var i tillegg et ønske om å etablere språkbruken – terrorisme som finner sted i Afghanistan, og det gjenstår fortsatt utfordringer, og vi har forpliktet oss til å støtte Afghanistan. Senere i redegjørelsen ble det redegjort for Talibans og andre opprørsgrupper. Disse konklusjonene er etter min mening ikke å foregripe en evaluering av terrorisme. Myndighetene tar gradvis over ansvaret for sikkerheten. De gir i økende grad ansvar til lokalbefolkningen. Stabiliseringsstyrken har bidratt til å legge grunnlaget for en bedre utvikling i Afghanistan.

Figur 5.2: Tilfeldig utsnitt av konkordanse med søkeord «internasjonal terrorisme».

man stadfeste at *internasjonal* er et særlig frekvent kollokat av *terrorisme*. En nærmere kikk på korpuset avslører at adjektivet *internasjonal* står direkte foran *terrorisme* ved 71 tilfeller. I figur 5.2 har jeg tatt et skjermbilde av de 25 første.

Utsnittet i tabell 5.2 kan tyde på at konteksten rundt 'internasjonal terrorisme' har mye med Afghanistan å gjøre, som i flere eksempler beskrives som et (tidligere) «fristed», «arnested» eller «oppmarsjrområde» for terrorisme. Med «internasjonal terrorisme» menes da trolig terrorvirksomhet som planlegges i et land og utføres i et annet. I tabell 5.2 kan man lese dette ved referanser til Al Qaida som angivelig bidrar til å gjøre Afghanistan til et «arnested for internasjonal terrorisme».

Leksemet *terrorist* skiller seg imidlertid en del fra *terrorisme* og *terror*. Selv om man kan finne en viss overlapp, for eksempel *ekstremister* (som ekvivalent til *ekstremisme*), *kriminelle* (som ekvivalent til *kriminalitet*), *frihavn*, *mot* og *internasjonale*, bærer tabell 5.4 også preg av at *terrorist* er mindre frekvent enn de to andre. Derfor får man en del høyfrekvente funksjonsord som *alle*, *mot*, *seg*, *ikke*, *vi* og *opp*, i tillegg til de høyfrekvente verbene *å bli* og *å vite*. Videre er termen *muslimer* relativt frekvent. Denne termen var hverken til stede i omgivelsene til terrorsammensetningene eller *terror/terrorisme*. Hvis man ser på konkordansen for dette kollokatet kan man imidlertid slå raskt fast at kollokeringen forekommer i en konsentrert og marginal del av korpuset. Kun tre personer anvender ordene i sammenheng, og de gjør det til gjengjeld flere ganger i samme utsagn slik at de 11 forskjellige

	MI *log(freq)	Mutual Information	Relativ frekvens
1	ekstremister (8)	ekstremister (8)	ekstremister (8)
2	muslimer (11)	frihavn (5)	frihavn (5)
3	frihavn (5)	muslimer (11)	muslimer (11)
4	potensielle (10)	potensielle (10)	potensielle (10)
5	hendene (4)	hendene (4)	hendene (4)
6	kriminelle (6)	hvem (9)	kriminelle (6)
7	hvem (9)	kriminelle (6)	hvem (9)
8	vet (9)	vet (9)	internasjonale (5)
9	internasjonale (5)	internasjonale (5)	mot (12)
10	alle (15)	mot (12)	alle (15)
11	mot (12)	alle (15)	vet (9)
12	seg (10)	en (23)	men (11)
13	en (23)	men (11)	Vi (12)
14	men (11)	Vi (12)	opp (7)
15	ikke (25)	opp (7)	blir (14)

Tabell 5.3: De femten sterkest kollokerte ordformene med leksetet *terrorist* innenfor et -6 +6 kontekstvindu basert på tre ulike beregningsmetoder. Tallene i parentes angir frekvensen og er basert på alle forekomster av leksetet på både bokmål og nynorsk.

kollokeringene i realiteten fordeler seg på fem forskjellige utsagn⁴.

	treff	name
en skolebok for 5.-klassinger i Danmark, at «selv om ikke alle muslimer er	terrorister , så er alle terrorister muslimer». Sitatet stammer fra en muslim, men stå	Akhtar Chaudhry
nisforstås. Et utsagn som sier at ikke alle muslimer er terrorister, men alle	terrorister er muslimer, er for meg et hatsk utsagn, for det gruppetenker, og det ska	Utenriksminister Jonas Gahr Støre
nisforstås. Et utsagn som sier at ikke alle muslimer er terrorister, men alle	terrorister er muslimer, er for meg et hatsk utsagn, for det gruppetenker, og det ska	Utenriksminister Jonas Gahr Støre
kritikk om det kan misforstås. Et utsagn som sier at ikke alle muslimer er	terrorister , men alle terrorister er muslimer, er for meg et hatsk utsagn, for det grup	Utenriksminister Jonas Gahr Støre
kritikk om det kan misforstås. Et utsagn som sier at ikke alle muslimer er	terrorister , men alle terrorister er muslimer, er for meg et hatsk utsagn, for det grup	Utenriksminister Jonas Gahr Støre
ppetenkning og sitater som at «alle muslimer er ikke terrorister, men alle	terrorister er muslimer». Det utsagnet ble trukket fram igjen etter 22. juli og er et ek	Utenriksminister Jonas Gahr Støre
en, bl.a. omkring gruppetenkning og sitater som at «alle muslimer er ikke	terrorister , men alle terrorister er muslimer». Det utsagnet ble trukket fram igjen et	Utenriksminister Jonas Gahr Støre
en, bl.a. omkring gruppetenkning og sitater som at «alle muslimer er ikke	terrorister , men alle terrorister er muslimer». Det utsagnet ble trukket fram igjen et	Utenriksminister Jonas Gahr Støre
ssinger i Danmark, at «selv om ikke alle muslimer er terrorister, så er alle	terrorister muslimer». Sitatet stammer fra en muslim, men står ukommentert i boker	Akhtar Chaudhry
en skolebok for 5.-klassinger i Danmark, at «selv om ikke alle muslimer er	terrorister , så er alle terrorister muslimer». Sitatet stammer fra en muslim, men stå	Akhtar Chaudhry

Figur 5.3: Utsnitt av konkordanse med leksetet «terrorist» som søkeord, og leksetet «muslim» innenfor konteksten.

⁴Det siste utsagnet, som ikke lot seg gjøre å få med i figur 5.2, kommer fra Abid Raja.

5.3 Kollokasjonenes metaforer

Resultatene fra kollokasjonsanalysen som er presentert her og i kapittel 4 fortøner seg først og fremst som ulike sett med termer som vi nå vet at er relaterte til begrepet **TERROR** slik dette er konstituert i Stortingskorpuset. Man kan til og med hevde at termene som er trukket ut har begrepsliggjørende effekt, og at de dermed må anses som mer eller mindre sentrale brikker i oppbygningen av den mentale kunnskapsbasen som tilfører begrepet **TERROR** mening. Derfor skal jeg her liste opp noen forståelsesmodeller, eller *idealisererte kognitive modeller* (som ble diskutert i kapittel 2) som øyensynlig inngår i denne kunnskapsbasen. IKM-ene er simpelthen en sortering av termene fra kollokasjons- og sammensetningsanalysen inn i større begrepsfelt. Hverken modelltilfanget eller tilfanget av termer som inngår i den enkelte modellen er ment å være uttømmende. I tillegg kan hver enkelt term inngå i flere enn én modell. Listene vil inneholde både termer som er konsistente med en gitt modell, samt termer som i alle fall til en viss grad er konstituerende for en gitt modell, altså termer som gir grunn til å tro at akkurat deres modell er aktiv i begrepsliggjøringa av **TERROR**. Forståelsesmodellene med tilhørende termer er som følger:

KRIG

base, kamp, sabotasje, spionasje, mot⁵, (terror)trussel, bekjempe, bekjempelse, vinne, militærmakt, oppmarsjområde, militær, fred⁶, vold, våpenindustri, militant, havn⁷, terrorangrep, terroraksjon, terroranslag, terrorbekjempelse, terrorbombene, terrornedkjemping, terrorregime, terrormål, terrorstat, terrorvelde, kontraterror-, krigshandlinger.

KRIMINALITET

(terror)trussel, vold, overgrep, korrupsjon, organisert, kriminelle, kriminalisering, terrorberedskap⁸, antiterrorpolitiet, antiterrorheten, (anti)terrorlov(givning), antiterroriltak, terrorfengslene, terrormistenkt, terrorrettssaken, terrordrap, terrordømte, terrorhjemlene.

IDEOLOGI⁹.

radikalisering, islamistisk, totalitær, ekstremisme, ekstrem, ekstremist, terrorisme, antiter-

⁵Jf. at man før et slag står 'overfor' eller 'mot' hverandre.

⁶Jf. at dette er det motsatte av krig og derfor i veldig stor grad inngår i dets domene.

⁷Jf. at havner i forbindelse med krig er viktige strategiske punkter.

⁸Jf. at terrorberedskapen først og fremst fins i politiet som responderer på terrorangrep.

⁹termene innenfor tilhørende denne modellen er enten benevnelse på ideologier (eksempelvis *islamisme*) eller karakteristikk av en bestemt type tankegods (eksempelvis *ekstrem/radikal*)

ror, terrorist.

OPPRØR¹⁰

radikalisering, militant, kamp, gruppe, miljø, terroraksjon, ekstremist, gruppering, terror (bevegelser/miljø) terroristaktivitet, terroristaksjon.

KATASTROFE

tragedie, naturkatastrofe, ulykke, terrorsjokket, terrormarerittet, terrortragedien, terrorkatastrofen.

Modellene ovenfor er utvalgt på bakgrunn av indikasjoner fra kollokasjons- og sammensetningsanalysen. Hvordan de eventuelt er aktive i begrepsliggjøringa TERROR vil bli demonstrert i kapitlene som følger.

5.4 Kollokasjonenes metonymi

Metonymiske uttrykk er på mange måter vanskeligere å identifisere enn metaforiske uten å ha tilgang på en kontekst. Felles for begge er imidlertid det faktum at man ikke helt og holdent kan slå fast hvorvidt et språklig uttrykk er eksempel på en metonymi eller metafor uten å kjenne konteksten uttrykket brukes i. Likevel kan man via kollokasjonsanalyse identifisere systematiske indikasjoner på at en gitt metonymi eller metafor har en nevneverdig tilstedeværelse i korpuset. Hvis for eksempel et gitt stedsnavn som er nært assosiert med en bestemt hendelse er høyfrekvent i korpuset, har man god grunn til å tro at stedet opptrer som en metonymisk stedfortreder for den bestemte hendelsen. I det følgende vil jeg presentere et knippe termer som har dukket opp gjennom kollokasjonsanalysene, og som det er nærliggende å tro at tjener som metonymiske kilder stedvis i korpuset. Oppramsinga blir strukturert ut fra typiske kilder i begrepsmetonymier.

STED

Utøya, Regjeringskvartalet, In Amenas, USA, Kenya, Dar-es-Salaam, Mumbai, Paris, Algerie, Afghanistan.

DEFINERENDE KARAKTERISTIKK/SALIENT EGENSKAP

¹⁰Innebærer termer som er konsistente eller konstituerende for forståelsen av terror som et opprør iverksatt av enkelte grupper mot for eksempel en statsmakt

*ekstremistorganisasjon*¹¹, *terroristorganisasjon*¹², *arnested*, *ulykke*, *tragedie*, *katastrofe*, *militærmakt*, *ekstremist*, *muslim*, *kriminell*, *terrorist*.

HELHET

terror, *terrorisme*.

KOMPRESJONER

Kompresjoner er ikke en metonymisk kilde per se, men viser til en samling av metonymier som har til felles at de gir en komprimert framstilling av eksempelvis et saksforhold eller et handlingsforløp. Man kan med andre ord finne en rekke forskjellige metonymiske kilder blant metonymier som utviser metonymisk kompresjon. Ordtilfanget til disse metonymiene er uforutsigbart, og jeg lister derfor ikke opp noen termer her.

VIRKNING

terror.

De metonymiske kildene over danner utgangspunkt for den kritiske metonymianalysen senere i oppgaven. Kildene utgjør ingen uttømmende oversikt over kollokerte termer som kan tenkes å inngå i metonymiske forbindelser. Snarere er de eksempler på uttrykk som kan passe inn under de ulike kildene som vil bli undersøkt nærmere i metonymianalysen.

Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert resultatene av kollokasjonsanalysen av *terror*, *terrorist* og *terrorisme*. I tillegg har jeg skilt ut en gruppe forståelsesmodeller med utgangspunkt i mønstre som avtegnet seg i analysen. Kollokasjonsanalysen viser at kollokatene til *terror* i stor grad bekreftes av tre ulike beregningsmetoder (som illustrert i figur 14), og at det fins mange forbindelser internt mellom kollokatene (som illustrert i figur 15). Videre er det mye overlapp mellom kollokatene til termene *terror* og *terrorisme*, mens *terrorist* ser ut til å spille en litt annen rolle. Blant kollokatene hos de forskjellige, samt terrorsammensetningene, har jeg videre identifisert et knippe potensielle IKM-er for *terror* samt metonymiske kilder som vil bli undersøkt nøyere i dybdeanalysen.

¹¹Selve sammensetninga er trolig ikke metonymisk, men modifikator står i et metonymisk forhold til hodet.

¹²Alle sammensetningene med *(anti/kontra)terror(ist)* som forledd er metonymiske i den forstand at modifikatorene står i et metonymisk forhold til hodene, se diskusjon av dette i kapittel 4.1.

Kapittel 6

Dybdeanalyse

I dette kapitlet, som jeg hittil har referert til som «dybdeanalysen», vil jeg foreta en metafor- og metonymianalyse. Utgangspunktet for disse er det jeg heretter vil referere til som «terrorterminologien», nemlig samlinga av termer som har kommet til overflaten gjennom de to foregående kapitlene. I metaforanalysen vil jeg basere meg på termer som kan knyttes til forståelsesmodellene jeg har identifisert i sammensetnings- og kollokasjonsanalysen. Disse vil tjene som «metaforiske stikkord», som Charteris-Black (2004) kaller det. Jeg vil, der det er relevant, supplere analysen med språklige eksempler fra korpuset. De språklige eksemplene som blir brukt er ment å gi et bilde av variasjonen i korpuset. Det må understrekes at eksemplene som brukes er et utvalg, og det er veldig mange *mulige* instanser av metafor- og metonymibruk som utelates av hensyn til plass. I samband med dette grepet er det essensielt å merke seg at en stor andel moteksempler, dvs. sammenhenger der man enten ikke finner tegn til metafor-/metonymibruk eller finner andre typer metaforer/metonymier, er utelatt fra oppgaven. Det samme gjelder sammenhenger der den rent ortografiske formen *terror* ikke forekommer, men fenomenet likevel blir referert til med annen terminologi.

Metonymianalysen vil på mange måter ha samme struktur som metaforanalysen. En forskjell er imidlertid at de metonymiske kildene jeg baserer meg på hverken til sammen eller hver for seg konstituerer noen spesifikke forståelsesmodeller for terror, de er altså ikke ment som komplementære størrelser på samme måte som IKM-ene i metaforanalysen er. Snarere er de metonymiske kildene utvalgt for å illustrere ulike måter metonymi kan påvirke politisk språkbruk.

6.1 Metaforanalyse

Før jeg skrittvis begir meg ut på en analyse av IKM-ene KRIG, IDEOLOGI, KRIMINALITET, OPPRØR og KATASTROFE, bør det klarlegges litt hva som ligger i termen TERROR.

Benevnelsen *terror* er når det kommer til stykket verken spesielt konkret eller gjennom-siktig. Ordet har trolig kommet inn i norsk via engelsk som fikk det av fransk. Det bygger på det latinske ordet *terror* med betydning «redsel, skrekk, frykt» (De Caprona, 2013). I engelsk er betydninga 'frykt' eller 'redsel' fremdeles aktiv, noe den ikke er i norsk ifølge Bokmålsordboka og NAOB. Her står *terror* kun definert som politiske voldshandlinger eller trusler om disse. Denne forståelsen bygger likevel historisk på en VIRKNING FOR ÅRSAK-metonymi¹, der virkninga av for eksempel et terrorangrep - at det skaper frykt og redsel - blir det pragmatiske referansepunktet for selve handlinga, gjerningsaktøren og hendelsen, jamfør henholdsvis *terrorisering*, *terrorhandling*, *terrorist* og *terror(anslag/-angrep)*. Med andre ord blir årsaken til redselen omtalt med selve benevnelsen for redsel. Dette er det historiske utgangspunktet for termen, og jeg vil diskutere følgene av dette mer i detalj i metonymianalysen under kilden VIRKNING. For resten av analysen vil jeg behandle termen *terror* med sin konvensjonaliserte betydning i norsk, nemlig bruk av (trusler om) vold for å oppnå bestemte (politiske) mål.

6.1.1 Krig

Krig	→	Terror
Fiende	→	Terrorist/Terrororganisasjon
Alliert	→	"Vi"/Norge
Å bekjempe en fiende	→	Å motvirke terror
Angrep	→	Terrorangrep/terroranslag/terroraksjon
Motangrep	→	Kontraterror(-)
Motstanders base/frontlinje	→	Terroristers tilholdssted

Figur 6.1: Tilordninger mellom domenet krig og terror

Termer fra domenet KRIG er særskilt tilstedeværende blant terrorkollokasjonene. Dette kan tyde på at KRIG er en av IKM-ene som er aktiv i begrepsliggjøringa av terror. I og med at IKM-en KRIG vil kunne betraktes som en metaforisk begrepsliggjøring av terror, vil jeg i det følgende undersøke manifestasjonen av begrepsmetaforen TERROR SOM KRIG. Denne forutsetter at det fins opptil flere tilordninger mellom domenenene KRIG og TERROR.

¹Nevnt av blant andre Kövecses (2010).

Jeg presenterer derfor mulige tilordninger mellom domenene (illustrert i figur 6.1), som jeg søker å eksemplifisere den språklige manifestasjonen av utsagn fra korpuset. Siden en gitt tilordning potensielt kan manifestere seg på vilt ulike vis, vil jeg kun søke etter passende eksempler innenfor termbasen som er opparbeidet gjennom denne oppgava ved bruk av kollokasjonsanalyse².

TERRORISTER SOM FIENDER

(a) Den **neste hevnlystne terroristen** kan lure bak neste hjørne, og det er avgjørende at vi tetter sikkerhets- og beredskapshull fortløpende.³

(b) Jeg har lyst til å understreke at det **vi står overfor** med ISIL, er en annen type terrororganisasjon enn det vi har stått overfor i mange andre situasjoner.⁴

(c) Det er vel kanskje forskjellen på utenriksministeren og meg, at jeg har ingen forståelse for at man skal innlede et samarbeid med en av verdens aller verste terrororganisasjoner for å oppnå **forsoning** .⁵

I eksempel (a) brukes minst to begrepsmetaforer for å uttrykke at det fins en risiko for terrorisme (formodentlig), og at *vi* derfor må sørge for god beredskap og sikkerhet. Den første er konstituert av *bak neste hjørne* som er en instans av en tidsmetafor der TIDEN blir forstått som en BEVEGELSE GJENNOM ET LANDSKAP (se blant annet Kövecses (2010)). I akkurat dette eksemplet vil en hendelse, formodentlig et terrorangrep, bli påtruffet *bak neste hjørne*, altså innenfor kort tid. En annen begrepsmetafor som er tilstede i (a) er ABSTRAKT STRUKTUR SOM FYSISK STRUKTUR gjennom formuleringa «*tetter sikkerhets- og beredskapshull*». Her blir det abstrakt forholdet 'dårlig eller uoptimal sikkerhet eller beredskap' begrepsliggjort av et fysisk hull som må tettes. Videre sier ytring (a) implisitt at det tidligere har vært andre *hevnlystne terrorister* ved bruk av det modifierende elementet *den neste* og at tilstedeværelsen av en slik hevnlysten terrorist sannsynliggjør terrorangrep jamfør behovet for sikkerhet og beredskap. Alt i alt blir *terroristen* i utsagn (a) framsatt som en fiende gjennom at vedkommende, som det blir hevdet, søker hevn mot et udefinert «vi». I tillegg kan et hevnangrep komme når som helst, jamfør *bak neste hjørne*, hvilket nødvendiggjør at vi *fortløpende* fyller igjen de abstrakte hullene i sikkerhets- og beredskapsapparatet vårt.

²Tilordningene i figur 6.1 representerer et utvalg mulige tilordninger mellom domenet KRIG og TERROR.

³cpos12632975

⁴cpos24948572

⁵cpos18952093

Eksempel (b) er konsistent med bildet av to armeer som møtes. Her finner vi også begrepsmetaforen ABSTRAKT STRUKTUR SOM FYSISK STRUKTUR gjennom formuleringa *vi står overfor*, der terrororganisasjonen ISIL blir begrepsliggjort som en entitet «vi» står på motsatt side av. En logisk følgeslutning av dette kan være at terrororganisasjonen er vår fiende eller motstander siden den befinner seg på motsatt side av oss, i og med at vi står overfor den. En annen følgeslutning er at terrororganisasjonen ikke inngår blant dem som omfattes av pronomenet *vi*.

Eksempel (c) på sin side inneholder ingen spesielt relevante begrepsmetaforer, men tilstedeværelsen av verbalsubstantivet *forsoning*, som forutsetter to stridende parter, vitner om at taleren framstiller terrororganisasjoner som fiender.

Ytringene i (a)-(c) illustrerer ulike måter tilordningen mellom terrorister, terrororganisasjoner og liknende blir framstilt som fiender i Stortingskorpuset. Disse framstillingene er konsistente med en begrepsliggjøring av TERROR som KRIG.

Å MOTVIRKE TERROR SOM Å BEKJEMPE EN FIENDE

(d) Den ekstremistiske terrororganisasjonen ISIL må **bekjempes**⁶.

(e) Terror må **bekjempes** hvor terror eksisterer, og hvor terrorister befinner seg ⁷.

(f) Det handler jo om å **bekjempe** et arnested for internasjonal terrorisme ⁸.

(g) Vil nå Regjeringen foreta en gjennomgang av retningslinjene, særlig av det kapitlet som går på Taliban og andre mennesker som har vært involvert i terrorvirksomhet, og redigere det på en slik måte at disse hindres opphold i Norge? Vil statsråden og Regjeringen også sørge for å ta kontroll og styring over UDI og UNE på en slik måte at vi får de resultatene og ønskene vi har i forhold til å gi opphold i Norge, nemlig å gi beskyttelse til de menneskene som har behov, og **bekjempe** terrorisme, som er et av de store målene som også Norge har sluttet seg til?⁹

Terrorbekjempelse omtales i ulike sammenhenger i Stortingskorpuset. Noen steder refereres det til bekjempelse av konkrete fiender, sånn som i eksempel (d) der den konkrete terrororganisasjonen ISIL opptrer.

I andre anledninger, sånn som i eksempel (e), er det litt mer usikkert akkurat hva eller hvem som skal bekjempes. Siden *terror* er en generell term som peker på et eller annet

⁶cpos25629438

⁷cpos6199141

⁸cpos11321740

⁹cpos2866424

innenfor sitt domene, blir det derfor ikke oppgitt i sammenhengen nøyaktig hva som skal bekjempes - annet enn et eller annet som har mer terror å gjøre - eller i hvilken forstand terror egentlig kan eksistere. Det kan likevel tenkes at henstillinga i eksempel (e) er at terror som sådan må bekjempes, og at bekjempelsen bør skje i bestemte områder.

I eksempel (f) er bekjempelsen ønsket å vedkomme et bestemt sted hvor internasjonal terrorisme har sitt utgangspunkt, et såkalt arnested. Mest trolig er dette snakk om et geografisk sted der en bestemt terrororganisasjon har tilholdssted. Jamfør krigsmetaforen kan dette ses på som en ekvivalent til å innta en fiendes base, eller ufarliggjøre et viktig strategisk punkt der fienden for eksempel har sitt kommandosenter, eller trenings- eller rekrutteringsbase.

I eksempel (g) brukes også *bekjempe terrorisme*, men her er konteksten asylpolitikk. Den såkalte bekjempelsen skjer her gjennom å forhindre at mennesker som har vært involvert i terrorvirksomhet får oppholdstillatelse i Norge. Selv om dette er et hovedsakelig passivt tiltak mot terror som ikke nødvendigvis har så stort omfang, brukes likevel en aktiv term som *bekjempe*. Denne ordbruken kan tyde på at *bekjempe* er konvensjonalisert som terminologi for tiltak mot terror, uavhengig av tiltakets omfang.

Termen *bekjempelse* og variasjoner av denne er, som vist i kapittel 4 og 5, nært kollokert og forbundet med terror. Selv om det i en viss utstrekning er konvensjonelt å bruke denne termen synonymt med for eksempel *motarbeide*, *motvirke*, *avverge* og lignende, er *bekjempe* langt nærmere assosiert med voldsbruk og strid enn sine synonymmer. Rota 'kjempe' sin primære betydning er ifølge NAOB 'å slåss' eller 'føre krig', mens Bokmålsordboka gir betydningene 'slåss', 'stri'. Denne termbruken antyder dermed en krig med en fiende som skal overvinnnes ved hjelp av vold og makt. Eksemplene (d)-(g) er i så måte konsistente med krigsmetaforen siden de gir politiske tiltak for å motvirke terror en felles struktur med krig gjennom bruken av verbet *bekjempe*.

ANGREP

(h) Gjennom statsministerens og justis- og beredskapsministerens redegjørelser, innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen og vedtaket som vi vil samle oss om om ikke så lenge, erkjenner vi at vi ikke var godt nok forberedt da terroranslaget **rammet oss og vårt land**.

(i) De gjorde en fantastisk jobb alle de som satte egne liv i fare, da **vi som nasjon ble utsatt** for det verste terrorangrepet

siden annen verdenskrig.¹⁰

(j) **Vi har opplevd** terroranslag i hjertet av Europa av ytterliggående fundamentalistiske terrorgrupper, og fortsatt er truselen om terror reell.¹¹

(k) Det er eit kjempestort spørsmål, som seier noko om at ein må innretta tenestene etter dei grupperingane og personane som kan tenkjast å **gå til angrep på Noreg** med terrorhandlingar, slik som det skjedde den 22. juli.¹²

I eksempel (i) kontekstualiseres terrorangrepet 22.juli i lys av den seneste krigen Norge var sterkt påvirket av, nemlig andre verdenskrig, hvilket påkaller en mental representasjon av terrorangrepet som en krigshandling.

I eksempel (j) blir Europa personifisert som levende med en kropp, jamfør formuleringa *i hjertet av Europa*. Videre i samme eksempel kan man finne en manifestasjon av begrepsmetaforen FEILPLASSERING gjennom termen *ytterliggående*. Denne metaforen brukes ifølge Mannsåker (2017) for å beskrive psykisk friske som rett plasserte (i sentrum), mens psykisk syke (eller andre som blir oppfatta som feil tenkende) befinner seg et stykke borte fra sentrum. De er *ytterliggående*, de har strena vekk fra den rette og beine linja det er forventet at man skal oppholde seg på. Denne begrepsliggjøringa har også gitt opphav til termen *ekstrem* som betyr 'ytterst', som jeg vil diskutere senere i dette kapitlet.

Eksempel (h)-(k) illustrerer hvordan et terrorangrep (eller -anslag, -handlinger eller -aksjon) kan bli framstilt som et angrep på enten «oss og vårt land», «vi som nasjon», et udefinert «vi», eller Norge. I samtlige eksempler blir angrep som treffer noe helt spesifikt, generalisert til å være angrep på noe langt større og mer generelt. Dette er sammenlignbart med en forståelse av spesifikke angrep i krig, jamfør eksemplet i kapittel 4 der Roosevelt uttalte at USA var angrepet av Japan etter Pearl Harbor. Den logiske følgen av en slik framstilling blir da at hendelsen har nærhet til alle som inngår i nasjonen, og at den som angrep nå må anses som en fiende av ikke bare de pårørende til angrepet, men en hel befolkning. På denne måten kan terrorangrep begrepsliggjøres som et angrep på noe helt annet enn det selve angrepet i beviselig forstand er siktet mot.

MOTANGREP

(l) **Me** har sett det vondes realitet. Det utfordrar oss til å forsterke **kampen mot terrorisme**— av alle slag og frå alle

¹⁰cpos14876665

¹¹cpos27826355

¹²cpos20487199

kantar.¹³

(m) Jeg vil fra denne talerstol på en dag som denne først få lov til å uttrykke medfølelse med dem som har vært rammet av terror i Mumbai i dag. Det er nok et eksempel på **viktigheten av å bekjempe internasjonal terrorisme**.¹⁴

(n) **Vi** kommer aldri til å **gi etter** for terrorister.¹⁵

Forståelsen av tiltak mot terror som en serie motangrep er også til en viss grad til stede i korpuset. Tilstedeværelsen til sammensetninger med *kontraterror*- er konsistent med denne begrepsliggjøringa (se kapittel 4), sammen med enkelte andre tilfeller.

I eksempel (l) blir det tatt til orde for en opptrapping av «kampen mot terrorisme» på bakgrunn av at et udefinert «vi» har «sett det vondes realitet». *Det vonde* i denne sammenhengen er terrorangrepet 22.juli, og utsagnet kan dermed leses som et ønske om motangrep.

I (m) ser vi litt av det samme, at et angrep påkaller et ønske om videre motstand mot og bekjempelse av terror.

Utsagnet i (n) kommer også i konteksten av et terrorangrep og innbefatter at et udefinert «vi» ikke «gir etter» for terrorister. Hva det innebærer å «gi etter» kommer ikke fram i konteksten, men man kan gå ut fra at motangrep tilhører alternativet å **ikke** gi etter.

Eksempel (l)-(n) gir ikke alene grunnlag for å si at norske stortingspolitikere drives av en hevnløst og agiterer for offensive motangrep. Til dette er de for få og for vage. Likevel er de konsistente med en slik forståelse, da de på ingen måte kontrasterer dette.

TERRORISTERS TILHOLDSSTED SOM FIENDENS BASE

(o) Målet vårt er å forhindre at **Afghanistan utvikler seg til en base for internasjonal terror**.¹⁶

(p) Det handler jo om å **bekjempe et arnested for internasjonal terrorisme**.¹⁷

(q) Den brede oppslutningen skyldes viktigheten av oppdraget, og at den har vært avgjørende for å stanse at **Afghanistan blir et oppmarsjområde for internasjonal terror**.¹⁸

Eksempel (o)-(q) dreier seg alle om Afghanistan som blir beskrevet som en/et (mulig) «base/arnested/oppmarsjområde» for internasjonal terror(isme). Denne tilordninga er kon-

¹³cpos14874687

¹⁴cpos715091

¹⁵cpos18605936

¹⁶cpos5174522

¹⁷cpos11321740

¹⁸cpos23925148

sistent med metaforen TERROR SOM KRIG. Fienden, i dette tilfellet terroristene, har et geografisk tilholdssted som man ønsker å innta med den virkning at de overgir seg eller flykter til et nytt sted.

Termen *oppmarsj område* i eksempel (q) aktiverer krigsmetaforen gjennom å begrepsliggjøre Afghanistan som et sted der terrorister ruster seg til strid.

Utsagnet i (p) uttrykker at hele stedet burde bekjempes, noe som formodentlig betyr at stedet bør opphøre å være et arnested for terror, men at stedet i seg selv likevel skal bestå i etterkant.

Som vist gjennom eksempel (a) - (q) kan man finne manifestasjoner av flere av krigsmetaforens ulike tilordninger mellom terrordomenet og krigsdomenet i Stortingskorpuset. Dette tyder på at krig ikke er en tilfeldig metafor som begrepsliggjør terror på enkelte plasser, men at det i stedet er en prominent og produktiv kognitiv forståelsesmodell for terror i Det norske storting. Samtidig som terroristene fører en «krig» mot et udefinert «oss» fører også «vi» en krig mot «dem», jamfør eksempel (r) - (t).

(r) Debatten om religion og ekstremisme hardnet til, nye fiendebilder ble skapt, og etter en opprinnelig bølge med dyp sympati og solidaritet med USA ble verdenssamfunnet dypt splittet som følge av **USAs globale krig mot terror**.¹⁹

(s) Norge ble med på krigen i Afghanistan. Det skulle bli en kort **krig mot terror**.²⁰

(t) Et tiår med **krig mot terror** har ikke skapt en verden uten terror.²¹

I ytring (r) til (t) beskrives tiltak mot terror som en regelrett krig. I eksempel (r) er det USA som blir hevdet å drive krig mot terror, mens ytringa i (s) har Norge som agens. En videre diskusjon av begrepsmetaforen TERROR SOM KRIG blir å finne i diskusjonskapitlet.

6.1.2 Kriminalitet

Kriminalitet er òg et kildedomene som blir aktivert i omtalen av terror. Med dette kildedomenet er det mindre sikkert at vi har med en metafor å gjøre, tatt i betraktning at terrorvirksomhet unektelig må regnes som en form for kriminalitet. Kriminalitet har dessuten ingen mer basal betydning enn forbrytelse/ulovlig handling, som jo er den betydninga som aktiveres når jeg påpeker at terror *er* en type kriminalitet. Likevel må kriminalitet

¹⁹cpos19842598

²⁰cpos24947415

²¹cpos18608366

regnes som en begrepsliggjøring av terror, en kognitiv kunnskapsbase vi henter informasjon fra for å få en forståelse av terror, eller rettere sagt en idealisert kognitiv modell (IKM) som inngår i begrepet TERROR. I en IKM er det ikke like aktuelt å snakke om tilordninger fra et domene til et annet, som det er å snakke om en felles struktur. I figur 6.2 har jeg derfor illustrert ekvivalenter mellom domenene kriminalitet og terror.

Kriminalitet	↔	Terror
Kriminell person/gruppe	↔	Terrorist/Terrororganisasjon
Lovbestemmelser	↔	Terrorlover/Terrorlovgivning
Håndhever	↔	Antiterrorpoliti/antiterrorenhet
Kriminell handling	↔	Terrorhandling

Figur 6.2: Ekvivalenter i «kriminalitetsmodellen» til TERROR

Figur 6.2 viser at sentrale elementer i konseptet KRIMINALITET korresponderer med terrorterminologi fra Stortingskorpuset. En forklaring på dette er at terrortermene på høyre side av figuren er motivert av en IKM som jeg heretter vil kalle «kriminalitetsmodellen», altså en kognitiv modell med strukturell innflytelse på begrepet TERROR. Siden dette kapitlets hovedformål er å analysere metaforer, vil jeg ikke gi faktiske eksempler på kriminalitetsmodellens manifestasjoner, da denne for det første er tydelig identifiserbar i terrorterminologien og for det andre ikke bygger på begrepsmetaforer.

6.1.3 Ideologi

Ideologi er en ullen kategori å arbeide med, og man som Goatly (2007) påpeker, bruke en hel bok på å forsøke å definere hva ideologi i realiteten er. Å operere med *ideologi* som et kildedomene i en begrepsmetafor er dermed ikke spesielt tilrådelig med tanke på at IDEOLOGI på mange måter er et vel så mangeartet og abstrakt begrep som TERROR. Derfor introduseres domenet ideologi her med et annet mål for øye, nemlig å analysere det metaforiske innholdet i termene *ekstrem*, *radikalisering* og *islamisme* med avledninger, som kan sorteres innunder overskrifta *ideologi* og som er kollokerte med terror.

EKSTREM(ISME)

Adjektivet *ekstrem*, med sine avledninger *ekstremist*, *ekstremisme* og *ekstremistisk* er kol-

lokert med *terrortrussel*, *terrororganisasjon*, *terrorisme* og *terrorist*. Termen bygger på en begrepsmetafor der plassering utenfor et abstrakt sentrum innebærer et avvik eller en feil. I og med at *ekstrem* kommer av latin *extremus* som betyr 'ytterst' (NAOB), kan man slutte at en *ekstrem* person, organisasjon eller lignende befinner seg ytterst, altså langt vekk fra sentrum. *Ekstremisme* blir med dette en avvikende ideologi som enten ligger langt til høyre eller venstre på den politiske skalaen, langt unna ikke-ekstremister eller personer med «normal» og «sentrumsnær» ideologi.

- (a) Vi må imøtegå det som er motivasjonen for terror: **ekstreme** holdninger. Ikke alle **ekstremister** er terrorister, men alle terrorister er **ekstremister**.²²
- (b) Trusselen fra terrorister og **ekstremister** kommer fra alle kanter, og noen av dem kler på seg religiøse klær i tillegg.²³
- (c) Den **ekstremistiske** terrororganisasjonen ISIL må bekjempes.²⁴

I eksempel (a) uttrykkes det at et udefinert «vi» må imøtegå, *ekstreme*, eller ytterliggående, holdninger. Selv om *imøtegå* like gjerne kunne betydd at «vi» skulle nærme oss ytterliggående holdninger, altså bevege oss lenger bort fra sentrum selv, er det heller snakk om at «vi» skal argumentere og arbeide mot disse holdningene. Her blir *imøtegå* en manifestasjon av metaforen ORGANISERING SOM FYSISK STRUKTUR (diskutert i kapittel 4), der den man beveger seg mot er ens motstander og konkurrent, hvilket i sin tur aktiverer begrepsmetaforen TERROR SOM KRIG, hvor terroristene er «våre» fiender som vi marsjerer *mot*, eller imøtegår. Videre i (a) uttrykkes det at alle terrorister er ekstremister, hvilket plasserer terrorister i utkanten som avvikere. Nøyaktig hva avviket består i blir ikke nevnt i denne konteksten.

I utsagn (b) blir *terrorister* og *ekstremister* sidestilt som kilde til en trussel som *kommer fra alle kanter*, altså fra mange steder. I den påfølgende setninga ytres det i tillegg at *terroristene* og *ekstremistene* ifører seg *religiøse klær*. Det lar seg ikke avgjøre fra konteksten om *religiøse klær* er ment som en henvisning til at terroristene og ekstremistene er religiøse eller om det skal tolkes med sin mest basale betydning.

I eksempel (c) finner vi terrororganisasjonen ISIL som har et attributivt adjektiv *ekstremistisk* knyttet til seg. I følge NAOB er *ekstremistisk* en avledning av *ekstrem* som

²²cpos15810565

²³cpos26257435

²⁴cpos25629437

uttrykker at de ytterliggående oppfatningene eller holdningene er av religiøs eller politisk art. Utsagnet kan derfor tolkes som at terrororganisasjonen ISIL, som har ytterliggående politiske og/eller religiøse standpunkt, må bekjempes, altså på et eller annet vis overvinnnes eller ufarliggjøres. Det ekstreme blir i eksemplene (a)-(c) definert relativt til den som taler, der taleren befinner seg i sentrum, og ekstremistene befinner seg på god avstand i periferien. Hvor sentrum og periferi er, og hvem som befinner seg hvor, vil nødvendigvis fluktuere ut fra talerens begreper. Sånn sett er *ekstrem* en term som er flertydig, og som i stor grad er betinget av konteksten.

RADIKALISERING

Termen *radikalisering* velger jeg også å knytte til IKM-en IDEOLOGI siden den kan relateres til politiske holdninger og verdier. Termen er til en viss grad kolloktert med *terror*, men har sin sterkeste kollokasjon med *voldelig* og *ekstremisme*. Både NAOB og Bokmålsordboka attesterer at *radikalisering* er avledet av den latinske rota *radix* med betydning 'rot'. Noe radikalt er med andre ord noe som griper inn til røttene av noe. For eksempel en politisk bevegelse som vil endre grunnleggende sider ved samfunnet, kan bli omtalt som radikal. Dette kan man tolke som et samspill mellom begrepsmetaforene VIKTIGHET SOM DYBDE og OPPFATNINGER/ABSTRAKTE SYSTEMER SOM PLANTER, (se Lakoff et al. (1991) og Kövecses (2010)). Sistnevnte er manifestert i bruken av termen *rot* hvis mest basale betydning refererer til en plantedel. Her blir samfunnet forstått som en plante, hvor *de radikale* ønsker å endre oppfatninger eller ideer som er inkorporert i plantas røtter, altså det mest grunnleggende. Førstnevnte metafor gir bare ytterligere betydning av røttene, som jo er en vital plantedel, men som i tillegg ligger dypt i jorda, hvilket tilfører ytterligere viktighet gjennom begrepsmetaforen VIKTIGHET SOM DYBDE. Her er noen eksempler på bruk av *radikalisering* i Stortingskorpuset:

(d) Strategien er basert på tiltak i enkeltland og på innsats på EU-nivå når det gjelder forebygging av terror, bekjempelse av **radikalisering**, organisert kriminalitet og cyber-kriminalitet.²⁵

(e) Og det foreslås å opprette et bistandsprogram på 100 mill. kr mot **radikalisering**, voldelig ekstremisme og terrorisme.²⁶

(f) Målene er[.] å forebygge **radikalisering** og voldelig ekstremisme[,] å samarbeide internasjonalt om forebygging og bekjempelse av terrorisme[,] å avverge og avdekke terrorhandlinger før de finner sted[,] å beskytte samfunnet og gjøre det godt

²⁵cpos27826751

²⁶cpos29098766

rustet mot terrorangrep[,] å håndtere terrorangrep på best mulig måte – om det igjen skulle ramme oss på et eller annet vis.²⁷

I eksempel (d) er frasen *bekjempelse av radikaliserings* brukt. Her blir *radikaliserings* framstilt som en konkret fiende som man kjemper imot. Hva slags type radikaliserings det er snakk om blir ikke oppgitt, men man kan, ut fra sammenhengen, anta at det er radikaliserings som kan komme til å generere en eller annen form for kriminalitet eller vold. Likevel framgår det ikke fra sammenhengen hva *radikaliserings* er ment å vise til. Vi mangler for eksempel informasjon om hvilke og hvem sine røtter som vil bli bestridt av hvem i den uønskede radikaliseringsa. Radikaliserings er tross alt en prosess som kan vedkomme mange ulike system og forhold, men dette tas ikke hensyn til i utsagn (d), som dermed må kunne sies å være nokså uspesifikt.

Det samme gjelder eksempel (e) der *radikaliserings* sidestilles med *voldelig ekstremisme* og *terrorisme*. Mens *radikaliserings* er en prosess, er *ekstremisme* og *terrorisme* mer statiske størrelser. Førstnevnte blir her modifisert av adjektivet *voldelig*, som etter begrepene til Warren (1984) her må sies å ha en karakteriserende eller skildrende funksjon. Betydningen blir derfor noe i retning av 'ytterligående holdninger som kan skildres som voldelige'. Videre er *terrorisme* per definisjon en ideologi med vold som metode. Med utgangspunkt i dette kan det være fristende å klassifisere *radikaliseringsa* som det blir referert til i eksempel (e) som en type prosess som leder til at mennesker henfaller til henholdsvis *voldelig ekstremisme* og *terrorisme*, som igjen har flere likhetstrekk.

I eksempel (f) ser vi igjen at *radikaliserings*, *voldelig ekstremisme* og *terrorisme* opptrer i nærhet til hverandre, hvilket understreker relevansen av å se nærmere på termene *ekstremisme* og *radikaliserings* i undersøkelsen av begrepet TERROR.

ISLAMISME

En tredje term som er relatert til den ideologiske siden av terrorbegrepet er *islamisme*, med sine avledninger *islamistisk* og *islamist*. I Stortingskorpuset kan man finne konstellasjoner av typen *ekstreme islamistiske miljøer*, *radikal islamistisk terrorgruppe*, *radikal/ekstrem islamisme*, *radikal/ekstrem islamist*, *islamistisk ekstremisme*, *islamistisk terrorisme*, *islamistisk terrorangrep* og andre variasjoner over disse. I det hele tatt ser termen ut til å være veldig fleksibel rent syntaktisk, og det er ved første øyekast vanskelig å se hva som

²⁷cpos20546795

er forskjellen på den adjektivistiske og substantivistiske bruken, for eksempel hva som er forskjellen på *islamistisk ekstremisme* og *ekstremistisk islamisme*. Termen *islamisme* blir i alle fall av Bokmålsordboka og NAOB definert som en politisk ideologi som bygger på en form for islamsk fundamentalisme, eller i det minste strenge islamske lover og idealer. I seg selv bygger ikke *islamisme* på noen bestemt metafor, da det simpelthen er en avledning av navnet på en verdensreligion. Avledningsmorfemet *-isme* avslører riktignok at vi har med en ideologi å gjøre. Selv om termen i seg selv ikke er metaforisk, blir også denne anvendt i metaforiske sammenhenger i Stortingskorpuset, jamfør (g)-(i).

(g) Her konkluderte de med at det var mer enn 50 pst. sannsynlig at Norge ville oppleve forsøk på terroranslag fra ekstreme **islamistiske** grupperinger innen tre–fem år.²⁸

(h) Antall terrorangrep i Vesten som er motivert av ekstrem **islamisme**, er således i markant økning.²⁹

(i) Derfor har regjeringen lagt fram en stortingsmelding der vi foreslår våre tiltak for å bekjempe ekstremisme, men til forskjell fra Fremskrittspartiet, som kun er opptatt av **islamistisk** ekstremisme, som jeg er dundrende imot – jeg er dundrende imot **islamistisk** ekstremisme – sier vi at vi er imot alle former for ekstremisme.³⁰

I eksempel (g) blir konstellasjonen *islamistiske grupperinger* modifisert av adjektivet *ekstrem*. Her har vi med ulike adjektivrelasjoner å gjøre. Adjektivet *islamistisk* står i en klassifiserende rolle overfor nomenet *gruppering*, i og med at en *islamistisk gruppering* er en type gruppering. Adjektivet *ekstrem* står på sin side i en skildrende rolle overfor adjektivfrasen *islamistisk gruppering*. Her svarer ikke modifikasjonen på spørsmålet om hvilken type islamistisk gruppering det er snakk om, men snarere hvordan den islamistiske grupperinga er. Modifikasjonen er i tillegg metaforisk siden ekstrem betyr 'ytterliggående' og plasserer derfor den islamistiske grupperinga i periferien relativt til avsender. Det kan også påpekes i denne sammenhengen at en islamistisk gruppering i alle fall relativt til gjengs oppfatning nødvendigvis må være ytterliggående for å bli klassifisert som *islamistisk*, og at eksempel (g) derfor inneholder en pleonasje.

I eksempel (h) og (i) forekommer henholdsvis frasene *ekstrem islamisme* og *islamistisk ekstremisme*. Distinksjonen i disse eksemplene er også skapt av ulike adjektivfunksjoner (se Warren (1984)). I eksempel (h) er forholdet mellom *ekstrem* og *islamisme* igjen av skildrende art, i og med at *ekstrem* er en karakteristikk av islamismen.

I (i) anvendes *islamistisk* derimot for å klassifisere hva slags type ekstremisme det er

²⁸cpos18939981

²⁹cpos27931760

³⁰cpos25632201

snakk om. Avsender poengterer nettopp dette, at hen er opptatt av alle slags typer ekstremisme og at den islamistiske bare er én av disse. I begge eksemplene blir islamismen plassert i et fysisk rom med god avstand til avsender, jamfør bruken av *ekstrem* og *ekstremisme*. I eksempel (i) forekommer for øvrig metaforen som er diskutert i kapittel 4, hvor avsenderen uttrykker at hen er (dundrende) *imot* islamistisk ekstremisme, altså at vedkommende tilhører gruppa som står på motsatt side av, overfor, en tenkt gruppe tilhengere av islamistisk ekstremisme. Avsenderen plasserer seg med dette blant islamistisk ekstremismes motstandere.

Termene *ekstrem*, *radikalisering* og *islamistisk* med tilhørende avledninger knytter seg alle til den ideologiske eller holdningsrelaterte siden av terror. Disse har jeg her brukt som eksempler for å vise at også den språklige omgangen med den ideologiske siden av terror innebærer en god del metaforbruk. Siden disse termene er kollokerte med terrortermer har de derfor også innvirkning på terrorbegrepet som sådan.

6.1.4 Opprør

Blant de ulike forståelsesmodellene for terror er TERROR SOM OPPRØR en man kanskje intuitivt ville tenkt at var tilstede i Stortingskorpuset. Bokmålsordboka og NAOB definerer *opprør* som en voldelig eller væpna motstand mot etablerte myndigheter eller makthavere. Sånn sett passer merkelappen godt på terrorister, som etter definisjonen utfører voldelige aksjoner med bestemte politiske formål. Likevel lar det seg ikke helt enkelt gjøre å finne språklige sammenhenger der det er tydelig at terror blir forstått som en type opprør. Blant terrortermene fins helt klart eksempler på termer som er konsistente med en slik forståelse, sånn som *terroraksjoner*, *terrorbevegelse* eller *terrorgruppering*, men disse er likevel få, og ikke eksklusive for domenet opprør. Et korpussøk på *opprør* med *terror* innenfor samme kontekst gir blant annet følgende formuleringer:

(a) Kampen mot **opprør, terror og ustabilitet** blir aldri mer effektiv enn kvaliteten på den regjeringen vi ønsker å støtte.³¹

(b) De er verken mellomstatlige eller tradisjonelle borgerkriger og har regionale dimensjoner og uklare skillelinjer mellom **opprørsgrupper, terrorister og kriminelle nettverk**.³²

³¹cpos5175469

³²cpos29226690

(c) Vi må tørre å ta debatten rundt hvem det er som i hovedsak gir finansielle bidrag til f.eks. **opprørsgruppene** i Mali og Sahel. Disse **terroristene** kunne ikke ha skaffet seg verken våpen, biler eller rekrutter hvis det ikke var noen som var villig til å finansiere operasjonen.³³

I eksempel (a) og (b) blir *opprør* og *opprørsgrupper* ramset opp sammen med henholdsvis *terror* og *terrorister*. I (b) blir det til og med gjort et poeng ut av at det, som det framgår av resten av konteksten, er uklare skillelinjer mellom terrorister og opprørsgrupper i Sahel, Nord-Afrika og Midtøsten. Dette tyder på at avsenderne behandler opprør og terror som distinkt adskilte kategorier.

I eksempel (c) har vi derimot en opprørsgruppe i setning 1 som får benevnelsen *terrorister* i setning 2. Her behandler avsenderen *opprørsgrupper* og *terrorister* som to sider av samme sak. Dette er det tydeligste, og eneste klare eksempelet jeg har funnet på at terror blir forstått som opprør i Stortingskorpuset. Ut fra mine funn er det derfor grunnlag for å hevde at TERROR SOM OPPRØR er en marginal og nærmest ubetydelig forståelsesmodell i Stortinget.

6.1.5 Katastrofe

En siste forståelsesmodell som lar seg avtegne blant terrorkollokatene har jeg valgt å kalle *katastrofe*, men jeg kunne like gjerne kalt den *tragedie* eller *ulykke*. Modellen strukturerer begrepet TERROR, og da i særdeleshet TERRORANGREP, som en skjebnesvanger og grusom hendelse, ikke bare med sterke fysiske skader på de umiddelbare ofrene, men også stor psykiske skadevirkning på mennesker med større eller mindre tilknytning til ofrene eller åstedet for angrepet. To av disse termene, *katastrofe* og *tragedie*, har sin basis i begrepsmetaforen LIVET SOM SKUESPILL (diskutert av blant annet Kövecses (2010)). Termene stammer, ifølge Bokmålsordboka og NAOB, fra antikkens festspill der *tragedie* er betegnelsen på et handlingsforløp med en sørgelig eller fatal slutt for protagonisten, og *katastrofe* er et uheldig vendepunkt i et slikt handlingsforløp. Disse opprinnelige betydningene er nok i varierende grad aktive i dagens norsk, og det er ikke sikkert at den mest basale betydningen av *katastrofe* er 'vendepunkt' i en samtidens kontekst. Likevel er definitivt begrepsmetaforen LIVET SOM SKUESPILL eller mer generelt LIVET SOM EN HISTORIE en aktiv forståelsesmodell, og man kan se for seg at nettopp denne forståelsen av livet kan mo-

³³cpos18836543

tivere en framstilling av terrorangrep som tragiske og som et sørgelig eller skjebnesvangert vendepunkt i noens livshistorie. På samme måte som man kan leve seg inn i og føle empati med protagonisten i en tragedie, kan man gjøre det samme med «protagonistene» eller de berørte av en tragedie i den virkelige verden. Den siste termen, *ulykke*, er et antonym til *lykke*, som i grunn har mange betydninger, blant annet 'heldig sammentreff', 'flaks' eller '(varig) glede'. Termen *ulykke* kan dermed forstås som det motsatte av disse tingene, men brukes også konvensjonelt om hendelser som forvolder stor skade, jf. Bokmålsordboka og NAOB sine definisjoner. I eksempel (a) - (d) er disse tre termene brukt i samband med terror.

(a) På vegne av et samlet storting vil jeg uttrykke vår dypeste medfølelse med alle som er rammet av **tragedien** i regjeringskvartalet og på Utøya. Uten den heltmodige innsatsen fra dem som var på plass, både i Oslo og på Utøya, kunne terroreren hatt enda flere ofre.³⁴

(b) Vel to måneder har gått siden Stortinget mintes ofrene etter **terrorkatastrofen** 22. juli.³⁵

(c) Vi føler sterkt med de mange hundre menneskene som havnet i gisseltakernes vold, og som overlevde **terrormarerittet**, men som må leve videre med umenneskelige inntrykk og opplevelser.³⁶

(d) Jeg vet ikke om det ville ha betydd noe den 22. juli, men det kan bety noe ved et eventuelt annet terrorangrep eller ved en større ulykke.³⁷

I eksempel (a) blir terrorangrepet 22.juli framstilt som en tragedie, og vi har da med begrepsmetaforen LIVET SOM HISTORIE å gjøre, som diskutert over. I forlengelsen av første setning i eksempel (a) blir det trukket fram at noen gjorde en *heltmodig innsats*. Dette antyder at det i tragedien om 22.juli også fantes helter, hvilket understreker at forståelsen av hendelsen delvis tar form som en historie eller fortelling. Begrepsliggjøringa av hjelpepersonell og frivillige som helter og hele hendelsen som en tragedie kan forstås som to konkrete tilordninger mellom kildedomenet HISTORIE/FORTELLING og måldomenet LIV. Her kunne man hevdet at måldomenet er «terrorangrep», men jeg tolker det som at termen *tragedie* er en betegnelse på en intersubjektiv opplevelse, altså en virkning av terrorangrepet, framfor

³⁴cpos12570957

³⁵cpos12583802

³⁶cpos18606012

³⁷cpos14878810

selve terrorangrepet, altså årsaken. Denne tolkninga innebærer at *tragedie* er eksempel på en VIRKNING FOR ÅRSÅK-metonymi, der det ikke er terrorangrepet per se, men resultatet - de mange skadde og omkomne - som konstituerer det som blir beskrevet som en tragedie. Tragedien angår derfor først og fremst enkeltmenneskers livsløp, og på denne måten kan man si at begrepet TRAGEDIE blir anvendt for å begrepsliggjøre og strukturere en hendelse i enkeltmenneskers liv.

I eksempel (b) blir 22.juli omtalt som en *terrorkatastrofe*. Her tolker jeg det ikke som at katastrofe i betydninga 'vendepunkt' blir aktivert, men at det snarere er snakk om katastrofe i betydninga 'omfattende ulykkelig hendelse'. Jeg regner ikke denne betydninga som en metaforisk overføring, da det metaforiske innholdet i *katastrofe* i hovedsak angår oppstandelsen til betydninga 'omfattende ulykkelig hendelse'. Slik jeg ser det blir ikke den basale betydninga 'vendepunkt' aktivert gjennom *katastrofe* i moderne norsk. Som påpekt i kapittel 5 fins det i sammensetninga *terrorkatastrofe* et årsak-virkning-forhold mellom forledd og etterledd i den forstand at katastrofen er forårsaket av terror.

I eksempel (c) støter vi på en beslektet term til *katastrofe* og *tragedie*, som også har metaforisk tilsnitt. Termen *terrormareritt* gjør bruk av ordet for vond drøm hvis etymologi tar oss til gammel folketro om en mare som ifølge Bokmålsordboka var en kvinnelig vette som satte seg på brystet til de som sov. Maren var en uhyggelig skapning, og slik har et mareritt antatt betydninga vond drøm. I eksempel (c) er det snarere snakk om en virkelig hendelse, og det er hovedsakelig det vonde og redselsfulle ved et mareritt som blir projisert over på terrorhendelsen i In Amenas i Algerie i 2013 (som er hendelsen det refereres til i konteksten). Den virkelige hendelsen deler struktur med et mareritt ved å ha en start og en slutt, hvor det i mellom oppleves som skummelt eller som en lidelse. De to kan likevel ikke sammenlignes i utfall, der marerittet i verste fall resulterer i en varig redsel, mens terrorangrepet resulterte i rundt 40 døde. Utsagnet spesifiserer riktignok at det for de overlevende var et mareritt, og avsenderen tar her, bevisst eller ubevisst, høyde for at marerittmetaforen passer bedre for dem som overlevde enn dem som døde.

Eksempel (d) føyer seg inn i rekka av samtlige utsagn der *terror* og *ulykke* opptrer i nærhet til hverandre, hvor *ulykke* og *terror* blir ramset opp som forskjellige ting³⁸. Dette kan forklares ved at definisjonen til *ulykke* er 'tilfeldig større skade', hvilket gjør det uegnet til å betegne terrorangrep som per definisjon ikke er tilfeldige.

³⁸En større ulykke i eksempel (d) står ikke relativt til 22.juli i betydningen 'større ulykke enn 22.juli'. Det er snarere snakk om en stor ulykke, selv om komparativformen benyttes.

I eksempel (a-d) ser vi at termene *tragedie*, *katastrofe* og *mareritt* blir brukt for å begrepsliggjøre terror, mens *ulykke* etter alt å dømme ikke anvendes til dette formålet.

6.1.6 Oppsummering metaforanalyse

I denne metaforanalysen har jeg identifisert og diskutert fem potensielle forståelsesmodeller, eller idealiserte kognitive modeller, for terror, nemlig KRIG, KRIMINALITET, OPPRØR, IDEOLOGI og KATASTROFE, og funnet at fire av disse, alle bortsett fra OPPRØR, er synlig manifestert i Stortingskorpuset. Modellene utgjør sannsynligvis ikke en uttømmende mengde av det som er mulig å finne i korpuset, ei heller er de ment som strengt adskilte kategorier. Likevel kan det hevdes, med basis i kollokasjonsanalysene og terminologien som er oppdrevet gjennom disse, at akkurat disse modellene utgjør en sentral del av forståelsesgrunnlaget for terror i Stortinget, i alle fall slik det framstår i språkbruken. Blant modellene er det mye som tyder på at «krigsmodellen» er den som er tydeligst metaforisk. Denne er i tillegg sterkt innprentet jamfør både en høy frekvens av relevante kollokater og sammensetninger, og en systematisk tilstedeværelse av uttrykk som konstituerer flere sentrale tilordninger mellom domenet KRIG og TERROR. På motsatt side er kriminalitetsmodellen den som er tydeligst ikke-metaforisk. Her også finner man et systematisk sett med ekvivalenter mellom domenene TERROR og KRIMINALITET som understreker at terror også omtales og forstås som en type kriminalitet.

«Ideologimodellen» er konstituert gjennom en serie termer som behandler og beskriver terrorisme som et ideologisk fenomen, det vil si et fenomen som er relatert til politiske og/eller religiøse holdninger og standpunkt. Å bryte opp domenet IDEOLOGI i et sett med tilordninger er imidlertid en problematisk øvelse, og jeg har derfor i dette kapitlet nøyd meg med å diskutere tre termer som konstituerer ideologimodellen, og deres metaforiske innramming eller basis.

«Katastrofemodellen» er på sin side en marginal forståelsesmodell som opptrer i kontekst av konkrete terrorangrep. Modellen har en metaforisk basis, men det metaforiske innholdet er ikke nødvendigvis identifiserbart i moderne norsk uten tilstrekkelig etymologisk kunnskap. Manifestasjonene av denne modellen i Stortingskorpuset er etter alt å dømme mindre systematiske og mangfoldige enn for krigs- og kriminalitetsmodellen.

De mest sentrale funnene fra metaforanalysen vil bli behandlet i diskusjonskapitlet.

6.2 Metonymianalyse

I det følgende vil jeg presentere empiri for at begrepsmetonymier aktiveres i omtale av terror og relaterte fenomener. Analysen er strukturert som en gjennomgang av de ulike metonymiske kildene som ble identifisert i terrorterminologien og presentert på slutten av kapittel 5. Som nevnt i begynnelsen av inneværende kapittel er selve termen *terror* et resultat av en metonymi, og en videre diskusjon av denne vil finne sted under kilden VIRKNING.

6.2.1 Sted

Kilden STED er konstituert av et knippe stedsnavn som er å finne blant kollokatene til *terror* og dens avledninger og sammensetninger. Steder er erfaringsmessig sterkt assosiert med hendelser. For et menneske er stedet det som er umiddelbart sanselig til enhver tid. Det er en nødvendig betingelse for en hendelse at den har funnet sted (!) et bestemt sted, og derfor kan man si at det finnes en pragmatisk funksjon som knytter sted og hendelse sammen, hvilket åpner for å bruke det ene som stedfortreder (bokstavelig talt, nesten) for den andre. I relasjon til terror er også sted en sentral komponent, da det åpenbart har høy relevans hvor for eksempel et terrorangrep inntreffer, der en gitt persons følelsesmessige reaksjon på et slik angrep har tett sammenheng med hvor nært angrepet treffer vedkommende. Blant terrorkollokatene er flere stedsnavn tilstede, og de følgende eksemplene er konkrete tilfeller i Stortingskorpuset hvor enkelte av disse opptrer i en metonymisk funksjon.

(a) **In Amenas** er en påminnelse om at internasjonal terrorisme kan være en trussel mot fredelig næringsvirksomhet.³⁹

(b) Målet vårt er å forhindre at **Afghanistan** utvikler seg til en base for internasjonal terror.⁴⁰

(c) Forskningsdirektør Arne Strand ved Chr. Michelsens Institutt uttalte nylig at **Afghanistan** er et godt bilde på hvordan krigen mot terror har gått de siste ti årene.⁴¹

(d) Men jeg mener likevel at ingen i Norge kunne være godt nok forberedt på den grenseløse ondskap som rammet **regjeringskvartalet** og **Utøya**.⁴²

³⁹cpos18602765

⁴⁰cpos5174514

⁴¹cpos13437149

⁴²cpos12908612

(e) Debatten om religion og ekstremisme hardnet til, nye fiendebilder ble skapt, og etter en opprinnelig bølge med dyp sympati og solidaritet med USA ble verdenssamfunnet dypt splittet som følge av **USAs globale krig** mot terror.⁴³

Eksempel (a) er en manifestasjon av en typisk STED FOR HENDELSE begrepsmetonymi, der navnet på et bestemt sted, *In Amenas*, blir referansepunktet for en hendelse som har inntruffet på dette stedet, i dette tilfellet et terrorangrep. Selv om konteksten til utsagnet i (a) hjelper en å avsløre at det er snakk om en metonymi, kan utsagnet i (a) også tolkes bokstavelig, at stedet i seg selv utgjør påminnelsen og ikke hendelsen som fant sted der. Dette av samme grunn som også motiverer metonymien; at stedet og hendelsen er erfaringsmessig tett sammenknyttet, at stedet er en nødvendig betingelse for hendelsen, og videre at hendelsen har en stor påvirkning på stedets biografi og derfor på stedet i sin helhet. Resultatet er at hendelsen og stedet blir nærmest uløselig sammenknyttet i en gjensidig assosiativ forbindelse.

Eksempel (b) er ikke åpenbart en metonymi, men kan definitivt tolkes som det. En tolking kan være at landet eller området Afghanistan kan utvikle seg til å bli en base for internasjonal terror i den forstand at «internasjonal terror» overhodet fins i Afghanistan. En annen tolkning er at det er snakk om konkrete baser. Med denne tolkninga vil man kunne slå fast at Afghanistan i sin helhet umulig kan bli en eneste stor base for internasjonal terror, men at det selvsagt kan bli installert slike baser i Afghanistan. Med en slik tolkning har vi med en HELHET FOR DEL-metonymi å gjøre, der *Afghanistan* står som stedfortreder for *et hvilket som helst sted innenfor Afghanistans grenser*. Resultatet av en slik metonymi kan blant annet være at problemet blir overdrevet, da metonymien benytter en større og mer omfattende størrelse som stedfortreder for noe mindre.

I eksempel (c) står *Afghanistan* som stedfortreder for en serie hendelser som finner sted i Afghanistan. Dette kan enten tolkes som en manifestasjon av begrepsmetonymien STED FOR HENDELSE; der *Afghanistan* blir referansepunktet for hendelser som finner sted i Afghanistan, eller det kan tolkes som en manifestasjon av begrepsmetonymien BEHOLDER FOR INNHOLD (CONTAINER FOR CONTAINED (Kövecses, 2010)); der Afghanistan begrepsliggjøres som en beholder med en fysisk innside og et bestemt innhold. Her har vi i så fall et samspill mellom begrepsmetonymien BEHOLDER FOR INNHOLD og en beholdermetafor (se Lakoff og Johnson (1980)).

⁴³cpos19842594

I eksempel (d) er *regjeringskvartalet* og *Utøya* framstilt som ofrene for terrorangrepet. Selv om regjeringskvartalet rent materielt tok skade av angrepet, er det nok i dette tilfellet mer trolig at vi har med begrepsmetonymien STED FOR PERSONER (SOM BEFINNER SEG DER) (se blant annet Benczes (2011)) å gjøre. I stedet for å spesifisere at det er menneskene som befant seg i regjeringskvartalet og på Utøya blir utsagnet via en begrepsmetonymi mer økonomisk. Her utnyttet en assosiasjon mellom stedene og spesifikke hendelser som inntraff på de oppgitte stedene. Videre er de spesifikke hendelsene (eksplosjon i regjeringskvartalet og skyting på Utøya) uløselig sammenvevd med deltakerne i hendelsene, altså ofrene. På grunn av disse assosiative forbindelse kan avsenderen i utsagn (d) anvende stedene som metonymiske kilder til de menneskelige ofrene.

I eksempel (e) er heller ikke det metonymiske innholdet åpenbart. For det første er setninga spekket med metaforer :

DEBATT SOM OBJEKT OG UENIGHET SOM HARDHET → *debatten ... hardnet til*

SITUASJON SOM BILDE → *nye fiendebilder ble skapt*

EN (PLUTSELIG) ØKNING AV NOE SOM BØLGE og FØLELSER SOM VÆSKE →

etter en opprinnelig bølge av dyp sympati og solidaritet...

GRAD/STYRKE/MENGDE SOM DYBDE og ENIGHET SOM ENHET →

... av dyp sympati og solidaritet med USA ble verdenssamfunnet dypt splittet...

TERROR SOM KRIG → *USAs globale krig mot terror*

For det andre står ikke *USA* for noe vesentlig annet i sammenhengen. Metonymien kommer likevel inn gjennom en grammatisk metafor (se Halliday (2004) og Mannsåker (2017)) som vedrører *USAs globale krig mot terror*, hvor *USA* rent grammatisk blir framstilt som eier eller innehaver av den globale krigen mot terror. På ett vis er formuleringa en selvmotsigelse gjennom å beskrive krigen mot terror som både global og *USA* sin. På et annet vis kan vi tolke *global* som et skildrende, og ikke klassifiserende, adjektiv. Forskjellen ligger i at for eksempel en *engelsk by* ikke sier oss noe om hvordan byen er (annet enn at den ligger England), mens en *engelsk væremåte* på en annen side gir opplysninger om hva slags karakter væremåten har, framfor å skille den fra andre væremåter. Adjektivet *global* ligger altså nærmere sistnevnte. Metonymien i utsagnet ligger i at en global krig som *USA* deltar i (og er anfører for) blir framstilt som *USAs krig*. I stedet for å bli framstilt som deltaker (eller anfører) blir altså referansepunktet for *USAs* deltakelse at de er eier av krigen, og at

krigen er deres eiendel.

Utsagn (a)-(e) inneholder konkrete instanser der ulike stedsnavn og -spesifikasjoner tjener som metonymiske kilder. Det var ikke mulig å finne tilsvarende metonymisk bruk av stedsnavnene Paris, Kenya, Mumbai eller Dar-es-Salaam. En mulig forklaring på dette kan være at den assosiative tilknytninga mellom for eksempel terrorangrep og disse stedene enten ikke er sterke nok, eller eksklusive nok. Der assosiasjonsstyrken mellom Utøya og terror både er sterk på grunn av nærhet i tid og rom, og eksklusiv fordi stedsnavnet *Utøya* ikke er kjent for så mye annet (kanskje bortsett fra AUFs sommerleir som nå også assosieres med terror), er assosiasjonskraften til for eksempel stedsnavnet *Paris* rett nok sterk, men svært lite eksklusiv, i den betydning at Paris assosieres med langt flere ting enn terrorangrep.

6.2.2 Definerende karakteristikk/salient egenskap

Den metonymiske kilden DEFINERENDE/SALIENT EGENSKAP/KARAKTERISTIKK står gjerne som stedfortreder for en entitet som har den bestemte egenskapen. Hvis man for eksempel beskriver havet som «bøljan blå» eller konstaterer at man har «grønne fingre» anvender man en salient egenskap ved henholdsvis havet og planter, nemlig fargen, og lar denne stå som referansepunkt for entiteten. Catalano og Waugh (2013) fant flere eksempler på at denne metonymiske kilden ganske effektivt kan utnyttes til å skape et fordelaktig eller skadelig bilde av forskjellige personer. I eksemplene som følger har jeg identifisert et par steder hvor denne metonymiske kilden anvendes til å framstille steder eller personer i sammenhenger som har med terror å gjøre. Eksemplene kunne etter alt å dømme vært mange flere, men til forskjell fra kilden STED som er noenlunde konkret og derfor mulig å forutse manifestasjonene til, er SALIENT EGENSKAP en kilde som i grunn kan bli brukt hvor som helst, og som er mye vanskeligere å forutse manifestasjonene til.

(a) Det handler jo om å bekjempe et **arnested for internasjonal terrorisme**.⁴⁴

(b) Men det som nå er en av hovedutfordringene, er bl.a. at vi står i fare for at atomvåpen kan spres til flere nasjoner, og til og med kan komme **terrorister og andre ekstremister i hende**.⁴⁵

(c) Sjølvordsaksjonar frå palestinske **drapsmenn** inne i Israel, rakettar frå Gazastripa mot sivile israelske mål og palestinsk

⁴⁴cpos11321737

⁴⁵cpos28471048

statsløn og heider til fengsla **terroristar** frustrerer israelarane.⁴⁶

I eksempel (a) er det Afghanistan som blir hentydet til gjennom beskrivelsen *arnested for internasjonal terrorisme*. Dette kan tolkes som at Afghanistan er det metonymiske målet for en kilde som i realiteten er en karakteristikk av Afghanistan. Siden formen *Afghanistan* ikke selv er til stede i setninga, kan man anta at avsenderen har tiltro til at mottakerne av budskapet kan identifisere *arnested for internasjonal terrorisme* som en definerende karakteristikk av Afghanistan, og således også metonymisk stedfortreder for dette. Frasen står for øvrig som objekt til *bekjempe*, hvilket kan være en mulig forklaring på hvorfor avsenderen ikke bruker formen *Afghanistan*, all den tid det er terrorismen vedkommende vil til livs, og ikke staten Afghanistan, selv om denne er indirekte til stede i formuleringa gjennom en metonymisk kopling.

I eksempel (b) fins for det første en DEL FOR HELHET-metonymi gjennom uttrykket *i hende* der en spesifikk kroppsdel, hendene, hentyder til hele personer, i dette tilfelle *terrorister og ekstremister*. Den metonymiske kilden er ikke tilfeldig, og uttrykker 'besittelse' gjennom den kroppsdel vi er i stand til å gripe og holde med. Man kan se for seg en nær assosiasjon mellom en person og det denne holder i hendene. Gjenstanden er jo sakens bundet til personen gjennom å være innkapslet i vedkommendes hånd. Uavhengig om atomvåpen kan holdes i hendene eller ei, vil den som på et billedlig nivå har noe i hendene være den som kontrollerer gjenstanden og den som har mulighet til å bruke den. Her har vi altså tilfeller av begrepsmetaforene KONTROLL SOM Å HOLDE NOE I HENDENE og Å EIE NOE SOM Å HOLDE NOE I HENDENE (se Kövecses (2010)), som begge til en viss grad bygger på metonymien DEL FOR HELHET. En annen metonymi i samme setning er termene *terrorister* og *ekstremister* som kan tolkes som instanser av begrepsmetonymien DEFINERENDE KARAKTERISTIKK FOR ENTITET. Menneskene som skjuler seg bak termene *terrorister* og *ekstremister* blir her hentydet til gjennom en salient egenskap, nemlig at de enten har en bestemt ideologisk tilhørighet eller at de kan knyttes til terrorhandlinger. Og det er nettopp disse egenskapene som gjør at atomvåpen helst ikke skal komme dem i hende.

I eksempel (c) er det to tilfeller av DEFINERENDE KARAKTERISTISK FOR ENTITET-metonymien, konstituert av termene *drapsmenn* og *terroristar*. Begge termene hentyder til

⁴⁶cpos27850176

personer, hvis referansepunkt blir at de har begått henholdsvis drap eller terror. I tilfellet med *drapsmenn* er selve frasen flertydig: «Sjølvmordsaksjoner begått av palestinske drapsmenn» kan både bety at aktørene som utfører selvmordsaksjonene har begått liknende handlinger tidligere; hvilket vil gjøre dem til drapsmenn i forkant av en gitt selvmordsaksjon, eller det kan bety at de blir drapsmenn gjennom denne selvmordsaksjonen. I og med at det er snakk om selvmordsaksjoner er sistnevnte tolkning mest nærliggende, hvilket egentlig vil gjøre termen *drapsmenn* redundant, all den tid det allerede er etablert at gjerningen vedkommende vil gjøre seg ansvarlig for er en selvmordsaksjon. Det andre eksemplet på metonymi, gjennom termen *terroristar*, er rent politisk av den kontroversielle sorten. Målet for den metonymiske kilden *terroristar* er en person som fra et annet ideologisk ståsted like gjerne kunne blitt hentydet til gjennom en annen metonymisk kilde, for eksempel *frihetsforkjemper*. Der termen *terroristar* søker å delegitimere handlinga vedkommende er fengslet for, vil termen *frihetsforkjemper* søke å opphøye den samme handlinga. Bruken av termen *terroristar* er derfor både en måte å flagge politisk tilhørighet på, samtidig som det er en måte å diskursivt framstille et saksanliggende slik at det fremmer egne politiske standpunkt. I denne forbindelsen er som demonstrert bruk av metonymi et nyttig verktøy.

Som nevnt i et tidligere avsnitt, er den metonymiske kilden SALIENT EGENSKAP uforutsigbar og til tider godt gjemt i språklige konvensjoner. I Stortingskorpuset, og i relasjon til terror, er det, ut fra det jeg har kommet fram til, stort sett termer som *terrorist* og *ekstremist* som konstituerer det man kan kalle systematisk bruk av metonymien SALIENT EGENSKAP/DEFINERENDE KARAKTERISTIKK FOR ENTITET. Som problematisert over kan disse termene utmerket godt anvendes til å fremme en bestemt ideologi eller et politisk ståsted på en subtil og noenlunde uforpliktende måte.

6.2.3 Helhet

Kilden HELHET inngår i begrepsmetonymien HELHET FOR DEL, der en helhet blir anvendt som referansepunkt for en spesifikk del av seg selv. Begrepsmetonymien manifesterer seg ofte i gjengs språkbruk, og er sannsynligvis motivert av økonomiske hensyn. Den lar seg for eksempel spore i setninger med agentive verb som tar objekt slik som *å male huset* (selv om man bare skal male noen av veggene). Konvensjonaliteten gjør imidlertid at de metony-

miske eksemplene er lette å overse. Likevel kan man med ganske stor trygghet avgjøre den metonymiske statusen til kilder som denoterer rent konkrete objekter eller steder - slik som *hus* - der man ut fra sammenhengen kan utlede at hele huset strengt talt ikke skal males, men bare for eksempel utsida. Videre kan man tenke seg at samme helhet-for-del-relasjon også kan eksistere i mer abstrakte former der en overordnet term i et domene, eksempelvis *terror*, kan bli brukt om en av sine underordnede termer, for eksempel *terrorangrep*. Et slikt sprang fra en konkret helhet-del-relasjon, der en husvegg unektelig er en del av et hus, til en mer abstrakt innenfor-samme-domene-relasjon ville imidlertid vært kontroversiell og muligens også en utvanning av metonymibegrepet (se blant annet Bierwiazzonek (2013) og Peirsman og Geeraerts (2006) for videre diskusjon om grensene for metonymi). Jeg nøyer meg derfor her med å vise til eksempler der termene *terror* og *terrorisme* blir brukt, hvor andre mer spesifikke og lett tilgjengelige termer kunne blitt anvendt.

(a) Forskere og USAs etterretning erkjenner nå at krigen i Irak og Afghanistan har ført til **mer terror**, ikke mindre.⁴⁷

(b) Og vi skal forhindre at Afghanistan igjen utvikler seg til en **base for internasjonal terror**.⁴⁸

(c) Skipsfarten må på lik linje med flytrafikken sikres i best mulig grad mot kriminelle handlinger og **terrorisme**.⁴⁹

I eksempel (a) sikter avsenderen til beregninger gjort av amerikanske forskere som har kommet fram til at krigene i Irak og Afghanistan har ført til mer terror. Uten å gå inn på metoden til de amerikanske forskerne kan man slå fast at det her snakkes om *terror* som en kvantifiserbar enhet, som man kan måle forekomstene av, og dermed også registrere økninger av. En mulig tolkning av utsagn (a) er at domenet *terror* som det refereres til, ikke kan kvantifiseres i sin helhet, men at for eksempel terrorangrep (enten gjennomførte eller avvergede), rekruttering til terrororganisasjoner, konkrete terrortrusler eller liknende, kan kvantifiseres. Uten å hevde at *terror* i utsagn (a) er stedfortreder for en av disse kvantifiserbare enhetene, kan en likevel påstå at bruken av termen *terror* i denne sammenhengen er generisk framfor spesifikk, og at avsender enten bevisst eller ubevisst utelater informasjon om akkurat hva som har økt, annet enn at et terrorrelatert fenomen har hatt en økning, formodentlig som følge av krigene.

I eksempel (b) uttrykker avsenderen et mål om at Afghanistan ikke må bli en base for internasjonal terror. Utsagnet kan tolkes på (minst) to måter. Man kan tolke det som at

⁴⁷cpos3332644

⁴⁸cpos5352149

⁴⁹cpos12498599

base er brukt metaforisk som bilde på mye terrorvirksomhet, jamfør at der man har basen sin er der man er best beskyttet mot fiender, og man kan planlegge fremstøt mot disse. Alternativt kan man tolke det som at det ikke må skapes konkrete terrorbaser i Afghanistan der terrorister og terrororganisasjoner kan oppholde seg. Dette vil for det første innebære at vi har et eksempel på begrepsmetonymien HELHET FOR DEL, der *Afghanistan* som helhet blir brukt som stedfortreder for «et eller flere steder i Afghanistan». For det andre vil det innebære at termen *terror* er generisk og uspesifikk, og at det siktes til terrorister eller terrororganisasjoner.

I eksempel (c) uttrykkes det at skipstrafikken må sikres mot *terrorisme*. Termen *terrorisme* hentyder gjerne til en lære eller en ideologi, altså noe som eksisterer på mentalt nivå. I utsagn (c) blir det i stedet, etter alt å dømme, brukt om konkrete terrorhandlinger, det vil si angrep. Utsagnet *kan* leses som at skipstrafikken må sikres mot at terrorismens ideer spres blant besetning og mannskap, men en mye mer nærliggende tolkning er at den må sikres mot angrep og at termen *terrorisme* her tjener som en generisk referanse til en potensielt mer spesifikk hendelse som har med terrorisme å gjøre.

Eksempel (a)-(c) er illustrerende for hvordan terrortermene *terror* og *terrorisme* blir anvendt i sammenhenger der mer spesifikke alternativer er tilgjengelige, og hvor det språklige uttrykket som en følge blir mangetydig og uklart. Dette kan være et bevisst retorisk grep fra avsenderens side, samtidig som det også kan avskrives som konvensjonell og økonomisk språkbruk. En videre diskusjon av ulike motivasjoner for generisk framfor spesifikk språkbruk er å finne i diskusjonskapitlet.

6.2.4 Kompresjoner

Blant annet Fauconnier (2008) og Mannsåker (2017) hevder at en del metonymier best kan tolkes som en form for kompresjon der et komplekst saksforhold med mange fasetter blir forenklet og framstilt som en enkel hendelse eller egenskap. Dette kan helt klart sammenlignes med komprimeringsfunksjonen til sammensetninger, men jeg vil uansett i denne oppgaven beholde skillet mellom metonymisk kompresjon og kompresjon i sammensetninger. I metonymisk kompresjon kan for eksempel ulike årsak- eller effekt-relasjoner bli gjenstand for kompresjon slik at de framstår som egenskaper ved objekter, hendelser eller personer, jamfør *en varm jakke*, der jakka i realiteten er årsaken til at personer som ifører seg jakka blir varme. Et annet eksempel på kompresjon kan man finne i setninga «Churchill

bomba Dresden»(Mannsåker, 2017), der en en serie hendelser (fra Churchill gir ordren til bombene treffer Dresden) blir redusert til en komprimert metonymisk framstilling. I terrodiskursen vil man trolig kunne finne mengder med slike kompresjoner. Eksemplene jeg presenterer her er på ingen måte uttømmende, men gir en viss idé om hvordan slike kompresjoner kan bli anvendt i en diskurs.

(a) Forsvarets sikkerhetskommando sammen med beredskapstroppen trener og er anlagt for å **bekjempe terror**.⁵⁰

(b) Hovedformålet var å hindre at terroristbevegelser igjen får bruke Afghanistan som et fristed for å planlegge og gjennomføre **internasjonale terroraksjoner**.⁵¹

(c) Me har i det siste opplevd **islamistiske terroraksjonar** mot dei som bruker ytringsfridomen i Europa, og reine avrettingar av annleis truande.⁵²

Eksempel (a) kan tolkes som at Forsvarets sikkerhetskommando sammen med beredskapstroppen er anlagt for å bekjempe, eller motvirke, **enkelte sider** av terror. Det kan for eksempel tenkes at de kan komme til unnsetning for å forsøke å avverge et pågående terrorangrep. Dette er imidlertid ikke det samme som å *bekjempe terror* per se, slik setninga i eksempel (a) i streng forstand uttrykker. Den foreliggende framstillinga er med andre ord en komprimert utgave av det faktiske saksforholdet. Fra avsenderens side kan en slik forenklet framstilling være økonomisk motivert, men den kan også være styrt retorikk.

Eksempel (b) inneholder konstruksjonen *internasjonale terroraksjoner*. I dette tilfellet er det ikke åpenbart om adjektivet *internasjonale* har en klassifiserende eller skildrende funksjon. Om man forstår adjektivet som klassifiserende betyr dette at konstruksjonen *internasjonal terroraksjon* står som en motsetning til *nasjonal terroraksjon*, mens en skildrende tolkning vil innebære at *internasjonal* på et eller annet vis skildrer terroraksjonen. Begge tolkninger forutsetter uansett en komprimert framstilling (som dessuten gjør utsagnet flertydig). Det er nemlig flere måter en terroraksjon kan være internasjonal på: Det kan for eksempel bety at de ansvarlige bak terroraksjonen kommer fra ulike land, at de kommer fra samme land; men aksjonerer i et annet, eller for eksempel at målet for aksjonen har internasjonal betydning ved å tilhøre en internasjonal organisasjon eller et internasjonalt selskap. Det er i det hele tatt mange saksforhold som passer til beskrivelsen *internasjonal terroraksjon*, og den komprimerte metonymiske framstillinga gir oss i alle fall i denne sam-

⁵⁰cpos14886405

⁵¹cpos11320792

⁵²cpos27197160

menhengen få svar på hva det til syvende og sist er snakk om.

I eksempel (c) har vi en lignende komprimering som den i eksempel (b), denne gang med konstruksjonen *islamistiske terroraksjonar*. I dette eksemplet er den mest nærliggende tolkninga at en islamistisk terroraksjon er en terroraksjon utført av personer som har islam som politisk ideologi, altså islamister.

Metonymisk komprimering er i det hele tatt et svært konvensjonelt fenomen i språket, og det ville vært svært tidkrevende å skulle formidle et hvilket som helst budskap uten evnen eller muligheten til å komprimere informasjonen etter hva den gitte konteksten krever. Dette har tett sammenheng med 'The Principle of Least Effort' (Zipfs lov) (Vicentini, 2003) som sier at menneskelig adferd og kommunikasjon i stor grad bestemmes av et prinsipp om å gjøre det som er tilstrekkelig med minst mulig innsats. Det er imidlertid ingenting som utelukker eksempelvis politikere fra å utnytte komprimering til retoriske formål.

6.2.5 Virkning

Den metonymiske kilden VIRKNING inngår i begrepsmetonymien VIRKNING FOR ÅRSÅK. Disse er tett sammenvevd i menneskets erfaring og man kan finne mange eksempler på at ulike entiteter blir begrepsliggjort via sin virkning, for eksempel 'varm jakke', 'trist film', 'lidelse' for sykdom (Mannsåker, 2017), og andre. I begynnelsen av dette kapitlet ble selve termen *terror* diskutert som en VIRKNING FOR ÅRSÅK-metonymi. En logisk følgeslutning av denne metonymien kan være at terrorens fremste egenskap er å skape frykt, og at det å føle redsel er den *naturlige* reaksjonen på et slikt angrep, selv om dette bare er en av mange følelsesmessige reaksjoner man kan se for seg at et terrorangrep vekker. For en aktør hvis ønske er å innstifte frykt vil det faktum at en del type gjerninger allerede er begrepsliggjort via vår mentale representasjon av frykt neppe anses som noen ulempe.

At *terror* blir brukt om årsaken framfor virkningen i norsk tydeliggjøres videre av språklige eksempler som konstruksjonene *terrorfrykt* og *terrorfare*, samt utsagn som følgende:

- (18) Vår medfølelse går til de berørte – alle de pårørende og den indiske befolkningen som igjen opplever terror og frykten terror skaper⁵³.

⁵³Utenriksminister Jonas Gahr Støre, cpos715110

Formuleringa «frykten terror skaper» ville vært noe av en pleonasme dersom terror ikke ble forstått som årsaken til frykt, men frykten selv. Med andre ord ser det ut til at VIRKNING FOR ÅRSAK-metonymien iboende i termen *terror* langt på vei er konvensjonalisert i norsk.

6.2.6 Oppsummering metonymianalyse

I denne metonymianalysen har jeg analysert språklige eksempler knyttet til de metonymiske kildene STED, SALIENT EGENSKAP, HELHET og VIRKNING, samt analysert ulike metonymiske kompresjoner. Disse utgjør på ingen måte en uttømmende oversikt over den metonymiske språkbruken som former begrepet terror i Stortinget. Snarere tjener de som illustrasjon på hvordan metonymi skjuler seg i konvensjonell språkbruk, og hvordan de nettopp av denne grunn kan ha stor retorisk nytteverdi for eksempelvis politikere. Det lot seg imidlertid ikke gjøre å avdekke en systematisk manifestasjon av en bestemt metonymisk kilde eller mål i korpuset⁵⁴. Utover dette kan man med de oppdagelser som er gjort her og forsåvidt på generelt grunnlag hevde at metonymiske framstillinger bevisst eller ubevisst kan være med på å skape eller vedlikeholde språklige mønstre som i tur kan virke preserverende på den gjeldende terrordiskursen.

6.3 Oppsummering dybdeanalyse

I dybdeanalysen som helhet har jeg ved hjelp av språklige eksempler illustrert ikke bare hvordan metaforer og metonymier av og til forekommer som språklige virkemidler i terrordiskursen, men også hvordan de bidrar til å strukturere selve terrorbegrepet, og med dét forståelsen av terror overhodet. For eksempel i metaforanalysen har jeg kommet fram til fire forståelsesmodeller for terror som er tydelig til stede i Stortingskorpuset. I metonymianalysen på sin side har jeg illustrert forskjellige måter ulike metonymiske kilder kan bli stedfortredere for andre tilliggende fenomener.

⁵⁴Ikke at det ble gjort noe helhjertet forsøk på finne en slik systematikk heller. Dette ville nemlig krevd nærlesning av store deler av korpuset hvilket ville blitt for tidkrevende til å prioritere i dette prosjektet.

Kapittel 7

Diskusjon og oppsummering

I dette kapitlet vil jeg forsøke å besvare de fire forskningsspørsmålene jeg stilte i innledinga i kapittel 1 med oppdagelser jeg har gjort gjennom de tre analysekapitlene. Spørsmålene er: (1a) Hvordan blir begrepet **TERROR** forma i språklige ytringer på Stortinget? (1b) Hvilken rolle spiller metafor og metonymi i begrepsliggjøringa av terror? (2) Hva motiverer bruken av metafor og metonymi i ytringer om terror? (3) Hva er de eventuelle uheldige effektene av Stortingets terrordiskurs og -begrep?

7.1 Begrepet terror

Begrepet **TERROR** er en kognitiv størrelse som uunngåelig vil være knyttet til fenomenet terror. Fenomenet terror er på sin side en ubundet størrelse. Det fins ingen lett intuitive avgrensninger som gjør at noe objektivt sett er eller ikke er eksempel på terror. Mennesker har ingen kroppsliggjorte erfaringer med terror som gir oss et grunnleggende og sansestyrt begrep om fenomenet. Jeg legger her som premiss at mennesker som har vært offer for terrorangrep har kroppsliggjorte erfaringer med vold, først og fremst. *Terror* er i mine øyne ikke et fysisk fenomen, men snarere en merkelapp man kan sette på fysiske fenomener som på et mer grunnleggende plan har en annen benevnelse. Med andre ord er terror et diskursivt fenomen: en språklig framstilling, noe som har sin oppstandelse og eksistens i språket, og hvis begrep først og fremst stammer fra en språklig omgang med fenomenet (Hülse & Spencer, 2008; Jackson, 2005b).

I denne oppgava har jeg gjennom en språklig analyse kommet fram til de fire forståelsesmodellene **KRIG**, **KRIMINALITET**, **IDEOLOGI** og **KATASTROFE**. Disse er med andre ord bestanddeler eller byggesteiner som til sammen utgjør en stor del av terrorbegrepet, slik dette er konstituert i Stortinget. Begrepet blir formet og forsterket gjennom en regelmessig framstilling av fenomenet terror gjennom eller i sammenstilling med terminologi tilhørende disse domenene. Man kan hevde at terror med dette blir forstått som en type krig,

kriminalitet, ideologi og katastrofe.

7.1.1 Metaforer og metonymier

Blant forståelsesmodellene KRIG, KRIMINALITET, IDEOLOGI og KATASTROFE er KRIG den eneste jeg vil betrakte som utpreget metaforisk. Det er mye som tyder på at terror delvis blir strukturert gjennom begrepsmetaforen TERROR SOM KRIG, som tillater språkbrukerne å trekke mange logiske følgeslutninger om hva terror er. Modellene IDEOLOGI og KATASTROFE er delvis metaforisk konstituert da de rommer termer som henholdsvis *ekstremisme* og *mareritt* som ofte brukes i overført betydning. Disse modellene inneholder imidlertid ikke systematiske tilordninger som gir grunnlag for å hevde at det finnes begrepsmetaforer der måldomenet TERROR blir strukturert ut fra kildedomenene IDEOLOGI og KATASTROFE. Forståelsesmodellen KRIMINALITET på sin side har jeg ikke valgt å tolke som metaforisk.

Det er ikke grunn til å tro at selve terrorbegrepet er sammensatt gjennom metonymiske forbindelser ut fra funnene jeg har gjort. I språklige sammenhenger der *terror* inngår kan man likevel finne bruk av metonymi, der effekten ikke nødvendigvis er begrepsliggjøring, men heller at språkbruken blir mer økonomisk. Det finnes også andre motivasjoner for bruk av metonymi, og disse vil jeg diskutere i neste underkapittel.

7.2 Motivasjon

I det følgende skal jeg diskutere potensielle motivasjoner for bruk av metaforiske, metonymiske og sammensetningsutløste snarveier i politisk språk. I tillegg til motivasjonene økonomi og konvensjon som ikke egentlig påkaller noe annet motiv hos avsender enn et ønske om effektiv og velment kommunikasjon¹, kan det også ligge retoriske hensikter bak bruken av metonymier, metaforer og sammensetninger. Tre av disse er retoriske *utveier*, *overdrivelser* og *delegitimeringer*.

¹Eller som følger Paul Grice sitt 'samarbeidsprinsipp' (The Cooperative Principle) (Grice, 1975).

7.2.1 Utveier

Mannsaker (2017) påpeker at metonymiske kompresjoner, i tillegg til å være kognitive snarveier, under visse omstendigheter også kan utnyttes som kognitive utveier. Når kognitivt komplekse og diffuse fenomen skal begrepsliggjøres, kan en språkbruker under dekke av økonomisk språkbruk bruke en forenklet framstilling som krever mye fortolkning og bakgrunnskunnskap hos mottaker. For eksempel kan metonymisk kompresjon forekomme i relasjonen mellom et adjektiv og substantivet det modifierer, sånn som i konstruksjonene *islamistisk terrorangrep* og *kjernefysisk terrorisme*. Begge disse konstruksjonene har en rekke potensielle tolkninger, og det er ikke nødvendigvis gitt på hvilken måte et terrorangrep kan sies å være islamistisk og terrorisme kjernefysisk. Det blir, som Mannsaker (2017) hevder, mottakeren som får ansvaret for å tolke seg fram til hva relasjonen mellom adjektivene og deres respektive substantiv består i. Tilsvarende blir det også for komprimerte sammensetninger, som for eksempel *terrordrap* eller *terrorstat*. Et forsøk på å parafrasere disse konstruksjonene gir følgende resultat:

islamistisk terrorangrep → 'voldelige handlinger begått av personer som betror seg til Islam som politisk ideologi'

kjernefysisk terrorisme → 'terrorhandling med bruk av våpen hvis sprengkraft kommer av spalting eller sammensmelting av atomer'²

terrordrap → 'drap begått for å oppnå bestemte (politiske) formål' eller 'drap begått under et terrorangrep'

terrorstat → 'stat som utøver vold mot egen befolkning' eller 'stat der terror forekommer eller planlegges'

Parafraseringene illustrerer både informasjonstettheten og flertydigheten som ligger i de komprimerte konstruksjonene. Kompresjonen tillater en snarvei gjennom mer økonomisk språkbruk, men den tilbyr muligens også en utvei. For eksempel kan man finne mange retoriske utveier i følgende utsagn³ fra statsminister Erna Solberg. Foranledninga til utsagnet er et spørsmål om hvordan statsministeren reflekterer rundt overvåkning og hensynet til personvern i møte med terrorbekjempelse:

²Dette er den bokstavelige betydninga. De fleste vil sannsynligvis oppfatte dette som 'terrorisme begått med våpen med mye større sprengkraft enn konvensjonelle våpen, og som derfor volder langt større skade'

³cpos26265083

Det er helt riktig at **vi** må avveie personvern og spørsmål knyttet til **terrorbekjempelse** veldig nøye – noen ganger fordi **det** rett og slett ikke vil være målrettet hvis **du** skal sammenligne så mye informasjon at **du** drukner i informasjon, og noen ganger fordi **vi** må tåle noen usikkerheter i vårt samfunn. Jeg mener f.eks. at for mye begrensninger i bevegelsesfriheten, for mye sperrer, vil være vanskelig. Hvis politikere f.eks. ikke skal kunne gå ut og møte folk i vanlige åpne møter av frykt – **vi** ser helt andre bilder fra andre land rundt hvordan disse tingene håndteres – så vil det innebære store begrensninger.

Jeg er opptatt av at **vi** også må se at terroren forandrer seg og går over på andre arenaer, og da må **vi** ha virkemidler som følger med. Et av de områdene der **vi** ser at **vi** vil bruke mer, er nettet, fordi mye av **radikaliseringen** skjer via nettet. Noe av de pengene **vi** avsetter til PSTs arbeid nå i budsjettet, går til å jobbe mot den typen utvikling og følge med på hva som skjer på radikale nettsteder, for å sørge for at **vi** har gode virkemidler knyttet til dette.

I svaret sitt bruker Solberg blant annet en grammatisk metafor gjennom verbalsubstantivet *terrorbekjempelse*, som kamouflerer hvem som er agens i bekjempelsen, og etterlater spørsmålet: hvem sin bekjempelse av terror? Videre benytter Solberg persondeiksis *du* og *vi* med uklare referanser. I andre avsnitt benyttes på ny en grammatisk metafor gjennom verbalsubstantivet *radikaliseringen*. Her kamoufleres det igjen hvem som blir radikaliserert. En ytterligere distraksjon i utsagnet er eksemplet hun bruker i slutten av første avsnitt, at det ville vært svært begrensende hvis ikke *politikere* (som jo omfatter både henne selv og de hun snakker til) kunne møte folk på vanlig vis. Spørsmålet dreier seg imidlertid om befolkningen som sådan, og spesielt personer som er *utsatt*, altså personer som formodentlig hører til den kategorien mennesker som man har størst grunn til å frykte radikaliserings- og terrorvirksomhet fra. Eksemplet med politikere er således et sidespor i denne sammenhengen.

I utsagnet som helhet gir egentlig ikke Solberg fra seg så mye mer informasjon enn at hun synes det ville vært *vanskelig* med for store begrensninger i bevegelsesfriheten, og at hun ønsker å overvåke *nettet* fordi det der foregår radikaliserings- og terrorvirksomhet. Dette besvarer ikke spørsmålet om hvordan personvern skal avveies med tanke på terrorbekjempelse. Gjennom blant annet grammatiske metaforer, uklare personreferanser og irrelevante eksempler finner hun språklige utveier som hjelper henne å unnlate å være for spesifikk i svaret sitt. Som statsminister unngår hun dermed å komme med forpliktende uttalelser som hun kan risikere å bli konfrontert med siden. En mer gunstig løsning for Solberg er derfor å gi en vag respons, uten å avsløre at det er nettopp dette hun gjør.

7.2.2 Overdrivelse

Her vil jeg diskutere hvordan metaforer og metonymier kan anvendes for å overdrive omfanget av et problem. For å ta metaforen TERROR SOM KRIG. Fra et retorisk ståsted kan bruken av krigsterminologi om terror bli beskrevet som et eksempel på hyperbol. Taleren overdriver både terrortrusselen og behovet for terrortiltak ved å framstille terror som en krig. Tenkte politiske gevinster av dette kan blant annet være at terrorsaken får høyere prioritet (hvilket kan være en målsetning for talerens parti), at taleren framstår som opp-tatt av nasjonens og borgernes sikkerhet, eller at taleren kan bruke høy terrortrussel som et argument for å agitere for eksempelvis redusert innvandring, styrking av forsvaret, økt overvåkning eller andre ting. Politikerer har i det hele tatt mange tenkelige motiver for å overdrive terrorfaren.

Den samme overdrivelsesfunksjonen kan man også finne i enkelte tilfeller der de metonymiske kildene DEFINERENDE KARAKTERISTIKK og HELHET blir anvendt. Førstnevnte gjennom at den definerende karakteristikken som står som stedfortreder framhever en bestemt fryktinngytende side ved et sted, en person eller en gruppe. Hvis for eksempel Afghanistan blir referert til som *arnested for terror* kan dette bidra til å overdrive forbindelsen mellom terror og Afghanistan, og framstille Afghanistan i et overdrevet negativt lys. På samme måte kan sistnevnte metonymiske kilde HELHET anvendes for å overdrive omfanget av noe, jamfør for eksempel at Afghanistan som helhet refereres til som base for internasjonal terror, når det i realiteten er snakk om at det fins et visst antall slike baser i Afghanistan.

7.2.3 Delegitimering

En annen retorisk funksjon som kan skjernes i språkbruken som ledsager terror er en form for delegitimeringsfunksjon. Denne funksjonen benyttes for å framstille terror og dens medløpere sin aktivitet og spesielt motiver som særskilt illegitime. Det være seg ikke bare lovstridig, men også i strid med grunnleggende verdier i vestlige, demokratiske samfunn. For eksempel, som diskutert i kapittel 6, er IKM-en OPPRØR så godt som fraværende i begrepsliggjøringa av terror i Stortinget. I stedet blir terrorister framstilt som krigere eller kriminelle med en ytterliggående ideologi (jf. *ekstrem, islamisme og radikalisering*). Terrorangrep blir på sin side framstilt som katastrofer eller nettopp angrep på en hel nasjon,

deres verdisystem og samfunnsmodell. Denne systematiske framstillinga av terror som en særskilt farlig og illegitim form for kriminalitet gir nærmest grunnlag for å spisse definisjonen av terror, ihvertfall hvis vi skal ta utgangspunkt i empiri fra stortingsdebatter. Her kan man tenke seg en definisjon i retning av følgende: 'Bruk av (eller trusler om) vold utført av enkeltpersoner eller grupper med ytterliggående ideologisk overbevisning'. Denne definisjonen er konsistent med avgrensinga som foreslås av terrorforsker Magnus Ranstorp i VG-artikkelen jeg diskuterte i kapittel 2, nemlig at terrorbenevnelsen bør forbeholdes forbrytelser begått av mennesker som inngår i det Ranstorp kaller 'ideologiske miljø'.

Selv om *terrorangrep* må anses å være en mer fordømmende term enn for eksempel *masseskyting*, er den likevel ikke entydig mer delegitimerende. Der gjerningspersoner bak masseskytinger ofte blir framstilt som psykisk syke og utilregnelige, blir gjerningspersoner bak terrorangrep ofte framstilt som ytterliggående rent ideologisk (Morin, 2016). Det er ikke gitt at termen *terrorangrep* med dette i mente har en mer delegitimerende effekt enn *masseskyting*, all den tid terroristen, på tross av et «ekstremistisk verdenssyn», blir framstilt som mer rasjonell og tilregnelig enn masseskyteren. I tillegg får terroristen gjerne mer medieoppmerksomhet enn masseskyteren, og i så måte kan termen *terrorangrep* anses å være en legitimerende karakteristik - i alle fall i sammenlikning med *masseskyting* eller liknende.

7.3 Uheldige virkninger

I denne delen vil jeg diskutere potensielt uheldige virkninger av terrordiskursen. Etter mine begreper er det krigsmetaforen og den ofte uspesifiserte framstillinga av terror som er de mest problematiske sidene ved terrordiskursen, og jeg vil derfor ta for meg disse her.

I kapittel 6 analyserte jeg IKM-en KRIG. Denne analysen, koblet med det faktum at krigsterminologi er kolloktert med og inngår i mange sentrale termer innenfor terrorterminologien, peker i retning av at begrepsmetaforen TERROR SOM KRIG har en betydelig tilstedeværelse i Stortingskorpuset, og således også i terrordiskursen.

Krigsmetaforer er ikke uvanlige i politisk språkbruk, og de er følgelig blitt grundig diskutert i metafor- og terrorlitteraturen (se blant andre Bartolucci (2012); Charteris-Black (2004); Flusberg et al. (2018); Hoffman og Modi (2012); Semino (2008)). Tilstedeværelsen

av krigsmetaforer bygger blant annet på det faktum at begrepet krig har saliente egenskaper vi kan projisere over på andre fenomen (som blant annet en inngruppe («oss») og en utgruppe («dem») og strategisk bruk av vold og etterretning for å «vinne over» eller «beseire» motstanderen) (Flusberg et al., 2018). I tillegg påkaller kriger en følelse av risiko og angst i og med at de innebærer tap av og skade på mennesker og materiell. Mennesker har dessuten tydelig erfaring med kriger siden disse i stor grad har formet og fortsatt former verdens geografi og maktbalanse. Videre har kriger liknende struktur som enhver hendelse der en eller flere parter konkurrerer om å oppnå det samme, og hvor man enkelt kan identifisere vinnere og tapere (ibid.). Flusberg et al. (2018) hevder videre at effekten av en krigsmetafor er å konstruere konfliktpregede opposisjoner samt vekke frykt. I og med at en krig nødvendigvis må ha minst to parter hvis hensikt er å beseire hverandre, kan man gjennom en krigsmetafor tillegge en bestemt utgruppe motiver som har en fryktinngytende virkning på inngruppa. For eksempel kan man hevde at en nødvendig slutning av metaforen *TERROR SOM KRIG*, der eksempelvis Norge står som inngruppe, er at terrorens støttespillere ønsker å beseire Norge, og med dette øve vold mot Norges forsvar og befolkning. Her har vi et eksempel på en falsk ”kill or be killed”-dikotomi, der man enten må bekjempe terror eller bli bekjempet av den. En slik forståelse vil, av helt forståelige grunner, kunne gi Norges befolkning en særskilt grunn til å frykte terroren, hvilket bereder grunnen for at befolkningen i tur støtter bruk av militære virkemidler for å forhindre eller bekjempe terrorens støttespillere.

Selv om krigsmetaforen som Semino (2008, 101) skriver,

...have become increasingly literal, insofar as military action against particular regimes in particular countries has become the USA's main strategy in their attempt to defend themselves from the activities of terrorists.

har krigsdomenet strukturelle egenskaper som ikke nødvendigvis passer for akkurat krigen mot terror. For eksempel, som Flusberg et al. (2018) hevder, har ikke-metaforiske, faktiske kriger den egenskapen at de på et eller annet tidspunkt slutter. Enten gir en av krigspartene seg eller så forhandler partene fram en fredsavtale. Krigen mot terror er derimot en krig der det er vanskelig å se for seg noen definitiv slutt. I og med at *terror* er et fenomen og ikke en konkret aktør, er det ikke opplagt hvordan fenomenet som sådan skal kunne bekjempes

via militære virkemidler. Og hvem skal i så fall undertegne en fredsavtale på vegne av verdens nåværende og vordende terrorister og ikke-terrorister? Her kan man argumentere for at «krigen mot terror» er en forenkende og villedende framstilling som først og fremst brukes som brekkstang for å skape en nødvendig politisk konsensus, framfor å sørge for en redelig og kunnskapsbasert debatt om hvordan å forebygge terror. En innskytelse mot denne tolkninga er imidlertid at også krigsmetaforen følger **prinsippet om invarians** (Lakoff, 1993)⁴, som sier at tilordningene fra kildedomenet til måldomenet i enhver begrepsmetafor følger de strukturelle begrensningene som kilde- og måldomenet krever. Med andre ord skal det være implisitt i metaforen TERROR SOM KRIG at krigens egenskap «at den slutter» ikke blir projisert over på måldomenet TERROR siden terror er en karakteristikk uten egenskapen til å opphøre, og siden prinsippet om invarians stadfester at kun den kunnskapen som følger måldomenets strukturelle betingelser kan bli projisert over fra kildedomenet. I dette tilfellet vil jeg imidlertid hevde at det ikke er innlysende for hverken de som anvender eller blir eksponert for metaforen TERROR SOM KRIG at terrorkrigen ikke kan slutte på lik linje som andre kriger. For eksempel er formuleringa «bekjempe terror» brukt gjentatte ganger i Stortingskorpuset, hvilket indikerer en tro på at *terror* kan bli endelig bekjempet, altså utryddet/eliminert. Som nevnt forhindres en definitiv ende på terrorkrigen blant annet av mangelen på konkrete fiender. Siden terrorisme i prinsippet kan utvikle seg og oppstå hvor som helst, er ikke *terrorister* en klart avgrenset kategori med et bestemt antall personer, og med en maktstruktur der en eller flere terrorledere kan ta beslutninger på vegne av hele verdens terrorister. Enkelte terrororganisasjoner kan muligens bekjempes, men denne muligheten synes å mangle for terrorisme som sådan.

Et annet problem ved mangelen på en konkret fiende, altså en utgruppe med hensikt å true og skade dem som er i inngruppa, er at denne fienden kan bli konstruert i forsøket på å oppfylle en betingelse som i utgangspunktet etterspørres av metaforens struktur. Norges mest krigsliknende tiltak mot terror må sies å være deltakelsen i krigen i Afghanistan med formål om å svekke blant annet terrororganisasjonene Taliban og al-Qaida, som begge regnes som islamistiske terrororganisasjoner. I denne sammenhengen kan man påpeke at krigen mot terror hadde en konkret fiende, nemlig islamistiske terrorister tilhørende de nevnte organisasjonene. Det faktum at fienden i dette tilfellet var en type muslimer (dog ekstremistiske) kan ha bidratt til å styrke en assosiasjonsforbindelse mellom musli-

⁴(diskutert i kapittel 2).

mer og terrorister som understøtter fordommer mot muslimer og islam generelt, uavhengig av andre faktorer. Tilstedeværelsen av disse fordommene er blant annet dokumentert i en rapport av Antirasistisk senter som beskriver tilfeller av trakassering og vold mot muslimer før identiteten til gjerningsmannen ble kjent den 22.juli 2011 (se antirasist.no). Disse hendelsene tyder på at mange personer trakk konklusjonen om at «fienden» islamistene, stod bak angrepet den 22.juli før de egentlig hadde noen som helst bevis på at dette var tilfellet. Krigsmetaforen er i beste fall delaktig i holde i hevd fordommer mot islamister spesielt, og muslimer generelt, gjennom begrepsliggjøringa av terror som en krig som nødvendiggjør en utgruppe med hensikt om å beseire og skade inngruppa ved hjelp av vold og trusler.

Det fins helt klart ytterligere virkninger av krigsmetaforen, men jeg vil av plasshensyn begrense meg til de som er diskutert ovenfor (for mer utfyllende diskusjon om temaet, se blant annet Jackson (2005b), Bartolucci (2012), Flusberg et al. (2018), Hoffman og Modi (2012), Silberstein (2004)). Oppsummert kan man si at denne metaforen bidrar til å innstifte frykt og fordommer, samtidig som den er villedende med tanke på terrorkrigens strukturelle egenskaper. Disse egenskapene kan i verste fall utnyttes til å skape en politisk konsensus der bruk av militære virkemidler framstår som et 'naturlig' valg. En annen bekymring kan være at terrordiskursen løper terroristenes ærend i å bidra til å overdrive terrorfaren og på den måten skape frykt og mistillit i befolkninga.

En annen side av terrordiskursen, som også kan ha uheldige konsekvenser, er det ofte uspesifikke språket som ledsager ytringer om terror. I flere eksempler gjennom denne oppgava har det vært uklart nøyaktig hva termen *terror* refererer til i ulike sammenhenger. I tillegg har terrordiskursen en rikholdig samling sammensetninger og bruk av metonymiske og sammensetningsutløste kompresjoner. Alle disse sidene ved terrordiskursen peker i retning av at politikere ofte holder seg på et generelt og uspesifikt detaljnivå når de omtaler terror. Dette kan i verste fall føre til at ordskiftet blir forkludret av en generisk forståelse av terror som både vanskeliggjør politikuttforming, men også skaper unyanserte framstillinger av fenomenet på andre arenaer, der de lettere adopteres av ulike segmenter i befolkninga. Den økonomiske språkbruken kan til tider gå på bekostning av den presise språkbruken. En unyansert forståelse av fenomenet i Stortinget kan bidra til en unyansert forståelse i befolkninga, selv om vi har mediehus og forskningsinstitusjoner til å motvirke en slik utvikling.

7.4 Forbehold og videre forskning

Datamaterialet som er brukt i denne oppgaven begrenser seg til stortingsdebatter i tidsrommet 2008 - 2015. Stortingsdebattene er viktige kilder når man skal studere den politiske språkbruken på høyeste politiske nivå i Norge, og det er en viktig arena for de forskjellige partiene til å markere sine politiske standpunkter, samt forsøke å vinne oppslutning før en avstemming. Mange av sakene som er på agendaen i stortingsdebattene har allerede vært til behandling i en fagkomité, og har sannsynligvis også blitt diskutert på andre arenaer utenfor Stortinget. Språkbruken under stortingsdebattene kan derfor tenkes å være preget av at enkelte språklige framstillinger som for en utenforstående kan virke vage eller komprimerte langt på vei er konvensjonaliserte gjennom tidligere språklig omgang med fenomenet. For eksempel kan det tenkes at terrorsammensetninger som framstår flertydige og sjeldne når man studerer stortingsdebattene alene, kunne vist seg å være ganske godt innarbeidede og utvetydige i fagkomiteene og i media. Dette poenget kan regnes som et nødvendig forbehold for en diskusjon av hvordan fenomenet terror blir framstilt av norske stortingspolitikere.

Et annet forbehold som må tas overfor funnene jeg har presentert i denne oppgaven, er at hovedtendensene jeg kommer fram til i stor grad er hentet fra en kvantitativ kollokasjonsanalyse. For det første har kollokasjonsanalyse, som tidligere diskutert blant annet i metodekapittelet, svakheter som man må ta på alvor. For det andre ville funnene i kollokasjonsanalysen vært styrket dersom korpuset var større. Stortingskorpuset er til korpus å være relativt lite. Dette knytter en viss tvil til generaliserbarheten til mine oppdagelser. På en annen side er det et spesialisert korpus i den forstand at det kun inneholder språkmateriale fra stortingsdebatter, hvilket vil si at resultatene likevel ikke ville kunnet generaliseres til generell språkbruk, uavhengig av størrelsen på korpuset. Videre er det heller ingen ambisjon for denne oppgaven å studere diakronisk utvikling i begrepet terrors oppbygning. Derfor kan det faktum at materialet kun omfatter stortingsdebatter fra en konsentrert periode også ses som en fordel. Selv om denne perioden ligger noen år tilbake i tid, kan det hevdes at korpuset likevel favner om de mest vesentlige og formative hendelsene for terrorbegrepet slik det er på Stortinget i dag.

En annen formildende omstendighet er det faktum at materialet jeg har analysert i denne

oppgaven i stor grad er hentet fra en tid der Norge selv var offer for et svært alvorlig og omfattende terrorangrep. I kjølvannet av dette avdekket man dessuten at landet rent beredskapsmessig var dårlig rustet for å håndtere akkurat dette. Det ville ikke vært usannsynlig om dette gav politikerne et underliggende påskudd til å være ekstra bekymret for nye terrorangrep og ekstra opptatt av terrorberedskap i tiden etterpå, noe som ville ha påvirket store deler av tekstmaterialet i Stortingskorpuset. I hvilken grad materiale i Stortingskorpuset er representativt for en gjennomsnittlig terrordiskurs forblir et ubesvart spørsmål. På en annen side spørres det om det i det hele tatt finnes noe tidsavsnitt der terrordiskursen ikke var påvirket av umiddelbare hendelser og problemstillinger.

Undersøkelsene som er gjort i denne oppgaven må regnes som et innledende studium av hvordan terror blir begrepsliggjort i norsk politisk diskurs. Tendensene som disse undersøkelsene viser utgjør hensiktsmessige utgangspunkt for nærmere og ytterligere avgrensede studier av denne begrepsliggjøringa. For eksempel kunne det vært opplysende å gjøre et studium av hvordan IKM-en KRIG bidrar til å strukturere begrepet TERROR i større deler av offentligheten, for eksempel i nettforum, aviser, utredninger, etterretning eller andre. Forståelsesmodellen KRIG har fått mye oppmerksomhet i både lingvistisk og samfunnsvitenskapelig forskning på terrordiskursen i USA (Bartolucci, 2012; Flusberg et al., 2018; Jackson, 2005b; Noor, 2010; Silberstein, 2004), men jeg har ikke vært i stand til å finne lignende studier gjort på den norske diskursen.

Andre ting ved terrordiskursen som det ikke har vært mulig å diskutere fullt ut her er blant annet hvordan politikere i mange sammenhenger benytter seg av pronomenene *vi* og *dem* uten at det klart framgår fra sammenhengen hvem som er antecedent. I relasjon til terrorisme kan det være betydningsfullt å se hvem som inngår i termen *vi*, jamfør for eksempel boktittelen «En av oss» på Åsne Seierstads beretninger om Anders Behring Breivik. Andre studieobjekt kunne vært sentrum-periferi-metaforer i politisk diskurs, jamfør termer som *ekstremisme*, eller et studium av idiosynkratiske trekk ved forskjellige partier eller politikere og deres språkbruk omkring terror.

Videre er det mye som tyder på at terror er en produktiv sammensetningskomponent, og en mer omfattende sammensetningsanalyse vil derfor kunne gi spennende resultater med hensyn på for eksempel konseptuell integrasjon (Fauconnier & Turner, 2008) og metafor/metonymi (Benczes, 2006).

Et annet forslag til videre studium av terrordiskursen kunne vært et psykolingvistisk studium av hvordan ulike forståelsesmodeller for terror påvirker hva slags type politiske løsninger som springer fram i bevisstheten til en gruppe respondenter. Kan det for eksempel være slik at eksponering for forskjellige metaforer gir ulik respons? Kan metaforene med andre ord ha en priming-effekt på forståelsen av en problemstilling, enten politisk eller annen?

7.5 Konklusjon

I denne oppgava har jeg ved hjelp av sammensetningsanalyse, kollokasjonsanalyse og kritisk metafor- og metonymianalyse studert de umiddelbare språklige omgivelsene til den ortografiske formen *terror* i Stortingskorpuset med hensikt å identifisere hva slags forståelsesmodeller som bidrar til å forme både språkbruken og begrepet til norske stortingspolitikere vedrørende terror.

Gjennom den tredelte analysen og en påfølgende diskusjon mener jeg det kommer tydelig fram at språkbruken rundt terror i en viss utstrekning er strukturert ut fra metaforiske forståelsesmodeller for fenomenet, og den kognitiv-lingvistiske innfallsvinkelen som er adoptert av denne oppgaven har dermed vært en fruktbar tilnærming til undersøkelse av terrordiskursen. Hypotesen jeg formulerte i innledinga er dermed styrket, hvilket var å forvente med basis i den kognitive lingvistikkens påstand om at metaforer er allestedsnærværende i språket. Språkbruken i Stortinget indikerer og forsterker et begrep om terror som er sammensatt av forskjellige forståelsesmodeller. Dette tillater stortingspolitikere å omtale fenomenet med en terminologi som enten passer konteksten, den aktuelle politikerens hensikt eller begge deler. Gjennom virkningsfulle metaforer, fordekte overdrivelser og uklare referanser kan politikerne finne språklige utveier som potensielt forenkler eller forkludrer ordskiftet rundt terror.

Bibliografi

- Antirasistisk senter, . (2014). *Om trakassering av muslimer og innvandrere etter eksplosjonen i regjeringskvartalet 22.07.2011*. (Henta fra: <https://antirasistisk.no/wp-content/uploads/2014/06/22-juli.pdf>. Lest: 13.08.2018)
- Atekst*. (16.03.2018). (Henta fra: <https://web-retriever-info-com.pva.uib.no/services/archive/search>)
6
- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. A&C Black.
ii, 31
- Barcelona, A. (2011). Reviewing the properties and prototype structure of metonymy. *Defining metonymy in cognitive linguistics: Towards a consensus view*, 7–57.
17, 18, 19
- Barcelona, A., Benczes, R. & de Mendoza Ibáñez, F.J.R. (2011). *Defining metonymy in cognitive linguistics: Towards a consensus view* (vol. 28). John Benjamins Publishing.
ii, 17
- Bartolucci, V. (2012). Terrorism rhetoric under the bush administration discourses and effects. *Journal Of Language And Politics*, 11(4), 562–582.
2, 104, 107, 109
- Benczes, R. (2006). *Creative compounding in english: The semantics of metaphorical and metonymical noun-noun combinations* (vol. 19). John Benjamins Publishing.
26, 109
- Benczes, R. (2011). Putting the notion of “domain” back into metonymy. *Defining Metonymy in Cognitive Linguistics: Towards a Consensus View*, 28, 197.
90
- Bierwiazzonek, B. (2013). *Metonymy in language, thought and brain*. Equinox Sheffield, UK.
17, 26, 94
- Bisht, R.K., Dhama, P.H.S. & Tiwari, N. (2006). An evaluation of different statistical techniques of collocation extraction using a probability measure to word combinations. *Journal of Quantitative Linguistics*, 13(2-3), 161-175. (DOI:

- 10.1080/09296170600850064)
30
- Bye, E. (1972). *Hiltringstimen*. (Henta fra: <https://bok365.no/artikkel/hiltringstimen/>)
17
- Catalano, T. & Waugh, L. (2013). A critical analysis of metonymy in image and text: The ideologies behind crime reports of latinos and wall street/ceos. *Critical Discourse Studies*, 10(4), 406–426.
17, 19, 91
- Charteris-Black, J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. Springer.
ii, 3, 4, 15, 16, 29, 30, 70, 104
- Charteris-Black, J. (2011). *Politicians and rhetoric: The persuasive power of metaphor*. Springer.
15
- Cienki, A. (2007). Frames, idealized cognitive models, and domains. I *The oxford handbook of cognitive linguistics*.
24
- Croft, W. & Cruse, D.A. (2004). *Cognitive linguistics*. Cambridge University Press.
10, 27, 29
- De Caprona, Y. (2013). *Norsk etymologisk ordbok: tematisk ordnet*. Kagge.
71
- Deignan, A. (2005). *Metaphor and corpus linguistics* (vol. 6). John Benjamins Publishing.
30, 31
- Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, . (2018). *Det norske akademis ordbok*. Kunnskapsforlaget. (Henta fra: www.naob.no)
- Eiesland, E.A. (2015). *The semantics of norwegian noun-noun compounds : a corpus-based study*. University of Oslo, Faculty of Humanities, Department of Linguistics and Scandinavian Studies.
26, 33, 54, 55, 56, 57, 58
- Evans, V. & Green, M. (2006). *An introduction to cognitive linguistics*. Routledge.
10, 11, 27, 29
- Faarlund, J.T., Lie, S. & Vannebo, K.I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Universitetsforlaget.

- 36, 54, 55
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.
ii, 9, 29
- Fauconnier, G. (1997). *Mappings in thought and language*. Cambridge University Press.
19
- Fauconnier, G. (2008). *How compression gives rise to metaphor and metonymy*.
95
- Fauconnier, G. & Turner, M. (2008). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. Basic Books.
59, 109
- Flusberg, S.J., Matlock, T. & Thibodeau, P.H. (2018). War metaphors in public discourse. *Metaphor and Symbol*, 33(1), 1–18.
2, 104, 105, 107, 109
- Geeraerts, D. & Cuyckens, H. (2007). Introducing cognitive linguistics. I *The oxford handbook of cognitive linguistics*.
27
- Gibbs Jr, R.W. (1996). Why many concepts are metaphorical. *Cognition*, 61(3), 309–319.
41
- Goatly, A. (2007). *Washing the brain metaphor and hidden ideology* (vol. 23). John Benjamins Publishing.
16, 78
- Grady, J.E. (2010, June). Metaphor. I H. Cuykens & D. Geeraerts (red.), *The oxford handbook of cognitive linguistics*. Oxford University Press. (Henta fra: <http://oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199738632.001.0001/oxfordhb-9780199738632-e-8>)
13
- Grice, H.P. (1975). Logic and conversation. I P. Cole (red.), *Speech acts* (vol. 3, s. 41–58). New York: Academic Press.
100
- Grimshaw, J. (1992). *Argument structure* (vol. 18). <Cambridge, Mass.>: MIT Press.
26, 33, 53, 54
- Halliday, M. (2004). *An introduction to functional grammar* (3rd ed. utg.). London: Arnold.

- 14, 15, 90
- Hoffman, G.A. & Modi, S.M. (2012). The war on terror as a metaphor for immigration regulation: a critical view of a distorted debate. *Journal of Gender, Race and Justice*, 15(2-3).
2, 104, 107
- Hülsse, R. & Spencer, A. (2008). The metaphor of terror: Terrorism studies and the constructivist turn. *Security Dialogue*, 39(6), 571–592.
2, 9, 99
- Ibsen, H. (1862). *Kjærlighedens komedie*. (Henta fra: http://ibsen.uio.no/VERK_KK.xhtml)
14
- Jackson, R. (2005a). Language power and politics: critical discourse analysis and the war on terrorism. *49th Parallel*, 1.
9
- Jackson, R. (2005b). *Writing the war on terrorism: Language, politics and counter-terrorism*. Manchester University Press.
ii, 2, 13, 23, 30, 99, 107, 109
- Jackson, R. & Hall, G. (2016). Talking about terrorism: A study of vernacular discourse. *Politics*, 36(3), 292–307.
2, 9
- Kövecses, Z. & Radden, G. (1998). Metonymy: Developing a cognitive linguistic view. *Cognitive linguistics*, 9, 37–77.
17, 19
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor : A practical introduction*. Cary: Oxford University Press.
ii, 1, 13, 14, 15, 20, 21, 24, 46, 53, 71, 72, 80, 84, 89, 92
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things*. University of Chicago press.
ii, 24
- Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. I A. Ortony (red.), *Metaphor and thought* (2. utg.). Cambridge University Press. (Henta fra: <http://www.escholarship.org/uc/item/54g7j6zh>)
106
- Lakoff, G., Espenson, J. & Schwartz, A. (1991). *Master metaphor list: 2nd draft copy*. (Henta fra: <http://araw.mede.uic.edu/alansz/metaphor/METAPHORLIST.pdf>)

- 16, 80
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- ii, 1, 5, 13, 14, 17, 89
- Langacker, R.W. (1987). *Foundations of cognitive grammar: Theoretical prerequisites* (vol. 1). Stanford university press.
- 12
- Mannsåker, H. (2017, September). *Schizofrene symptom og splitta sinn. kritiske metonymi- og metaforanalyser av fagtermer knytte til diagnosen schizofreni i skandinaviske lærebøker i psykiatri*. The University of Bergen.
- ii, 15, 17, 18, 24, 41, 75, 90, 95, 96, 97, 101
- Morin, A. (2016). Framing terror: The strategies newspapers use to frame an act as terror or crime. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 93(4), 986–1005. (Henta fra: <http://search.proquest.com/docview/1851697600/?pq-origsite=primo>)
- 104
- Nasjonal minnemarkering*. (2011). (Tilgjengelig fra <http://www.kongehuset.no/nyhet.html?tid=93403&sek=26939>. Lest: 22.08.18)
- Neset, T. (2017). Spøkelsesfiske, makrellfotball og traktoregg: norske sammensetninger og konseptuell integrasjon. *Maal og Minne*(2).
- 26, 34, 54, 59
- Noor, F.A. (2010). Analysing the discourse of the 'war on terror' and its workings of power. *Human Architecture*, 8(2), 47.
- 2, 9, 109
- Norsk aviskorpus bokmål*. (2018). (Laget av: *Norsk aviskorpus*. Distribuert gjennom CLARINO UiB Portal:hdl:11495/D9B5-0349-4330-0)
- 22
- Peirsman, Y. & Geeraerts, D. (2006). *Metonymy as a prototypical category*. Walter de Gruyter.
- 94
- Radden, G. & Kövecses, Z. (1999). Towards a theory of metonymy. *Metonymy in language and thought*, 4, 17–60.
- ii, 17, 18

- Røed, R. (2017). Forskere om las vegas-skytingen: Derfor kalles ikke massakren terror. *Verdens Gang*. (Henta fra: <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/festivalskytingen-i-las-vegas/forskere-om-las-vegas-skytingen-derfor-kalles-ikke-massakren-terror/a/24154830/>. Lest: 05.04.2018)
- 7
- Schmid, H.-J. (2007). Entrenchment, salience, and basic levels. *The Oxford handbook of cognitive linguistics*, 117138.
- 12
- Schön, D.A. (1993). *Generative metaphor: A perspective on problem-setting in social policy*. Cambridge University Press.
- 3, 24
- Semino, E. (2008). *Metaphor in discourse*. Cambridge University Press Cambridge.
- 104, 105
- Silberstein, S. (2004). *War of words: Language, politics and 9/11*. Routledge.
- 2, 107, 109
- Simonsen, H.G. & Henriksen, A.H. (2018, Feb). "semantikk". *Store Norske Leksikon*, www.snl.no/semantikk. (Lest: 02.03.2018)
- 11
- stortinget.no*. (2018). (Lest: 04.04.2018)
- 28
- Thibodeau, P. & Boroditsky, L. (2011). Metaphors we think with: The role of metaphor in reasoning. *PLoS One*, 6(2). (Henta fra: <http://search.proquest.com/docview/1296308731/>)
- 3
- Thompson, J.B. (1984). *Studies in the theory of ideology*. Univ of California Press.
- 16
- UiB/Språkrådet. (2018). *Bokmålsordboka*. (Henta fra: <https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?ordbok=begge>)
- 8
- Vicentini, A. (2003). The economy principle in language. *Notes and Observations from early modern english grammars. Mots, Palabras, Words*, 3, 37-57.
- 97
- Warren, B. (1984). *Classifying adjectives* (vol. 56). Göteborg: Acta Universitatis Gotho-

burgensis.

81, 82

Tillegg A

Bruk av terrorsammensetninger relativt til tid og avsenders tilhørighet

A.1 Terrorangrep

År	Frekvens
2008	1
2009	3
2010	13
2011	34
2012	46
2013	46
2014	17
2015	27

Figur 1a: Frekvens lemma *terrorangrep* per år

Parti	Frekvens
Ap	45
Stoltenberg-regjeringa	30
KrF	23
SV	20
Sp	19
FrP	18
Solberg-regjeringa	14
Høyre	13
Venstre	5

Figur 1b: Forekomster av lemmaet *terrorangrep* fordelt på parti

Forekomstene av *terrorangrep* fordelt i tid, i tabell 1a, viser en gradvis økning i bruken fram mot toppunktene 2012 og 2013 før bruken avtar igjen. Dette kan tenkes å skyldes etterspillet etter terrorangrepet 22.juli. Når man ser på forekomstene av *terrorangrep* fordelt på parti, er det et ganske tydelig mønster som avtegner seg i at Arbeiderpartiet og den arbeiderpartiledede regjeringa anvender denne termen mest. Helt uventet er det kanskje ikke at et parti og en regjering som har vært offer for terrorangrep selv, og som satt ved makten da terrorangrepet 22.juli 2011 inntraff, engasjerer seg i dette spørsmålet på Stortinget. Noe overraskende er det at et mye mindre parti som KrF ligger på tredje plass, og at et stort parti som Høyre bruker termen nest minst. Den frekvente bruken fra KrF kan enten være en

indikasjon på at terror er noe som opptar partiet eller at de foretrekker *terrorangrep* foran andre (synonyme) termer, og derfor sørger for en stor konsentrasjon på akkurat denne termen. For Høyres del indikerer dette det motsatte, nemlig at Høyre foretrekker andre synonymer framfor termen *terrorangrep* eller at de ikke ønsker å aktualisere fenomenet terrorangrep.

A.2 Terrorhandling

År	Frekvens
2008	2
2009	6
2010	13
2011	36
2012	31
2013	54
2014	14
2015	26

Figur 2a: Frekvens lemma *terrorhandling* per år

Parti	Frekvens
Stoltenberg-regjeringa	56
Ap	37
SV	19
FrP	18
Sp	17
Høyre	14
Venstre	7
Solberg-regjeringa	7
KrF	6

Figur 2b: Forekomster av lemmaet *terrorhandling* fordelt på parti

Sammensetninga har en mer eller mindre jevn økning i bruk fram mot 2014 hvor den bare forekommer 14 ganger. Den er hyppigst i årene 2011, 2012 og 2013, akkurat som sammensetninga *terrorangrep*. Som det gjenspeiles i figur 2b er den aller hyppigst anvendt av regjeringa, og da hovedsakelig den rødgrønne regjeringa, og Arbeiderpartiet. En stor andel av disse forekomstene kan tilskrives etterspillet etter terrorangrepet 22.juli der de som hadde makten på det aktuelle tidspunktet, Stoltenberg-regjeringa, har et særlig ansvar for å forklare overfor Stortinget hva som var skjedd, hvordan det kunne skje og hvilke tiltak de iverksatte i kjølvannet av angrepet. I tillegg må det også nevnes at regjeringa og Arbeiderpartiet også har en spesiell rolle i denne sammenhengen med tanke på at de var angrepets ofre og mål.

A.3 Terrortrussel

År	Frekvens	Parti	Frekvens
2008	1	Ap	20
2009	2	Solberg-regjeringa	18
2010	7	Høyre	12
2011	10	KrF	11
2012	5	Stoltenberg-regjeringa	8
2013	13	Venstre	7
2014	25	FrP	6
2015	30	Sp	5
		SV	4
		MDG	2

Figur 3a: Frekvens lemma *terrortrussel* per år

Figur 3b: Frekvens lemma *terrortrussel* per parti

Sammensetninga *terrortrussel* har en skeiv tidsfordeling i Stortingskorpuset. Omtrent 60% av forekomstene er å finne de siste to årene, og mønsteret tydeliggjøres også av at Solberg-regjeringa bruker sammensetninga mer enn dobbelt så mye som Stoltenberg-regjeringa. Som man ser av tidsfordelinga igjen tiltar bruken av sammensetninga under Solberg-regjeringa (fra slutten av 2013 og utover), mens den er heller infrekvent før dette, med 2011 som eneste unntak. Partifordelinga og tidsfordelinga av denne sammensetninga er altså en helt annen enn for terrorsammensetningene *terrorangrep* og *terrorhandling*.

A.4 Terroranslag

Tidsfordelinga til sammensetninga *terroranslag* ser etter alt overmål ut til å følge samme mønster som synonymet *terrorangrep* og hyperonymet *terrorhandling*. Fordelt på parti kan det se ut som Høyre relativt sett er mer tilbøyelige til å bruke termen *terroranslag* enn *terrorangrep* og *terrorhandling*. Mens partiet ligger ganske langt ned på lista for de to sistnevnte, ligger de til og med høyere enn Ap - som er høyest plasserte parti for de tre mest frekvente sammensetningene - i bruken av *terroranslag*.

År	Frekvens
2008	3
2009	5
2010	9
2011	12
2012	22
2013	20
2014	2
2015	12

Figur 4a: Frekvens lemma *terroranslag* per år

Parti	Frekvens
Stoltenberg-regjeringa	26
Høyre	18
Ap	11
Sp	9
FrP	8
Solberg-regjeringa	5
KrF	3
SV	3
Venstre	2

Figur 4b: Frekvens lemma *terroranslag* per parti

A.5 Terrororganisasjon

År	Frekvens
2008	0
2009	2
2010	0
2011	11
2012	1
2013	17
2014	32
2015	20

Figur 5a: Frekvens lemma *terrororganisasjon* per år

Parti	Frekvens
Solberg-regjeringa	22
FrP	20
Høyre	12
Ap	12
Stoltenberg-regjeringa	7
Venstre	4
KrF	3
SV	2

Figur 5b: Frekvens lemma *terrororganisasjon* per parti

Tidsfordelinga til sammensetninga *terrororganisasjon* viser at den er så godt som fraværende i årene 2008 - 2010, og 64% av forekomstene er datert innenfor Solberg-regjeringas styre¹ som kun utgjør 198 av totalt 725 av sesjonene som inngår i korpuset, altså litt over en kvart. Dette tatt i betraktning er sammensetninga veldig mye hyppigere forekommende

¹Med utgangspunkt i at maktovertakelsen skjedde 16. oktober 2013.

under Solberg-regjeringa enn Stoltenberg-regjeringa, og dette er også reflektert i partifordelinga i figur 5b. Et søk på det mest frekvente kollokatet *ISIL* avslører at dette navnet har blitt nevnt 240 ganger i Stortinget med første forekomst så seint som i november 2014. Altså er samtlige 240 nevnelser av denne organisasjonen forekommet innenfor kun ett kalenderår mellom november 2014 og november 2015².

A.6 Terroraksjon

År	Frekvens
2008	1
2009	1
2010	9
2011	11
2012	13
2013	24
2014	5
2015	10

Figur 6a: Frekvens lemma *terroraksjon* per år

Parti	Frekvens
Ap	14
KrF	13
Stoltenberg-regjeringa	13
SV	8
Venstre	8
Solberg-regjeringa	5
Sp	5
FrP	4
Høyre	4

Figur 6b: Frekvens lemma *terroraksjon* per parti

Sammensetninga *terroraksjon* følger mer eller mindre samme mønster som sammensetningene *terrorhandlinger*, *terrorangrep* og *terroranslag* i tidsfordelingen. 2011 - 2013 utgjør toppen, mens årene før 2011 og året 2014 har relativt få forekomster av sammensetninga. Denne utviklinga har, som nevnt tidligere, mest sannsynlig med hendelser i verden å gjøre. I partifordelinga er Frp og Høyre sterkt underrepresentert i bruken av sammensetninga *terroraksjon*. Begge parti står for omtrent 15% av korpsets totale tilfang hver, men dekker knappe 5% av bruken av *terroraksjon*. På den andre siden er de små partiene SV, Venstre og særlig KrF overrepresentert i bruken av *terroraksjon*.

²Korpuset slutter i november 2015 og inneholder ingen sesjoner fra senere enn 19.november 2015

A.7 Terrorberedskap

År	Frekvens
2008	0
2009	0
2010	0
2011	12
2012	9
2013	18
2014	3
2015	1

Figur 7a: Frekvens lemma *terrorberedskap* per år

Parti	Frekvens
Høyre	10
Ap	9
Stoltenberg-regjeringa	8
FrP	7
KrF	4
Venstre	2
SV	1
Solberg-regjeringa	1
Sp	1

Figur 7b: Frekvens lemma *terrorberedskap* per parti

Tidsfordelingen i figur 19b kan tyde på at sammensetninga *terrorberedskap* ble mye mer frekvent som en følge av terrorangrepet 22.juli 2011, da det kun fins fire forekomster i de omtrent fire foregående årene. Disse forekomstene er i tillegg fra sesjoner som fant sted våren 2011. I tillegg til dette kan det se ut som begrepet har falt ut igjen av dagsorden etter 2013. Partifordelinga på sin side gir en liten overrepresentasjon av de store partiene Høyre, AP og FRP, målt opp deres totale andel i korpuset. Det faktum at kun én forekomst kan attribueres til Solberg-regjeringa understreker tendensen i tidsfordelinga der man ser en tydelig nedgang i bruken etter den Solberg-regjeringas overtakelse.

A.8 Relative tall

Figur 8a og b er en sammenfatning av de sju mest frekvente terrorsammensetningene og hvordan disse forekommer per år. Figur 8a illustrerer hvilke sammensetninger som har sterkest tilknytning til hvert år, det vil si hvilke sammensetninger som har høyest andel av sine forekomster konsentrert rundt hvert år. Man kan se at de tidligste årene har få forekomster av terrorsammensetningene siden for eksempel *terroranslag* har sterkest tilknytning til 2008 selv om bare 3,5% av dennes forekomster er å finne i 2008. Noe å bemerke seg fra

År	Ord (frekvens (%))
2008	Terroranslag (3,5%)
2009	Terroranslag (5%)
2010	Terroraksjon (12%)
2011	Terrorberedskap (28%)
2012	Terroranslag (25%)
2013	Terrorberedskap (39,5%)
2014	Terrororganisasjon (39%)
2015	Terrortrussel (31%)

Figur 8a: Terrorsammensetning med høyest prosentvis konsentrasjon av egne forekomster per år

År	Ord (frekvens (absolutt))
2008	Terroranslag (3)
2009	Terrorhandling (6)
2010	Terrorhandling/Terrorangrep (13)
2011	Terrorhandling (36)
2012	Terrorangrep (46)
2013	Terrorhandling (54)
2014	Terrororganisasjon (32)
2015	Terrortrussel (30)

Figur 7b: Mest frekvente terrorsammensetning per år

denne tabellen er at ingen av de to mest frekvente terrorsammensetningene *terrorangrep* og *terrorhandling* er tilstede. Dette skyldes at disse rett og slett er mer spredd utover årene 2008-2015 enn for eksempel *terrorberedskap* som har snaut 70% av sine forekomster fordelt på to år 2011 og 2013. Figur 8b på sin side illustrerer hvilke sammensetninger som er mest frekvente per år. Her ser man at selv om vi holder oss til de til enhver tid mest frekvente sammensetningene er utviklingen den at bruken av terrorsammensetninger øker inntil året 2013 for å synke litt i 2014 og 2015.

Figur 9a og b illustrerer hvor ofte partiene bruker de sju mest frekvente sammensetningene basert på hvor ofte man kan forvente at de blir benyttet av det enkelte parti. 9a angir sammensetningene med det største positive og negative avviket fra hvor ofte et gitt parti ville vært forventet å bruke en gitt sammensetning basert på hvor stor andel av korpuset partiet står for. Arbeiderpartiet står for eksempel for 18% av innholdet i korpuset og ville derfor vært forventet å anvende hver sammensetning 18% av gangene disse forekommer hvis de var jevnt fordelt utover. I stedet ser vi i figur 12a at Arbeiderpartiet bruker sammensetninga *terrorangrep* 24% av gangene, altså er dette partiet overrepresentert i forhold til hva vi kunne forvente. Noen tall som er verdt å bemerke her er for eksempel at Stoltenberg-regjeringa og Solberg-regjeringa har diametralt ulik anvendelse av sammensetninga *terrortrussel* (-9 versus +12,5). Til gjengjeld har Stoltenberg-regjeringa en stor overrepresentasjon blant forekomstene av formen *terrorhandling*. Den sterkeste overrepresentasjonen finner vi hos

Parti	Sterkeste overrepresentasjon	Sterkeste underrepresentasjon
Ap	angrep(+6%) - beredskap(+3%)	organisasjon(-3,5%) - anslag(-5,5%)
FrP	organisasjon(+9%) - beredskap(+1%)	trussel(-9%) - aksjon(-9,5%)
Høyre	beredskap(+7,5%) - anslag(+5%)	angrep(-8,5%) - aksjon(-9,5%)
KrF	aksjon(+9,5%) - angrep(+4%)	anslag/handling(-5%)
Solb.-regj.	trussel(+12,5%) - angrep/aksjon(1%)	handling(-2%) - beredskap(-4%)
Sp	handling(+13%) - angrep/anslag(+7%)	beredskap(-1%) - organisasjon(-7%)
Stolt.-regj.	handling(+12%) - anslag(11,5%)	organisasjon(-8,5%) - trussel(-9%)
SV	angrep/-aksjon(+8%)	anslag/beredskap(-1%)
Venstre	aksjon(+4%)	angrep(-4%) - anslag(-5%)

Figur 9a: Sterkeste over-/underrepresentasjon for hvert parti hvor forventet representasjon er basert på partiets andel av hele korpuset

Parti	Sterkeste overrepresentasjon	Sterkeste underrepresentasjon
Ap	angrep(+2%)	organisasjon(-7,5%) - anslag(-9,5%)
FrP	organisasjon(+11,5%) - beredskap(+3,5%)	trussel(-6,5%) - aksjon(-7%)
Høyre	beredskap(+11%) - anslag(+8,5%)	angrep(-5%) - aksjon(-6,5%)
KrF	aksjon(+9,5%) - angrep(+4%)	anslag/handling(-5%)
Solb.-regj.	trussel(+8,5%)	handling(-6%) - beredskap(-8%)
Sp	handling(+11%) - angrep/anslag(+5%)	beredskap(-3%) - organisasjon(-5%)
Stolt.-regj.	handling(+12,5%) - anslag(+12%)	organisasjon(-9%) - trussel(-9,5%)
SV	angrep/-aksjon(+6%)	anslag/beredskap(-3%)
Venstre	aksjon(+5%) - trussel(+1%)	angrep(-3%) - anslag(-4%)

Figur 9b: Sterkeste over-/underrepresentasjon for hvert parti hvor forventet representasjon er basert på partiets andel av alle terrorsammensetninger

Sp som har 13% større andel av forekomstene av sammensetninga *terrorhandling* enn forventet. Den sterkeste underrepresentasjonen er APs bruk av sammensetninga *terroranslag* og Stoltenberg-regjeringas bruk av sammensetninga *terrortrussel*.

I figur 9b er tallene justert ut fra hvor ofte man kan forvente at partiene bruker ulike spesifikke terrorsammensetninger basert på hvor ofte de bruker terrorsammensetninger overhodet. I noen tilfeller modererer denne justeringen tendensene fra figur 9a, men i andre blir tendensene forsterket. Blant annet blir partiet Høyre sin overrepresentasjon i bruken av *terrorberedskap* forsterket samtidig som Solberg-regjeringa sin underrepresentasjon i bruken av samme sammensetning blir forsterket. Dette kan forklares gjennom at *terrorberedskap* først og fremst sto på dagsorden i Stortinget før partiet Høyre lagde regjering, altså før Solberg-regjeringas innsettelse. Den sterkeste overrepresentasjonen finner vi hos FRP som har 11,5% større andel av forekomstene av sammensetninga *terrororganisasjon* enn forventet. Den sterkeste underrepresentasjonen er Stoltenberg-regjeringas bruk av sammensetninga *terrortrussel*.

Tillegg B

Terrorsammensetninger i Stortingskorpuset

anti-terror	kontraterroroperasjoner
anti-terroraksjoner	kontraterroroppdrag
antiterrorarbeidet	kontraterroroppgaver
antiterrorbekjempelse	kontraterrorsenter
antiterrorberedskap	Kontraterrortrening
Antiterrorenheten	kvardagsterror
anti-terrorfinansieringsregime	nine-eleven»-terrorangrepet
antiterrorinnsats	Qaida-terrorister
antiterrorkapasiteten	singelterrorisme
antiterrorkonsept	soloterror
antiterrorloven	soloterrorhandling
antiterrorlovgeving	soloterrorisme
antiterroroperasjoner	soloterrorismeforslagene
antiterroroppdrag	soloterrorister
Antiterroroppgaver	soloterrorsspørsmålet
antiterrorpolitiet	terroraksjonen
antiterrorsammenheng	terroraktivitet
antiterrorstillinger	terrorangrep
antiterrortiltak	terroranslag
antiterrorøvelser	terrorbalanse
atomterrorisme	terrorbekjempelse
enkeltmannsterrorisme	terrorbekjempende
enkeltterroristar	terrorbeltene
FARC-terroristenes	terrorberedskap
juli-terroren	terrorberedskapsarbeid
kontraterror	terrorberedskapsmeldinga
kontraterrorarbeid	terrorberedskapstiltak
kontraterrorberedskap	terrorbestemmelsene
kontraterrorbistand	terrorbevegelser
kontraterrorkapasiteten	terrorbildet

terrorbombene	terrorlovgivningen
terrorbølger	terrormarerittet
terrorceller	terrormeldinga
terrordagen	terrormiljøene
terrordrap	terrormistenkt
terrordømte	terrormål
terrorfare	terrornedkjemping
terrorfengslene	terrornettverk
terrorfinansiering	terrorofferet
terrorforberedelsene	terrororganisasjoner
terrorforbund	terrororganisering
terrorforebygging	terrorperspektiv
terrorformål	terrorplaner
terrorforskere	terrorplanlegging
terrorforskning	terrorrammede
terrorforsøk	terrorregime
terrorfrykt	terrorrekruttering
terrorgjerd	terrorrettssaken
terrorgrupper	terrorsaken
terrorgruppering	terrorsammenheng
terrorhandlinger	terrorsituasjoner
terrorhendelse	terrorsjokket
terrorhensyn	terrorspørsmålet
terrorhjemlene	terrorstat
terrorisering	terroriltak
terroristaksjonen	terrortragedien
terroristaktivitet	terrortrening
terroristbevegelser	terrortrusselen
terroristgruppe	terrortrusselnivå
terroristgruppering	terrortrusselsituasjonen
terroristliste	terrorutfordringene
terroristnettverk	terrorvarselet
terroristorganisasjoner	terrorveldet
terrorkatastrofen	terrorvirksomhet
terrorlignende	terrorvurdering
terrorliste	trykket-opp-i-hjørnet-terrorister
terrorlover	